

ПРОГРАМА
ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА
НА
ОБЩИНА СВИЛЕНГРАД
2023-2027 Г.

ПРИЕТА С РЕШЕНИЕ НА ОБЩНСКИ СЪВЕТ – СВИЛЕНГРАД
№.....

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	4
Раздел I. Анализ на средата	7
1. Природо-географски фактори	7
1.1. Географска характеристика, местоположение и граници	7
1.2. Административно – териториална характеристика	8
1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси	9
1.4. Почви и полезни изкопаеми	10
1.5. Климат	12
1.6. Води и хидрографска мрежа	13
2. Социално-икономически фактори	13
2.1. Демографски и социални характеристики	13
2.2. Икономика	17
3. Анализ по компоненти на околната среда	49
3.1. Атмосферен въздух	49
3.2. Води	52
3.3. Земи и почви	60
3.4. Зелена система и биоразнообразие	62
3.4.1 Защитени територии по ЗЗТ, места по НАТУРА 2000.....	68
3.4.2. Защитени зони и биоразнообразие	71
3.4.3.Лечебни растения.....	
4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда.....	72
4.1. Отпадъци	72
4.1.1 Битови отпадъци.....	72
4.1.2. Разделно събиране на отпадъци от опаковки.....	76
4.1.3. Разделно събиране на текстилни изделия	76
4.1.4.Негодни за употреба батерии, акумулатори /НУБА/, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване /ИУЕЕО/.....	76
4.1.5.Капачки за бъдеще.....	76
4.1.6.Излезли от употреба моторни превозни средства/ИУМПС/.....	77
4.1.7.Стари автомобилни гуми от домакинствата и пунктовете където се сменят гумите	
4.1.8 Излезли от употреба препарати за растителна защита.....	78
4.1.9.Стари лекарства от домакинствата чрез аптеките и на площадката за безвъзмездно предаване.....	78
4.1.10 Отпадъци от хуманното здравеопазване с опасен характер.....	78
4.1.11.Утайки от Пречиствателната станция за отпадни води	78
4.1.12.Отпадъци- сгур.....	78
4.1.13. Биоразградими отпадъци.....	78
4.1.14.Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци	
4.1.15.Разделно събиране на строителните отпадъци	79
4.1.16. Стари мебели и стари електрически уреди	79
4.1.17. Закриване и рекултивация на депа с преустановена експлоатация.....	79
4.2. Шум.....	80
5. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда.....	81
6. Управленски и финансови фактори.....	82
6.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС.....	82
6.2. Сътрудничество с други институции и организации	86
6.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС.....	87
6.4. Информирание на обществеността.....	89
Раздел II. Лечебни растения	89
Раздел III. SWOT АНАЛИЗ	107
Раздел IV. Визия за околната среда на общината.....	108
Раздел V. Цели на програмата за опазване на околната среда	109
1. Генерална стратегическа цел.	109
2. Специфични цели	110
Раздел VI. План за действие	114
Раздел VII. Организация за изпълнението на програмата.....	118
Списък на често използваните съкращения	119

ВЪВЕДЕНИЕ

Програмата за опазване на околната среда (ПООС) очертава целите и действията, насочени към опазване, възстановяване и възпроизводство на естествената околна среда, поддържане на разнообразието на живата природа, разумното използване на природните богатства и ресурси в контекста на устойчивото развитие на община Свиленград.

Програмата се основава на концепцията, че предотвратяването на отрицателните изменения на екосистемите и нарушаването на техните функции в следствие на антропогенни въздействия е ключов фактор за постигане на глобалната цел на политиката по устойчиво развитие – подобряване на качеството на живот и благосъстоянието. В този смисъл ПООС цели не само по-устойчива околна среда, но и по-добро качество на живот на населението. Друг значим аспект за формиране на общинската екологична политика е оценката на очакваните климатични промени и влиянието им върху територията на община Свиленград. Те са свързани най-вече с промяната в режима на температурите и валежите, загубата на биологично разнообразие, щетите върху селското и горското стопанство от засушавания, пожари и др., нарастването на честотата и интензитета на екстремните климатични условия, както и защитата на населението от природни бедствия и катастрофични събития.

Настоящата Програма за опазване на околната среда за периода 2023-2027 г. е разработена в условията на приемственост спрямо предходни общински екологични документи, стопански, финансови и други проучвания за територията на общината. При изготвянето на Плана за действие към ПООС е обърнато специално внимание на Общия устройствен план на община Свиленград и Плана за интегрирано развитие на общината за периода 2023-2027 г. за постигане на съвместимост с целите, проектите и дейностите по опазване на околната среда.

Общинската Програма за опазване на околната среда (ПООС) е разработена на основание чл.79, ал.1 и ал.2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и се приема от Общинския съвет. Тя е необходима, за устойчиво решаване на екологичните проблеми на територията, запазване на доброто състояние на околната среда и формиране на адекватна политика на Общинска администрация Свиленград за ефективно и целесъобразно използване на ресурсите. Програмата обхваща всички дейности, които произтичат като задължение на Общините в съответствие с нормативните документи по опазване на околната среда.

Основните задачи, които се поставят с Програмата, са свързани с актуалните проблеми по опазване на средата, бъдещите инициативи за снижаване на вредните последици от човешката дейност, както и изготвяне на работен план, съдържащ схеми и организация на изпълнение, начини на финансиране, отговорни звена, методи за контрол, превантивни дейности и др. В ПООС се поставят и задачи за интегриране на икономическите и социалните цели с тези по опазването на околната среда при планиране на общинските дейности и създаването на оптимална екологична обстановка с траен ефект за обществото.

Целите на програмата се свеждат до следното:

- Акцентиране върху най-важните екологични проблеми на общината;
- Сравняване и привеждане в унисон с националните и европейски приоритети;
- Обвързване на бъдещите проекти на общинска администрация и дейностите в програмата с националните, световни тенденции и стратегии по управление на околната среда;

- Създаване на организация за насочване на силите на общинските и държавни органи, частния и държавен бизнес, граждански сдружения, научни организации и гражданството към изпълнение на заложените в плана приоритетни мерки или за предотвратяване на нови замърсявания;
- Откриване на източници за финансиране (национални и международни програми, европейски фондове и др.).

Програмата се основава на следните **основни принципи**:

Устойчиво развитие

Устойчивото развитие се дефинира като развитие, което „посреща потребностите на настоящото поколение без да е в ущърб на възможността бъдещите поколения да посрещнат собствените си нужди”. То се постига посредством осъществяването на политики, при които се хармонизират и интегрират икономическото, социалното развитие и опазването на околната среда, като се предотвратяват бъдещи замърсявания и се съхранява биологичното разнообразие.

Опазване на природните ресурси

Постигането на целите на устойчивото развитие изисква съблюдаването на принципа устойчиво използване на природните ресурси и принципа на заменяемост. Природните ресурси следва да се използват при условия и по начини, при които да се съхраняват екосистемите и присъщото им минерално, биологично и ландшафтно разнообразие. Моделите на потребление на възобновяеми ресурси следва да гарантират тяхното непрекъснато и ефективно обновяване, както и запазване и подобряване на качеството им.

Принцип на превенцията и предпазливостта

Необходимо е да се даде предимство на предотвратяването на замърсяванията за сметка на отстраняването на екологичните щети, причинени от тях. Дейности, които съгласно принципа на предпазливостта, представляват потенциална заплаха за околната среда и човешкото здраве следва да се избягват.

Всяка една дейност трябва да се планира и осъществява така, че:

- да причинява минимални изменения на околната среда
- да създава най-малък риск за околната среда и човешкото здраве
- да се редуцира до възможния минимум използването на суровини и енергия при производството, дистрибуцията и потреблението на стоки и материали
- да осигурява възможности за рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, генерирани от потреблението на продуктите
- да се предотвратяват и ограничават отрицателните ефекти върху околната среда още при източника на замърсяване

Принципът на предпазливостта се прилага посредством оценка на въздействието върху околната среда и използване на най-добрите налични технологии. Липсата на сигурни научни данни не следва да бъде възприемана като основание за непредприемане на мерки за предотвратяване на деградацията на околната среда, в случаи на потенциални или съществуващи въздействия върху нея.

Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики

Според този принцип е необходимо изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в секторните политики и в тези на национално, регионално и местно равнище.

Субсидиарност на политиките

Този принцип се основава на децентрализиране на процеса на вземане на решения. Необходимо е все повече компетенции и отговорности да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище. Органите на регионалното и местното управление са по-близо до проблемите и в някои случаи до правилните решения за справянето с тях.

Замърсителят плаща за причинените вреди

Замърсителят заплаща глоби и такси, ако извършваните от него дейности причиняват или могат да причинят натиск върху околната среда, или ако произвежда, използва или търгува със суровини, полуфабрикати и готови продукти, съдържащи материали, увреждащи околната среда. Замърсителят трябва да поеме екологичните разходи, за предприемане на превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възникнала непосредствена заплаха за екологични щети, както и за оздравителни мерки при настъпване на екологични щети.

Прилагане на чисти технологии

Необходимо е да се насърчава въвеждането на „чисти технологии“ и постепенно да се преустановява използването на технологии, които причиняват вредни въздействия върху околната среда. Следва да се прилагат „най-добри налични техники“ в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики“ в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).

Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика е необходимо да включват стимули за въвеждане на съобразени с опазването на околната среда технологии, иновации, дейности и практики, и да предвиждат постепенно премахване на субсидии, които подкрепят дейности, причиняващи вредни въздействия върху околната среда.

Потребителят плаща

Всеки, който ползва природни ресурси и услуги следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им.

Споделена отговорност

Всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

Достъп до информация за околната среда

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда. Всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

Участие на обществеността във вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да й бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

В тази връзка, ПООС на община Свиленград съдържат раздели, които са обособени по компоненти и фактори на околната среда и следват както разпоредбите на специалните закони по околна среда, така и другите национални планове и програми, които се приемат в отделните сектори, като въздух, води, почви, отпадъци, шум. Поставен е акцент върху използването в максимална степен на наличните и потенциални благоприятни възможности, оползотворяването на природните ресурси чрез неутрализиране на заплахите, които средата поставя:

- преустановяване замърсяването на водите и почвите - изграждане на канализационни системи и съоръжения за пречистване на отпадъчните води;
- подобряване състоянието на екосистемите и биологичното разнообразие;
- развиване на екологосъобразно земеделие и отстраняване на факторите, водещи до деградация на почвите и влошаване на агротехническите им показатели;
- разширяване и усъвършенстване на системата за управление на отпадъците;
- намаляване замърсяването на атмосферния въздух и ограничаване на шумовите емисии.

Програмата за опазване на околната среда на община Свиленград 2023-2027 г. е документ с отворен статут, с възможност за периодично допълване, доразвиване и разширяване на обхвата, в съответствие с настъпилите промени в приоритетите на Община **Свиленград**, в екологичното законодателство и в стратегическото развитие на държавата, засягащо общината.

Избраният подход за разработването на Програмата съответства на одобрените от Висшия експертен съвет на МОСВ методически указания. Основният използван инструментариум в разработката е стратегическото планиране, почиващо на социално-икономически, целеви, проблемен и SWOT анализи. ПООС поставя началото за решаване на екологичните проблеми, натрупани през последните години, чрез привличане на всички заинтересовани страни за участие с цел предприемане на действия за отстраняването им.

РАЗДЕЛ I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. Природо-географски фактори

1.1. Географска характеристика, местоположение и граници

В община Свиленград има 24 населени места, от които гр. Свиленград и 23 села. Свиленградска община е разположена в югоизточната част на Хасковска област и на РБългария. В североизточния ѝ край са склоновете на Сакар планина, на югозапад - Източните Родопи, включва части от Горно-тракийската низина. Общината има уникална даденост да бъде граница на България с две съседни държави-Турция и Гърция. Това определя водещата ѝ роля в бъдещото развитие на европейските транспортни коридори, свързващи Западна и Централна Европа с Близкия и с Далечния Изток. Община Свиленград има стратегическо местоположение - разположена е на границата с Турция и Гърция по протежение на транспортен коридор №4 в посока Истанбул и в близост до други важни транспортни артерии.

Свиленград е разположен по двата бряга на долината на р. Марица, образувана между Източните Родопи и тунджанския масив, в частта му Бранница (Сакар планина).

Фиг. 1: Карта на област Хасково

Отстои на около 70 км, 150 км и 300 км югоизточно, съответно от Хасково, Пловдив и София, на 2 км северно от гръцката и на 14 км северозападно от турската граница, на 30 км и 265 км северозападно, съответно от Одрин и Истанбул. Една от входните врати на България. Релефът от двете страни на пролома при Свиленград се очертава от издигащите се Източни Родопи и на север от Сакар планина. Източните Родопи на юг се ограничават от тясната долина на река Арда, а най-високият връх е Шейновец-704 м.

1.2. Административно – териториална характеристика

Община Свиленград има стратегическо географско положение не само за страната, но и за ЕС, тъй като е гранична територия, включително за ЕС. граничи с държавите Гърция и Турция. Територията и е с площ 700,315 кв.км., което представлява 0,6 % от територията на Република България. Община Свиленград влиза в състава на област Хасково, заедно с още 10 общини - Хасково, Димитровград, Любимец, Харманли, Маджарово, Симеоновград, Ивайловград, Тополовград, Минерални бани и Стамболово. Областта е част от Южен централен регион от ниво 2, в който влизат и съседните области Пловдив, Пазарджик, Кърджали и Смолян със следните административни граници: на изток – област Ямбол; на запад – област Кърджали; на северозапад - област Пловдив; на север – област Стара Загора; на юг - Република Гърция; югоизток – Република Турция. С площта си от 700,315 km² заема 4-то място сред 11-те общини на областта, което съставлява 12,7% от територията на област Хасково. По брой на населението към 31.12.2019 г. общината наброява 21 295 души (НСИ). В административно отношение община Свиленград се състои от 24 населени места – 1 град (административния център – гр. Свиленград) и 23 села (Варник, Генералово, Дервишка могила, Димитровче, Капитан Андреево, Костур, Левка, Лисово, Маточина, Мезек, Михалич, Младиново, Момково, Мустрак, Пашово, Пъстрогор, Равна гора, Райкова могила, Сива река, Сладун, Студена, Чернодъб, Щит).

Геополитическото разположение на общината се превръща постепенно в основна “визитка на територията” – на границата между Европа и Азия, Европейския съюз и Турция. Като следствие на благоприятната природна среда, специфичен тероар и мащабната инвестиция в сферата на винопроизводството са налице наченки на утвърждаване на имидж на „лозаро-винарски” ареал. Общината има уникалната даденост да бъде граница на България с две съседни държави Република Гърция и Република Турция. Оттук произлиза водещата ѝ роля в бъдещото развитие на европейските транспортни коридори, свързващи Европа с Близкия и Далечния Изток - коридор №4 по посока на Истанбул и други важни транспортни артерии в близост като наскоро построената модерна магистрала Виа Егнация (Истанбул-Солун), както и удобния скоростен път до пристанище Александрополис и до магистралата Виа Егнация. През територията на гр. Свиленград минава железопътната линия София-Пловдив-Свиленград-Истанбул, свързваща България с европейската мрежа, както и железопътната връзка Свиленград – Дикий Александрополис. Уникалната ѝ даденост да граничи с Турция и Гърция, крие големи възможности за конкретни дву- и тристранни проекти в сферата на икономиката, културата, бизнеса, околната среда, екологията. Именно стратегическото географско положение е определено от

участниците в анкетното проучване като факторът с първостепенно значение за социално-икономическото развитие на общината.

Таблица 1: Разстояния в км. от гр. Свиленград до всички населени места в общината

Населено място	Разстояние Км.
с.Варник	43
с.Генералово	9
с.Чернодъб	11
с.Дервишка могила	30
с.Димитровче	9
с.Капитан Андреево	15
с.Костур	30
с.Левка	18
с.Лисово	28
с.Маточина	48
с.Мезек	14
с.Михалич	30
с.Младиново	22
с.Момково	13
с.Мустрак	20
с.Пашово	21
с.Пъстрогор	10
с.Равна гора	22
с.Райкова могила	14
с.Сива река	13
с.Щит	19
с.Сладун	29
с.Студена	33

1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси

Община Свиленград е разположена в югоизточната част на Хасковска област. В североизточния ѝ край са склоновете на Сакар планина, на югозапад са Източните Родопи, централната ѝ част включва части от Горно-тракийската низина. Ландшафтът е много разнообразен - равнинен, хълмист и нископланински. Частите на Горнотракийската низина са характерни с обширни приречни ниски земи и високи подпочвени води, които благоприятстват интензивното използване на земеделските площи. Разклоненията на Сакар планина са сравнително ниски и с по-малък наклон, на запад Източно Родопския рид Гората е по-стръмен и залесен, а на северозапад е Хасковска хълмиста земя. Средната надморска височина варира от 70 м (гр.Свиленград) до 703 м (връх Шейновец – на границата с община Любимец). Скалната основа е много пъстра, срещат се южнобългарски гранити, кристалини шисти, гнайси, мрамори, варовици, андезити и др., които имат важно участие в образуването и състава на почвите.

1.4. Почви и полезни изкопаеми

Според почвено-географското райониране на България, територията на община Свиленград се намира в Средиземноморската почвена област - в Източно-Родопско -

Сакарска провинция и попада в Горнотракийската подобласт, т.н. Харманлийски район в най-южната част. На територията преобладават три вида почвена покривка: смолници в равнинните полски райони, канелените горски почви от планинските и хълмисти терени и алувиално – ливадните почви по долината на р. Марица и притоците ѝ. **Смолниците** са богати на хумус и са известни още като черни глинести почви, като са разпространени най-много в средна и южна България. Тези почви натрупват значително количество продуктивна влага до 150-170 мм, поради което в сухи години имат по-благоприятен воден баланс от другите почви. Смолниците са подходящи за отглеждане на всички зърнени, житни, фуражни и окопни култури, като по-неподходящи са за тютюн и цвекло.

Канелените горски почви заемат предимно ниските хълмисти и предпланински райони и стигат обикновено до 700-800 м надморска височина. Срещат се на разнообразен релеф - слабо вълнообразен, хълмисто вълнообразен и полупланински. Преобладават на по-пресечените релефни форми, които осигуряват добър дренаж. Независимо от някои не твърде благоприятни техни свойства, общо взето тези почви се характеризират с високо плодородие, особено по-дълбоките. Тъй като обикновено са съчетани с топъл средиземноморски климат, те са подходящи за отглеждане на памук, тютюн, както и за много сортове лози - за червени трапезни вина, за дестилати и конячни материали, за гроздов концентрат, а ерозираните - за десертни вина и десертно грозде. От овощните видове могат да се отглеждат сливи и круши, а върху плитките и ерозираните богати на карбонати, и череши и вишни. **Алувиално-ливадните** са вид речни почви, които заемат централната част на речните лъки и са над първата ниска заливна тераса. Съдържанието на хумус в тях не е много високо и бързо намалява при интензивна обработка на площите. През лятото нивото на подпочвените води се понижава, корено-обитаемия слой силно се изсушава и влагата за много култури с продължителен вегетационен период е недостатъчна. Върху тези почви могат да се отглеждат всички основни зеленчукови култури, лозови сортове за бели трапезни вина, за дестилати и конячни материали, за сокове и за десертно грозде, редица овощни видове (ябълки, сливи, круши, дюли, касис), а при подпочвени води под 3-4 м и липса на карбонати и праскови и орехи. Участъците с близки подпочвени води може да се използват като ливади и пасища и ако има възможност да се дренират.

ЛИТОЛОЖКА ОСНОВА

Територията на община Свиленград попада в Странджанско-Сакарската тектонска област - Сакар планина според тектонското райониране на България.

За долината на река Марица са характерни плиоценски езерно-речни наслаги, представени от пясъчници. Поречието е изградено от кватернерни речни тераси - пясъци и чакъли, а основните скали в района на Сакар планина се характеризират с наличието на южнобългарски гранити.

Според Почвено-географското райониране на България (по Нинов, 1997) общинската територия се намира в Средиземноморската почвена област - в Източнородопско-Сакарската провинция и попада в Горнотракийската подобласт т.н. "Харманлийски район в най – южната част".

Почвеното многообразие е представено основно от алувиално-ливадни почви, канелени горски почви и смолници. В по-ниските части са развити *алувиално – ливадните почви*. Те обхващат терасата на река Марица и притоците ѝ са развити върху алувиалните отложения на реките. Образуван са върху поръозни алувиални наслаги при постоянно и достатъчно овлажнение и ливадна растителност. Характеризират се с дебел хумусен хоризонт, като ежегодно се натрупват минерални вещества в почвените хоризонти. Мощността на хумусния хоризонт варира от 20 до 60 см, а под него следват слоисти

почвообразуващи материали. По механичен състав са предимно средно песъчливо-глинести. По-глинести и по-тъмно оцветени са в долините на по-малките реки, водосборите на които са в района на смолниците. Реакцията им е слабо алкална, а съдържанието на хумус - около 2%. Имат благоприятни физико-механични свойства. Алувиално – ливадните почви имат висока водопропускливост, средна водозадържаща способност и добра аерация. Хумусното съдържание е малко – варира от 0,8 до 2-3 %. Общият азот е в граници от 0,070 до 1,165 %, а общият фосфор – 0,092 до 0,238 %. Почвената реакция е предимно неутрална до слабо алкална (рН 6,7 – 8,0).

Смолниците заемат терените извън речната тераса и се отличават с много добре изразен хумусен хоризонт (50-70 см) със сравнително богато съдържание на органично вещество (2,5 – 3,5%) хумус, сравнително хомогенен профил, който в дълбочина към 90 – 100 см прехождва в богато карбонатна подпочва. Образувани са в условията на преходно-континенталния климат върху тежки глинести материали и тревисто-блатна растителност.

Хумусният хоризонт е двупластов — по-рохкава и дребнозърнеста орница и глинест подорен пласт. Съдържанието на хумус в горния пласт е 3–4 % и постепенно намалява в дълбочина на профила. Карбонатите са измити на дълбочина под 80–90 см. Реакцията на почвата е неутрална до слабо кисела в безкарбонатния слой и слабо алкална в карбонатния. Тези почви са недостатъчно запасени с азот и фосфор, но имат благоприятен калиев режим. *Смолниците* са най-тежките почви у нас и имат неблагоприятни водно-физични свойства — при навлажняване силно набъбват, а при изсъхване се свиват и напукват; проявяват лепливост и пластичност; при оран на суха почва се накрътват на буци. Поради тези особености при тях обикновено се закъснява с пролетните механизирани работи.

Канелените горски почви са разпространени по основните склонови ивици. Формирането им протича при преходно-континентален и преходно-средиземноморски климат и при участието на топлолюбива широколистна, горска растителност, разнообразен почвен субстрат (силно натрошени и изветрели гранити, гранитогнайси, гнайси, слюдени шисти и др.). Канелените горски почви се разделят на типични, излужени и оподзолени канелени горски почви.

Типичните горски канелени почви имат ограничено разпространение. Развити са върху карбонатна основа и се характеризират с плитък профил, малка мощност, плътен строеж. По механичен състав са леко до тежко глинести с хумусно съдържание (3-5%).

Излужените канелени почви са най-широко разпространения почвен тип в България. Разпространени са в основните селскостопански райони. Характеризират се с мощност на почвения профил 75-120 см, мощност на хумусния хоризонт (до 35 см). По механичен състав са по-глинести от типичните канелени почви, но са с по-малко съдържание на хумус (2-3%).

На разглежданата територия Регионална лаборатория Хасково към Изпълнителната агенция по околна среда осъществява мониторинговата дейност само в един пункт за наблюдение и контрол от подсистема „Земи и почви“ от НАСЕМ (Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг).

Пунктът, от който се извършва пробонабирането на почвени проби за установяване замърсяване на почвите с тежки метали и металоиди с източник химизация на селското стопанство, е под No 325, в землището на града. През есента на 2013 г. е извършено пробонабиране от пунктовете на I и II ниво на почвен мониторинг съгласно план-графика на ИАОС – гр. София. Пробите са анализирани от Регионална лаборатория - Хасково към ИАОС по следните показатели: рН, олово, кадмий, мед, цинк, арсен въглерод, азот, фосфор и пестициди, обемна плътност, никел и хром. Резултатите не показват наднормени показатели.

В пределите на община Свиленград не са установени замърсявания на почвите с устойчиви органични замърсители в т.ч. нефтопродукти или с растителнозащитни прерарати. Липсва силно изразена ветрова и водна ерозия, нарушаване на земите от добивни дейности, засоляване и вкисляване на почвите. Проблем е нерегламентирано изхвърляне на отпадъци. Предприемат се мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове.

Изводи: На територията на община Свиленград липсват значителни нарушения на земните недра и почвите;

Развитието на ерозийните процеси е в умерени граници;

Няма установени значителни замърсявания на почвите в община Свиленград.

1.5. Климат

В климатично отношение територията попада в Континенталната средиземноморска климатична област, Южнобългарска климатична подобласт, климатичен район на Източно-родопските речни долини, със забележимо влияние на мекия в температурно отношение приморски район на Егейско море. Община Свиленград се намира в континентално-средиземноморската климатична област, което определя и континентално-средиземноморският тип климат на общината. Най-характерните белези на този тип климат са топлото лято и меката зима (януарските температури са над 0оС), сравнително малката годишна температурна амплитуда, есенно-зимният максимум на валежите и липсата на ежегодно устойчива снежна покривка. По данни от МТО станция – Свиленград регионът на общината се характеризира с голяма продължителност на слънчево греене - 2240-2249 часа с максимуми за месеците юли и август. Средната стойност на годишната температура на въздуха в общината варира в границите между 12,6 оС и 13,6 оС. Средните юлски температури са между 22-24оС, а средните януарски температури за общината се колебаят от 0 до 1-2оС над нулата. Преобладаващите ветрове са северозападни и североизточни. През студеното полугодие често духат югозападни и южни ветрове с фьонов ефект. Средномесечните стойности на скоростта на вятъра варира около средногодишната стойност – 1,6 м/сек. По данни на МТО станция – Свиленград средногодишно 30,9 дни са с мъгла. Регионът на Община Свиленград се характеризира със средногодишно количество 696 мм с минимум през летните месеци. Снежната покривка е слаба и краткотрайна с брой на дните със сняг 16-30

1.6. Води и хидрографска мрежа

Главен воден ресурс на територията на община Свиленград е река Марица. Тя е най-голямата река в страната и на Балканския полуостров след река Дунав, като е и най-пълноводната река в България. Води началото си от Рила планина, от двете Маричини езера под връх Манчо. Всички останали реки в района са леви притоци на Марица и са от Беломорския водоносен басейн, по-големите от които са: река Голяма, река Селска, река Левченска и река Каламица, като те пък извират от Сакар планина. Поречието на Марица обхваща едни от най-плодородните земи на България. На територията на цялата област Хасково водният отток на Марица представлява 5,8 % от речния отток на страната без река Дунав. Хидрографската мрежа е сравнително слабо развита. Водните площи заемат около 17, 63 км². Гъстотата на речната мрежа е 0,5 - 0,6 км/км². Хидроложкият режим се формира в условията на значително средиземноморско влияние. Поради южното изложение на площите и проникване на средиземноморски топъл и влажен въздух по долината на Марица, снеговете през зимата бързо се стопяват, а през летния период реките губят вода поради инфилтрация и силно изпарение. Периодът на пълноводие протича от месец декември до месец юни.

Средната дата на настъпване на маловодието е юли, а средната дата на неговото завършване е октомври. През периода на маловодие се оттича 1% от общия обем на оттока. Малките реки и дерета през периода на маловодие пресъхват в рамките на 70 - 100 дни. Затова в района има опасности както от дълго засушаване, така и от наводнения.

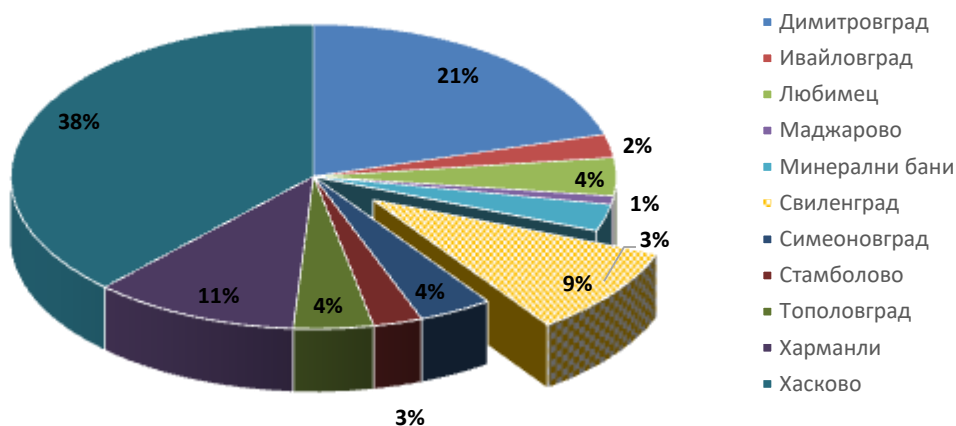
Тъй като напояването е важна част от естествения цикъл, спазван при биологичното земеделие, трябва да се каже, че необходимите водни ресурси са осигурени - на територията на община Свиленград е изградена мрежа от микроязовири, край всяко от населените места. Общината притежава 96 броя водоеми като към момента 2 са отдадени под наем, а 4 на концесия. От мрежата от няколко десетки микроязовири и водоеми на територията по-големите са: Каламица - в землището на с. Райкова могила. В това землище са също микроязовир Къойдере и по-малките водоеми Кавакдере, Джидере, Димитровче, Катерина, Бахчадере и др.; Карабаша или Сладун - разположен в землището на с. Сладун; Младиново - попада в землищата на селата Младиново и Костур; Ново село - в землището на кв. „Ново село“ на Свиленград; Пъстрогор - в землището на с. Пъстрогор.

2. Социално-икономически фактори

2.1. Демографски и социални характеристики

Основен фактор с първостепенна важност и значение, който активно влияе върху равнището на териториалната концентрация и отраслова специализация на общественото производство е демографският процес. Той включва числеността, динамиката, трудово-демографска активност, териториална структура.

Броят на населението в общината се определя до голяма степен както от естественото демографско възпроизводство, от урбанизационните и административно-териториални промени, така и от темповете на социално-икономическо развитие. Населението на община Свиленград по данни на НСИ към 31.12.2019 година е 21295 души, с което запазва своето четвърто място по брой на населението сред останалите 11 общини в областта. Най-голяма по брой на населението е община Хасково, където са съсредоточени 85 460 души, или 37.9% от населението на областта, следвана от община Димитровград и Харманли. По брой на населението община Свиленград включва 9,5% от цялото население на областта и 1,5% от населението на ЮЦР.

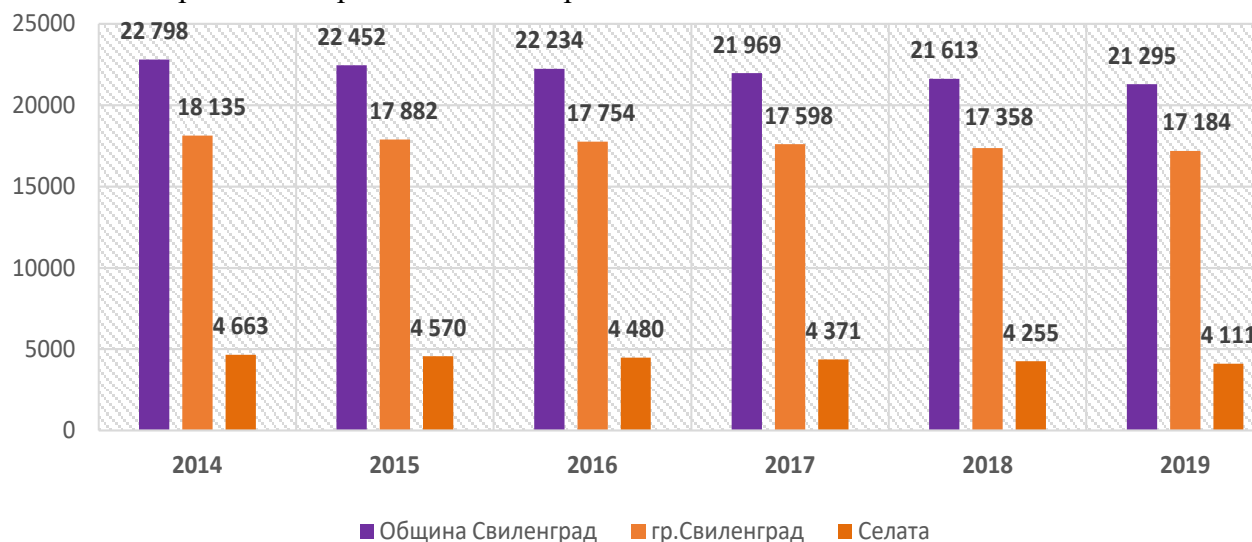

Фигура 2 Разпределение на населението на област Хасково по общини
Източник: по данни от НСИ

В периода 2014-2019 броят на населението в общината намалява, което съответства на тенденциите характерни за област Хасково, ЮЦР и страната като цяло. Динамиката на населението показва трайна тенденция на намаляване във всички населени места на

общината, като в периода от края на 2014 г. до края 2019 г., населението на общината е намаляло с над 1500 души, или 6,6%. По темп на намаляване на населението община Свиленград се нарежда след общините Тополовград (-9,2%), Димитровград (-8,6%), Ивайловград (-6,8%) и Любимец (-6,8%) като темпът на намаляване на населението в този период изпреварва и общия темп на намаляване на населението за областта (-5,2%). Спрямо 2014 г. нараства населението с общините Маджарово (16,6%), Симеоновград (8,0%) и Минерални бани (3,8%). Относителният дял на населението на община Свиленград към общия брой на населението в област Хасково обаче се запазва постоянен в рамките на разглеждания период.

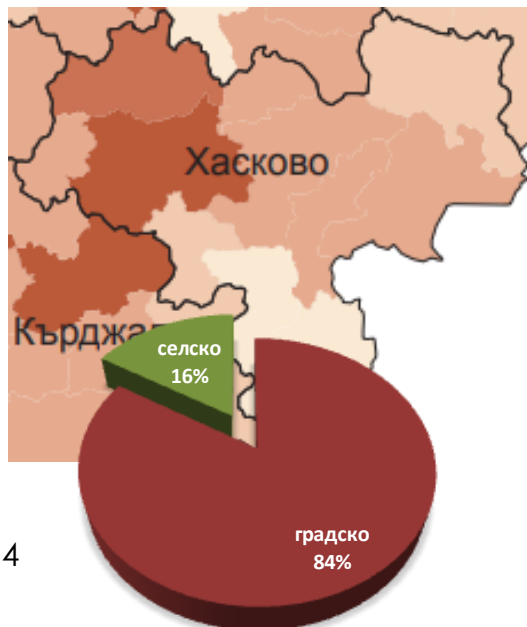
Фигура 3 Динамика на населението в община Свиленград в периода 2014-2019 г.

Източник: по данни от НСИ

Тенденцията на намаляване на населението се засилва и се дължи на отрицателния естествен и механичен прираст. На фона на намаляване на общия брой на населението в общината, протичащите демографски процеси ще доведат до обезлюдяване на определени села. Това е сериозен проблем и е необходимо да се предприемат мерки за възвращане на българското село и подобряване на условията за живот в него.

По данни на НСИ относно реалистичните прогнози за намаляване на населението в област Хасково се очаква към 2030 г. да намалее с 10%.

Гъстотата на населението в община Свиленград към 31.12.2019 г. е 30,4 д/кв. км, слабо населена спрямо средната гъстота за област Хасково (41 д/кв. км), тази на ЮЦР (63.2 /кв. км) и тази за страната 62.6 (жители на 1 кв. км).

Карта 1 Гъстота на населението на 1 км² в област Хасково през 2019 г.

Източник: НСИ

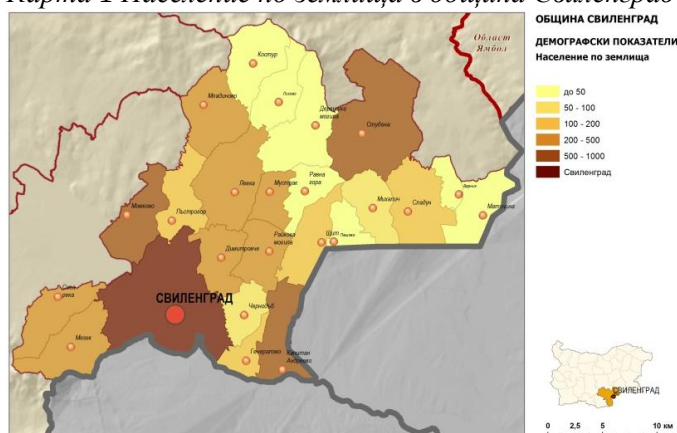
Фигура 4 Процентно изражение на градско и селско население в община Свиленград към 31.12.2019 г.

Степента на урбанизация (градско население) е 84%, при средна стойност за страната 73,5%,

като общината се нарежда в групата на общините с по-силна урбанизираност. Община Свиленград се състои от 24 населени места, от които един град- общинския център и 23 села. Характеризира се с неравномерно териториално разпределение на населението. Основната част от населението е съсредоточено в гр. Свиленград и няколко по-големи села разположени по основните пътища – с. Капитан Андреево, с. Момково, с. Студена и с. Левка. Спрямо 2014 г. населението в селата намалява с изпреварващи темпове от - 11,8 процентни пункта, при темп на намаляване на населението на град Свиленград от - 5,2 процентни пункта за същия период. Обезлюдяването на селата на община Свиленград е резултат на безработица, миграция, в т. ч. емиграция и липса на услуги от по- горно ниво. Най- малките селища са разположени покрай турската граница и селата на север, намиращи се в тупиково положение. Безспорно за това е допринесло най-много изолацията на граничните села в продължение на почти половин век.

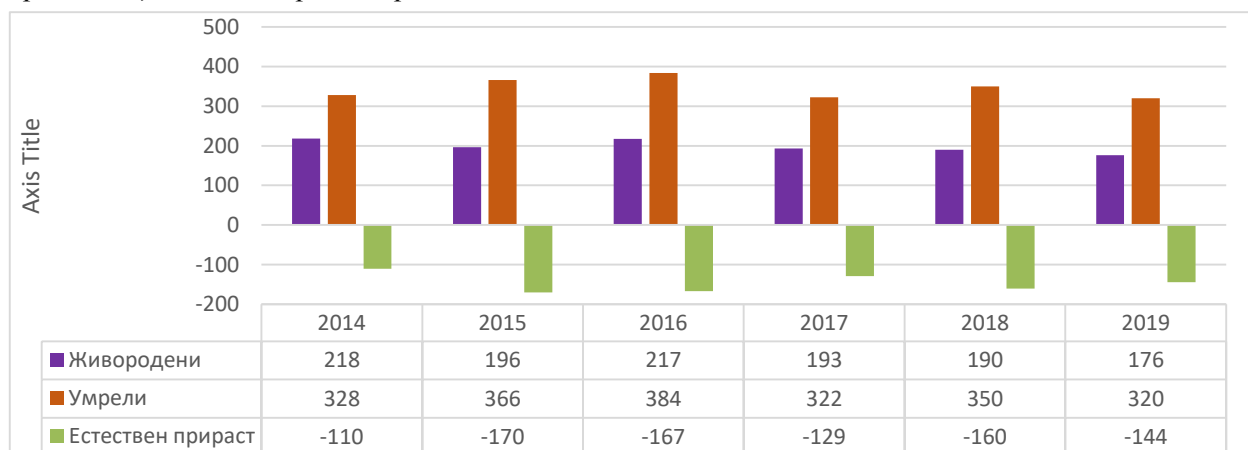
Карта 1 Население по землища в община Свиленград

Естествено и механично движение на населението в периода 2014-2020 г.

Тенденцията от последните години на намаляване на населението в общината е в резултат на ниска раждаемост, висок отрицателен естествен прираст, миграционни и емиграционни процеси. Основна причина за миграцията е липсата на професионална реализация на територията за високообразованото население, което е особено остро изразено сред младите хора.

Фигура 4 Динамика на показателите раждаемост, смъртност и естествен прираст в брой хора за община Свиленград в периода 2014-2020

Източник: по данни на НСИ

Общият брой на живородените през разглеждания период 2014 – 2019 г. е 1190 души. В сравнение с него броят на умрелите в общината е значително по - висок: 2070 човека. Съотношението на умрелите към родените е около 2 към 1, което е индикатор за високите нива на отрицателния естествен прираст. Намалението на населението в общината в резултат на отрицателния естествен прираст се дължи на запазващите се високи нива на смъртност, за което показателни са и високите отрицателни стойности на коефициента на естествен прираст (-6,8‰ за 2019 г.).

В рамките на изследвания период 2014 – 2019 г. в община Свиленград е отчетен отрицателен механичен прираст, като интензитетът на миграцията значително се увеличава (Таблица 2).

Таблица 2 Механично движение на населението на община Свиленград в периода 2014-2020 г.

	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
2014	613	352	261	479	219	260	134	133	1
2015	389	209	180	565	280	285	-176	-71	-105
2016	377	172	205	428	195	233	-51	-23	-28
2017	383	183	200	519	235	284	-136	-52	-84
2018	345	158	187	541	252	289	-196	-94	-102
2019	399	179	220	573	289	284	-174	-110	-64

Източник: НСИ

Няма изгледи тенденцията към спад на населението да се измени в близко бъдеще – докато до 2014 г. механичният прираст на Хасково е положителен, то след това броят на напусналите общината всяка година надхвърля броя на заселилите се в нея. Коефициентът на механичен прираст на населението показва промяната на броя на населението (за всеки 1000 души) в следствие на разликата в броя на заселилите се и напусналите дадена територия лица. През 2019 г. отрицателните стойности на коефициентът на механичен прираст за община Свиленград са едни от най-високите за областта (- 8,2‰). Положителни стойности на коефициента на механичен прираст се наблюдава в общините Минерални бани (57‰), Маджарово (23.9‰), Стамболово (36‰) и Симеоновград (6.9‰).

Мотивите за външната и вътрешната миграция през последните години продължават да се свързват с осигуряване на трудова заетост, с по-високи доходи и по-висок жизнен стандарт, като тази мотивация се допълва и от стремежа за образователна и професионална реализация. В голяма степен напускащите общината са млади хора, които след получаване на образование не се завръщат в родните места поради липса на възможности за професионална реализация.

2.2. Икономика

Ключова предпоставка за развитие на устойчива конкурентоспособна икономика е капацитетът ѝ да се адаптира бързо към промените в заобикалящата я среда и да се справя с предизвикателствата, възникващи в резултат на външни за нея сили и процеси. Осигуряването на предпоставки за развитие на конкурентоспособна икономика е ключова сфера за управление на централно и местно ниво. След години на постепенно подобрене на икономическите показатели в периода, свиването на дейността на предприятия настъпва рязко и в голям мащаб в следствие на кризата,

породена от COVID-19, с което се сложи край на добрите постижения в икономическото развитие в последните няколко години. През последните години община Свиленград динамично се развива в сферата на услугите, която беше най-силно засегната от кризата. Голям брой от фирмите в хазартния бизнес, хотелиерството и ресторантьорството трябваше да прекратят своята дейност. Най-тежко са засегнати туристическо-развлекателният бранш, както и свързаните с него транспорт и логистика, които са структуроопределящи за местната икономика.

Най-големият външноикономически партньор, който оказва влияние на икономическото състояние на страната и отделните райони и общини е Европейският съюз. В резултат от кризата на COVID 19 Европа чувствително изостава в сравнение със САЩ и Китай. Спадът, който претърпя икономиката на ЕС в периода 2020 – 2023 г. е по-голям от този в САЩ и Китай. Негативната тенденция продължава и през 2023 г. Сериозно влияние върху влошаването на икономическото състояние в ЕС оказва и войната на Русия срещу Украйна и наложените икономически санкции на агресора. Брекзит и отделянето на Обединеното кралство от ЕС също оказва негативно влияние, както върху Великобритания, така и върху ЕС. Вътрешният пазар в ЕС се сви и стана по-малко привлекателен за чужди инвеститори. Конфликтите в райони около Европа и мигрантското нашествие, също оказват негативно влияние. Европейският юг постепенно изпада в криза, последван и от Севера. Най-силната икономика в ЕС – Германия, започва да цикли на място. Според прогнози на международни и германски аналитични центрове, през 2023 г., икономическото производство на Германия тази година остава приблизително на същото ниво като миналата година (-0,1%), очаква се негативната тенденция да продължи и през 2024 г. и да се отрази не само на Германия, но и на всички страни от ЕС, които имат активни икономически отношения със страната.

През 2023 г. износът ни към Германия е намалял по данни на НСИ от 4 400.2 млн. лв. на 4 100.0 през 2023 г. (-6.8). Вносът се е увеличил от 3 494.9 млн. лв. на 4 007.8 млн. лв. (14.7). Търговското салдо е намаляло от 905.3 млн. лв. на 92.2 млн. лв.

Очаква се през 2023 г. и 2024 г. основното предизвикателство пред страните от Евроразоната да бъде продължаващото свиване на стопанската активност и забавяне на инвестициите и потреблението. Това неминуемо ще се отрази и на икономиката на България.

Състояние на местната икономика

Община Свиленград принадлежи към общините със смесен тип икономика. Транспортно-географското ѝ положение предполага значително участие на чуждестранен капитал в икономическите дейности. Водещ е секторът на услугите, които привлича трудов ресурс от съседните общини. Местната власт предоставя подходящи терени, изгражда и подобрява базисната инфраструктура.

Икономиката на община Свиленград се крепи предимно на близостта до границата и митницата. От голямо значение за развитието на общината е „Свободна безмитна зона“ АД, тъй като е ситуирана оптимално за развитие на складове, производствено-опакowъчен и транспортен бизнес. Развитието на общинската индустриална зона също продължава да заема стратегическо място за общината, с което се цели постигане на диверсификация и растеж на местната икономика. Активни са усилията за подготовка на проекти, инициативи и разработки както от страна на общинското ръководство, така и от страна на отделните граждани, сдружения и предприемачи.

Въпреки че област Хасково е сред териториите с най-малко чуждестранни инвестиции, община Свиленград се характеризира със сравнително високи икономически показатели в сравнение с другите общини в областта. Размерът на ПЧИ с

натрупване, претеглени спрямо населението, тоест ПЧИ на човек от населението за 2018 г. е 1101 евро, като по този показател община Свиленград се нарежда непосредствено след община Хасково (1331 евро). В Димитровград преките чуждестранни инвестиции с натрупване са 707 евро, а в Харманли - 389 евро.

Заплатите в областта остават едни от най-ниските в страната. Средната годишна работна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в община Свиленград остава по-ниска от средната за страната и областта, като спрямо 2014 г. се повишава с 26,3 % (28,3 % за страна и 27,8% за областта).

Общинската икономика е представена от всички икономически дейности, съгласно класификацията на НСИ за нефинансови предприятия с изключение на добивната промишленост.

Общият брой на регистрираните към 31.12.2018 г. нефинансови предприятия, осъществяващи дейност в община Свиленград, са 1 355, или 11,4 % от предприятията в областта. Наблюдава се увеличение в техния брой с 5,8 процентни пункта спрямо 2014 г., когато са 1 276. По брой на предприятията община Свиленград се нарежда на трето място в областта, непосредствено след община Хасково (5 273) и община Димитровград (2 667).

С най-голям дял предприятия (43%) е сектор „Търговия; Ремонт на автомобили и мотоциклети“, като спрямо 2014 г. броят на фирмите, упражняващи тази дейност, се увеличава с 1,8 %. Относителният дял на броя фирми в този сектор спрямо 2014 г. намалява, а оперативните приходи спрямо 2014 г. се увеличават с 6,6% и достигат 124 631 лв. На второ място по брой на предприятията с 11 % са фирмите, занимаващи се с „Транспорт, складиране и пощи“ (броят се е увеличил с 10% спрямо 2014 г. и през 2018 г. достига 149). На трето място е сектор „Хотелиерство и ресторантьорство“ - 10% от общия брой предприятия. През 2018 г. е регистрирано известно увеличение на компаниите (8 повече) в сектора спрямо 2014 г.

Преобладаващият брой (93,4 %) предприятия на територията на общината през 2018 г. са микро (численост на персонала до 9 души), които създават 35,1 % от произведената продукция в общината, а броят на работещите в тях представлява 43,9 % от всички заети по трудово и служебно правоотношение на територията.

Фигура 5. Структура на общинската икономика според броя предприятия, 2018 г.

Източник: ПИРО Свиленград 2021 – 2027 г., по данни на НСИ

В общината има и предпоставки за развитие на хранително-вкусова индустрия на базата на местни суровини и коопериране със съседни държави в рамките на трансграничното сътрудничество. Туризмът е сравнително нов отрасъл в стопанския комплекс на общината. Богатото наследство от архитектурно-исторически паметници е благоприятен фактор за развитието на туризма в общината. За развитието на селското стопанство на територията на общината съществуват изключително добри почвено-климатични условия и чистота на земята и природата.

Състояние на основните икономически сектори

Селско стопанство

Основни фактори за развитието на земеделието са мекият климат, равнинният и хълмист релеф, плодородната почва, наличието на подземни води и екологичната чистота на района. Земеделските територии заемат повече от две трети от територията на общината. Община Свиленград е на първо място в област Хасково по площи, предназначени за селското стопанство. Населението има опит и производствени традиции в отглеждането на пшеница, ечемик, слънчоглед, лозарството и овощарството, и отчасти на млечното животновъдство.

По данни на ОДЗ „Хасково“ за баланса и начина на трайно ползване на земеделските земи, на територията на община Свиленград с най-голям дял в селскостопанския фонд са нивите – 253 128 дка (44,6 % от ИЗП), мери и пасища – 108 159 дка (19 % от ИЗП), залесена територия 62 608 дка (11 %), лозя – 23 394 дка (4,1 %), дърво-производствени площи - 20 588 дка (3,6 %) и др. Селскостопанските пътища и прокари заемат около 4.5 %. Община Свиленград разполага с 8 560 бр. земеделски земи с обща площ 94 763 дка. От тях 2 496 са ниви, 2 526 бр. са трайни насаждения и 1 775 бр. са пасища и мери.

В секторно отношение по площи и култури, превес в общината има **растениевъдството**. На първо място сред отглежданите култури са **зърнените**: пшеницата заема 5 614.67 ха, ечемикът – 1 137.65 ха, твърдата пшеница - 317.52 ха, тритикале - 218.89 ха. Следват **техническите и маслодайни култури**: рапица - 787.15, слънчоглед - 221.85. Прави впечатление увеличената площ на винените сортове **лозя** - 1 057.64 ха и десертните - 77.58 ха. Нарастват сериозно и площите за производството на **плодове и зеленчуци** – пъпешите са представени на 290.36 ха, зелен грах - 72.18 ха, грах - 87.62 ха, сливи - 51.86 ха и ябълки - 27.06 ха, домати - 13.19 ха. Бурно увеличение има площта за отглеждане на **черупчести плодове**: орехи - 292.78 ха и бадеми - 262.40 ха, което вероятно е във връзка с развиващото се биологично производство на тези култури в района. **Етерично-маслените и лекарствени растения** също бележат ръст - 251.12 ха. На територията на малки площи се гледат още краставици, вкл. и оранжерийни, пипер, ягоди, малини, праскови и кайсии, вишни и череши, дини, тикви и картофи, фий.

В община Свиленград са регистрирани 43 фирми, които се занимават с отглеждане на лозя и производство на вино, като някои от тях имат по няколко различни парцела в различни села на общината - с. Мезек, с. Сива река, с. Райкова могила, в селата Маточина и Сладун, Генералово и Чернодъб, Димитровче, Левка, Маточина, Райкова могила, Сива река и Студена. Някои от производителите са в процес на сертифициране на биологични лозя, засега има само един производител на биологично вино.

Съществено предизвикателство пред развитието на растениевъдството е състоянието на хидромелиоративна инфраструктура (инженерни системи за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите), остава в критично физическо състояние и влошена функционалност, което води до значителни загуби на

поливна вода и по-високата ѝ цена. Наблюдава се неефективното използване на водния ресурс, което е съществена пречка пред интензивното развитие на отрасъла и пред устойчивото управление на водите в този отрасъл

Пасищата и мерите са 4 409.06 ха, което е предпоставка за развитие на **животновъдството**. Животновъдството в общината е по-слабо развито. По данни на БАБХ, за 2018 г. регистрираните на територията на община Свиленград животни са: 11 358 овце, 4 103 говеда и биволи (едър рогат добитък), 2 736 кози, птици - 240 (отчитат се само регистрираните животни, но не и тези за лично ползване), 95 пчелина с 4 597 пчелни семейства. Пчеларството се разраства с бързи темпове на територията на община Свиленград и е равномерно представено във всички населени места от общината.

Въпреки добрите предпоставки за създаване на къси вериги земеделска продукция/преработка, хранително-вкусовата промишленост на територията е сравнително слабо представена.

Земеделието на територията на общината има монокултурен характер. Отглеждат се предимно зърнени култури, тенденция, характерна за цялата страна. В алтернативни нишови земеделски сектори има условия за биологично производство - плодове и зеленчуци, екзотични плодове и билки, етерично-маслени растения, черупчести плодове, пчеларство и др. Сравнително добре се развива биологично производство на десертно грозде и висококачествени сортове за червени и бели вина.

В района на община Свиленград има много добри условия за биологично производство на лозарството, винарството и пчеларството. Биологичното производство се стреми към по-къси вериги на доставка – преработка или пазари на място. Затова трябва да се насърчава създаването на пазари и директни продажби направо на потребителите чрез маркетингови инструменти и електронни платформи.

На територията на община Свиленград за 2018/2019, по данни на регистъра на МЗХГ има 99 сертифицирани производители на биологична продукция, което е 25 % от биологичните производители в област Хасково. По-голямата част от тях са в сектора на растениевъдството. Животновъдството е представено единствено от биологичните пчелари. Най-много са производителите на черупчести плодове – 48 стопанства, т.е. около половината отглеждат по биологичен начин орехи и бадеми, като голяма част ги комбинират и с други култури, което е характерно за биологичното производство.

От плодовете в община Свиленград най-разпространени са сливите. Регистрирани са 11 производители, които отглеждат големи количества (до 10 тона). Четирима регистрирани фермери отглеждат пъпеши. Както вече беше отбелязано, на територията на общината са съсредоточени производителите на биологичен лук и арпаджик – 12 производители, които пращат на пазара доста сериозни количества (между 15 и 25 т. годишно). Био зеленчуците са представени от краставици – седем производители с по няколко тона, грах – трима производители, бамя, домати и картофи. Предимно около село Левка са разположени производителите на билката бял трън (т.нар. магарешки бодил) – седем стопанства. Билката е мощно природно средство за детоксикация и подпомагане дейността на черния дроб.

Горско стопанство

Горското стопанство в община Свиленград разполага с горски фонд от 13 293,1 ха, от които 4 019,1 ха са заети от гори: иглолистни – 644,8 ха; широколистни високостеблени – 364,1 ха; за реконструкция – 279,8 ха; издънкови за превръщане – 1 770,7 ха; нискостеблени – 359,7 ха. Залесената площ е 3 657,4 ха, което представлява 91 % от общата горска площ. Дървопроизводителната площ е 3 802,1 ха - 94,6 % от площта, а непроизводителната - 217 ха – 5,4 % от общата площ. Собствеността върху горите и земите, освен общинските е разпределена както следва:

- държавни земи и гори – 13456,6 ха;
- частни земи и гори – 1365,5 ха;
- гори и земи на религиозни организации – 9 ха;
- гори и земи – временно стопанисвани от общината – 1110,9 ха.

Горският фонд на Община Свиленград е 3 218 ха. Най-компактни са горите в землищата на селата Сладун, Студена, Лисово, Момково. Общината има приет Горскостопански план с период на действие 2015-2025 г., който указва дейностите по добив и залесяване през периода. От горите общинска собственост 2 155,1 ха е дървопроизводителна площ. По функции, общинската горска собственост се разпределя в две групи: група гори и земи с дървопроизводителни и средообразуващи функции – 2 483,4 ха, в т.ч. -2 278,2 ха – залесени; група защитни и рекреационни гори и земи - 424,8 ха, в т.ч.. 383,8 ха - залесени.

Горският фонд се стопанисва от ДГС „Свиленград“, което развива дейността си на територията на общините Свиленград и Любимец. ДГС Свиленград стопанисва горски фонд - държавна собственост 20 026,3 ха. Върху тях са разположени насаждения от благун, космат дъб, зимен дъб, цер, червен дъб, мъждрян, габър, липа, акация, тополя, кедър, бял и черен бор,. Средногодишното залесяване на стопанството е 108 ха. Създават се предимно култури от дъб, тополя, акация, бор, атласки кедър. По приходи от добив на дървесина в горското стопанство община Свиленград е на трето място в областта след общините Хасково и Тополовград.

Отрасълът „Селско, горско и рибно стопанство“ се очертава като един от перспективните за развитие на територията на община Свиленград. През 2018 г. в него са регистрирани 100 стопански субекта, произведената продукция е на стойност 14 712 млн. лв., нетните приходи са 14 943 млн. , а заетите – 100 лица. Секторът е на трето място в общината по инвестиции в ДМА – 27 243 млн. лв.

Важен фактор за бъдещото развитието на сектора на територията на общината е прилагането на подхода ВОМР. МИГ „Свиленград Ареал“, регистрирана през 2010 г., представлява публично-частно партньорство с участието на местната власт в лицето на Община Свиленград, местния бизнес и гражданския сектор. Сдружението има за цел да:

- подпомага устойчиво конкурентноспособно развитие на територията на община Свиленград, чрез планиране и управление на стратегия за местно развитие;
- развива и утвърждава европейски практики и подходи за териториално интегрирано развитие на селските райони;
- работи за повишаване на качеството на живот на територията на община Свиленград и др.

МИГ постига тези цели чрез изпълнение на СВОМР. Към пролетта на 2019 г. са одобрени 44 проектни предложения, сключени са общо 15 договора, от които 3 проекта по Програмата за развитие на селските райони, 2 – Иновации и конкурентоспособност, 7 – Развитие на човешките ресурси и 3 – Наука и образование и интелигентен растеж.

Изводи за сектор земеделие

Земеделският сектор се развива небалансирано между различните подсектори на територията на Общината, като не се отчитат предимствата на почвено-климатично отношение. Общинското земеделие разчита предимно на финансовата подкрепа на европейските фондове. По този начин селското стопанство не оправдава очакванията, които му се възлагат по отношение на производството на качествени храни, ограничаването на процеса на обезлюдяване в селата и осигуряването на заетост (основна или допълнителна) на населението.

Земеделските производители трябва да се насочат към биологичното производство на висококачествени храни и продукти с висока добавена стойност, както и подобряване на маркетинга и реализация на пазара.

Добра перспектива за сектора е обвързване на реализацията на селскостопанската продукция и нейната преработки, с развитието на селския туризъм на основата за производството на качествени храни и напитки, нови преживявания и докосване до селото, включително с дегустация на местни продукти и участие на туристите в производствения процес. Важна роля в бъдеще може да изиграе трансгранично сътрудничество.

Необходимо е да се привлекат инвестиции за ускоряване на модернизацията, технологично обновяване на малките и средни стопанства, посредством внедряване на енерго ефективни и иновативни технологии, и подобряване на хидромелиоративна инфраструктура.

Цифровизацията на общинския агросектор ще оптимизира процеса на производство, увеличаване на доходите и добивите на земеделските стопани, постигане на устойчива био-индустрия и, поддържане на безопасност на храните. Всичко това ще доведе до повишаване на конкурентоспособността и търсене на местна продукция на единния Европейски пазар. Това е възможно чрез прилагането на нови технологии използващи изкуствен интелект, електронни платформи и приложения. Прогресът и достъпността на новите сензори, свързани чрез Интернет на Нещата (Internet of things - IoT), прецизната и свързана в Интернет механизация с геолокация, Blockchain дистрибутирани компютърни платформи (Blockchain), системи за изкуствен интелект, обработващи големи масиви от данни (BigData) в реално време, сателитни системи, дроне, повсеместен достъп до информация – това са новите инструменти на прогреса в аграрния бизнес. Едно от ключовите предизвикателства е да помогне на местните стопанства да посрещнат новите икономически, екологични и социални предизвикателства. Има силна необходимост от полагането на значителни усилия, за да се запознаят и обучат земеделските стопани със същността и ползите от цифровите технологии, включително възможностите на дигиталния маркетинг. Много земеделски стопани на територията на общината разполагат с навигационно оборудване, но това е едва първата крачка към прецизното земеделие.

Промисленост

Въпреки политическите и икономическите промени, община Свиленград успява да съхрани традиционни за територията производства и да развие непромишлени сектори, предимно туризъм и транспорт. Изчезването на големите предприятия или модифицирането им в малки, с различен производствен профил, разкъсване на връзките между тях и изгубването на експортни позиции имат силно негативни социално-икономически последици.

Отрасловата структура на промишлеността днес се формира от производството на текстил и текстилни изделия, трикотаж, металолееене, производство на малки машини и оборудване, дървообработване, производство на целулоза, хартия, хартиени изделия и полиграфически продукти. На територията на общината има и предпоставки за развитие на ХВП, на базата на местни суровини и коопериране със съседни държави в рамките на трансграничното сътрудничество.

Като цяло промишлеността на територията на община Свиленград е в процес на преодоляване на доскорошната криза, но тенденциите към нарастване на обема инвестиции все още е несигурен. Липсата на свежи инвестиции във фирмите не позволява технологичното им обновление. липса на съвременно оборудване, което води и до неконкурентоспособност при привличането на местни и чужди инвеститори. Икономическият ръст е незначителен.

Преработващата промишленост е с богати традиции. Днес тя продължава да е структуроопределящ сектор в местната икономика на община Свиленград, но значението и дялът на сектора значително намалява и е изместен от сектора на

услугите. Текущото състояние на преработващата промишленост се нуждае от редица инвестиции за неговото пълноценно реабилитиране и функциониране, така че да се оптимизират условията за затваряне на производствения цикъл в селското и горско стопанство. Финансовите показатели на предприятията от преработващата промишленост нарастват и тя продължават да бъде важен катализатор за функционирането на местната икономика.

Основни стопански субекти в сферата на преработващата промишленост през последните няколко години са в сферата на:

- *металообработване и машиностроене* – производство на метална дограма за строителството; производството на водопроводна месингова арматура; механизми за дивани и мека мебел; предприятие за производство на полирани детайли за парапети от неръждаема стомана; предприятие за производство на автомобилни части и аксесоари за пикап,
- *производството на текстил и тъкачеството* - производство на мъжки ризи и дамски блузи, и конфекция;
- *дървообработването* – производство на дограма, конструкции и детайли от дървен материал за строителството; разкрояване, рендосване и импрегниране на дървен материал; фирми за производство на мебели
- *ХВП и преработваща промишленост* - производство на над 90 вида месни продукти; производство на тестени изделия – макарони, фиде, юфка и др.; производство на вина и др.

Въпреки благоприятните условия *ХВП* е слабо развита. Най-много предприятия (21 фирми) се занимават с преработка на хляб и тестени изделия, но повечето от тях са много малки. По-големите са цех за производство на тестени изделия – макарони, фиде, юфка и др., производител на брашно и мелничарски продукти и фирма за производство и дистрибуция на замразени тестени изделия. Производството на месни продукти е представено от 6 фирми, по-големите от които един месокомбинат за производство на над 90 вида месни продукти и един месокомбинат за производство на колбаси. С производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води се занимават 2 фирми, няколко са и производителите на вино. В различни други сфери има множество малки преработватели – на плодове и зеленчуци (сушени, замразени, консервирани), сушене на билки и подправки, производство на продукти от ядки и т.н.

Строителството, заема съществен дял в общата произведена продукция на територията на община Свиленград, но през последните години бележи спад в основните икономически показатели и се превръща в допълващ отрасъл. През предходния програмен период значително се увеличават инвестициите в ДМА (60% спрямо 2014 г.), но се наблюдава спад в нетните приходи от продажби (63% спрямо 2014 г.).

Индустриалните зони на територията на Свиленград играят ключова роля за развитието на сектора. *Индустриална зона – Свиленград* - „Индустриални терени и складове“ е собственост на „Национална компания индустриални зони“ ЕАД („ИТС“ ЕАД), дружество към МИ. Зоната се изгражда от 2007 г. по проект по програма ФАР “Развитие на индустриалните зони” и от 2013 г. е действаща. В края на 2018 г. „ИТС“ ЕАД придоби терен в Индустриален парк София – Божурище, а през 2019 г. се слива с индустриалната зона „Варна – Запад“. Индустриалната зона дава възможност на общината да провежда целенасочена икономическа политика към диверсифициране на местната икономическа база за производства и услуги с по-висока принадлежна стойност.

Сектор „Услуги“

В този сектор са включени икономическите дейности, пряко задоволяващи потребностите на хората и свързани с нарастването на националното богатство и жизнения стандарт на населението.

В последните 10 години секторът на услугите се утвърждава като водещ в местната икономика. Броят на предприятията в сектор „Услуги“ в Община Свиленград през 2018 г. е 1 139, или 84,1 % от общия брой нефинансови предприятия в общината. През 2018 г. сектор „Услуги“ е произвел 86 % от общо произведената продукция в икономиката на община Свиленград и ве го са заети сектора 77% от общия брой на заетите в общината. През последния програмен период се наблюдава подобряване на ефективността на сектора, който увеличава своя дял в местната икономика с 8,3 %, произведената продукция е увеличена с 35%, а броят на заетите е по-висок с 20%. Наблюдава се и значителна инвестиционна активност и повишаване инвестициите в ДМА с 57,9%. Значителният ръст в икономическите показатели се дължи на бума в туристическо-развлекателния бранш. Относителният дял на произведената продукция на икономическите дейности „Хотелиерство и ресторантьорство“ и „Култура, спорт и развлечения“ е 71,6 % от размера и в сектора на услугите и продължава да нараства.

Сектор „Услуги“	Брой фирми	Произведена продукция	Заети лица	ДМА
Общо за сектор „Услуги“	1 139	442 968	4 257	135 635
Транспорт, складиране и пощи	149	80 902	723	11 329
Търговия	569	22 886	1286	22 772
Хотелиерство и ресторантьорство	130	10 199	536	35 008
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти далекосъобщения	13	1 221	-	-
Операции с недвижими имоти	49	4 825	87	15 355
Професионални дейности и научни изследвания	58	2 383	90	35 008
Административни и спомагателни дейности	29	2 686	187	2 116
Образование	-	-	-	-
Хуманно здравеопазване и социална работа	26	8 104	241	2 441
Култура, спорт и развлечения	26	306 834	918	11 170
Други дейности	90	2 928	189	436

Таблица 5. Основни показатели на сектор услуги за 2018 г.

Източник: ПИРО Свиленград 2021 – 2027 г., по данни на НСИ

Фигура 6. Процентно съотношение на броя на заетите в сектор „Услуги“ за 2018 г.
Източник: ПИРО Свиленград 2021 – 2027 г., по данни на НСИ

Водещите икономически дейности в сферата на услугите на територията на община Свиленград са „Транспорт, складиране и пощи“, „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“, „Хотелиерство и ресторантьорство“ и „Култура, спорт и развлечения“, където влиза и хазартният бизнес.

Структуроопределящо значение за местната икономика имат **транспортът и логистиката**. Развитието на отрасъла е стимулирано от преминаването през територията на общината на паневропейските транспортни коридори 4, 9 и 10, свързващи Европа и Азия чрез магистрала „Марица“ и първокласния път Е-80, както и регионалният коридор – връзка на Свиленград с Бургас през Странджа-Сакар. През територията на община Свиленград преминават още Републикански път I-8, свързващ Капитан Андреево – Капъкуле на границата с Турция с вътрешността на страната, Републикански път II-80, свързващ „Марица“ с пункта Капитан Петко войвода – Орменийон на границата с Гърция, Републикански път II-55, свързващ Свиленград със Северна България през Прохода на републиката, Републикански път III-505, свързващ Свиленград с Хасково през Източните Родопи, и Републикански път III-5509 до село Варник. Територията на общината е разположена на границата с Гърция и Турция, което предполага и чуждестранния инвестиционен интерес.

Позициите на отрасъла се запазват през годините, а финансовите му показатели се увеличават непрекъснато. Броят регистрираните фирми е 149. В град Свиленград функционират множество частни фирми за таксиметрови услуги, пътнически превози, вътрешна и международна спедиция, които планират да разширят в следващия период своята дейност.

През предходният програмен период делът на търговията се увеличава в общите стойности на ключови финансови показатели за местната икономика. Една от причините за това е направената мащабна инвестиция през 2017 г. на стойност 5 млн. лв., с която се открива голям търговски комплекс с международна автогара в гр. Свиленград. (най-големият хипермаркет в Хасковска област, както и един от най-големите в Южна България). Назначени са 150 души персонал, което прави инвеститора най-големия работодател в Свиленград. Оборудването отговаря на всички световни стандарти.

Освен търговията, с голям потенциал за развитие в община Свиленград е и **туризмът**. Община Свиленград притежава необходимите предпоставки за развитие на туризъм, природни и културни ценности и уникалната възможност да ги превърне в отправна точка за печеливш бизнес. Туризмът е важен елемент от местната икономика и предприемането на правилни стъпки за неговото развитие ще благоприятства за

интензивното развитие на икономиката и благоденствието на населението. Общински съвет, Общинска администрация (ОБА) и Консултативен съвет по туризъм, провеждат една последователна политика за превръщане на община Свиленград в привлекателна туристическа дестинация, основана на богатото културно наследство на района и неговите природни дадености.

На територията на община Свиленград, основно в административния център, отрасълът „Хотелиерство и ресторантьорство“ се развива с бързи темпове, предимно в частния сектор. Градът изобилства от привлекателни места, посещавани от клиенти най-вече от България, Гърция и Турция. Като дял от икономиката отрасълът не е сред водещите – за 2018 г. (130 броя предприятия с 536 заети, 11 722 хил. лв. нетни приходи от продажба и 10 199 хил. лв. произведена продукция). Ако обаче се прибави и „Култура, развлечения и спорт“, в който се отчитат и приходите от казината, през 2018 г. (26 броя предприятия със 306 834 хил. лв. произведена продукция, 303 897 хил. лв. нетни приходи и 918 заети), туризмът става водещ за икономиката на територията.

Отчитайки стратегическото географско местоположение на общината, развитието на туризма следва да бъде свързано и с оползотворяване на възможностите за обслужване на транзитния пътничко-поток. За утвърждаването на територията на община Свиленград като атрактивна туристическа дестинация е нужно и предлагането на допълнителни туристически услуги с цел разнообразяване на престоя на посетителите и задържане на транзитно преминаващия пътничкопоток.

По данни на Общинска администрация - Свиленград настанителната база на туризма в община Свиленград през 2019 г. е съставена от 70 места за настаняване с общ капацитет от 1 206 легла, като спрямо 2014 г. капацитетът се разширява с 43,8%. Средната заетост на легловата база към 2019 г. е 24 %. Характерно за общината е наличието на голям брой малки настанителни обекти, въпреки че в периода 2014 -2020 г. се наблюдава уедряване на средния капацитет.

Категория на настанителната база	Брой местата за настаняване	Категория на за
1* една звезда	54	Клас А- 3 бр.; Клас Б -51 бр. общо; стаи за гости (36 бр.), семеен хотел (3 бр.), къща за гости (11 бр.), бунгала (1 бр.).
2* две звезди	11	Клас А - 4 хотела.
3* три звезди	2	Клас Б – 1 семеен хотел и 1 къща за гости.
4* четири звезди	2	Клас А
5* пет звезди	1	Клас А

Таблица 6. Категория на настанителната база към 2019 г.

Източник: Общинска администрация

През 2018 г. на територията на общината е открит единствения в региона петзвезден хотел с казино, който подsigурява работа за 300 работни места. Хотелът разполага със СПА център с олимпийски размери, ношен бар и казино. Хотелът е част от международна верига хотели и казина, която е една от водещите в света по размер на инвестиции.

Пред 2023 г. на територията на общината са регистрирани 87 туристически обекта, които разполагат с 1029 легла. Основният дял от обектите са в град Свиленград и отчасти в с. Мезек. В останалата част от общината има само една Къща за гости с шест легла.

Вид обект	Категория (брой звезди)	Общо обекти	Местоположение	Бр. легла/Нас.
-----------	-------------------------	-------------	----------------	----------------

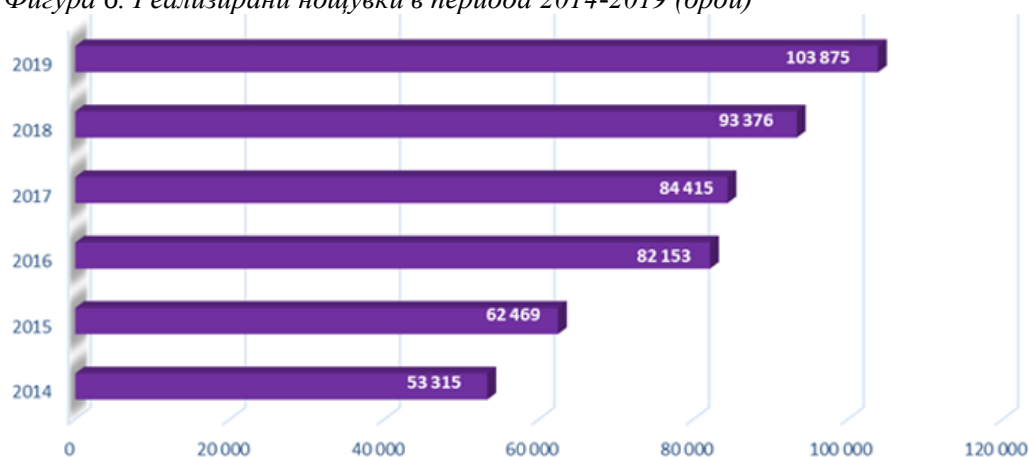
	5*	4*	3*	2*	1*	без*	място		
Хотел	1	1	3	-	2		7	Свиленград - 7 бр.	438
Семеен хотел	-	-	-	3	4		7	Свиленград - 6 бр.	141
Хостел	-	-	-	1	1		2	Свиленград - 2 бр.	24
Пансион	-	-	-	1	-		1	Свиленград - 1 бр.	20
Къща за гости			1	2	16		19	Общо	230
								Свиленград - 12 бр.	204
								с. Мезек – 6 бр.	20
								с. Левка – 1 бр.	6
Стаи за гости					1	21	22	Свиленград - 25 бр.	103
Апартамент за гости	-	-	-	-	-	29	29	Свиленград - 29 бр.	72
Общо община	1	1	4	7	24	50	87		1029

Таблица 7. Места за настаняване в община Свиленград

Източник: Адориа Консулт ЕООД, по данни от Национален туристически регистър, (Юли 2023 г.)

През 2019 г. реализираните нощувки са 103 875 бр., като спрямо 2014 г. реализираните нощувки нарастват с 48,7 %.

Фигура 6. Реализирани нощувки в периода 2014-2019 (брой)

Източник: ПИРО Свиленград, по данни на НСИ

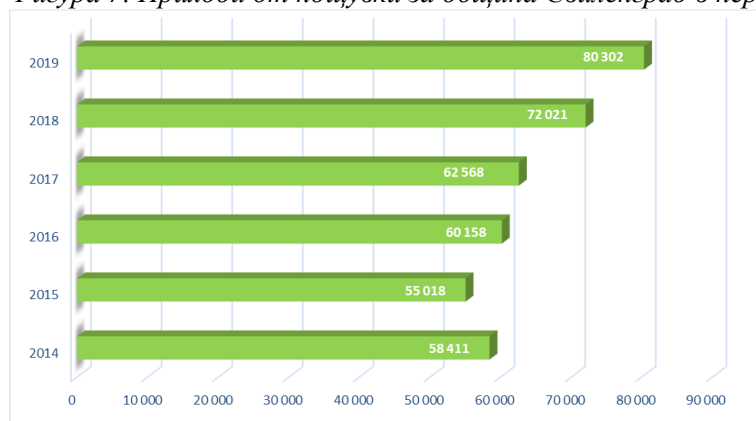
Продължава изцяло да преобладава уикенд туризма. Средният престой за българи е 3 дни, а за чужденци 1,7 дни. Към 2019 г. броят на пренощуващите лица е 48 086, като 68,5% са чужденци. Спрямо 2014 г. броят на чужденците нараства с 74,2%, докато този на българите остава сравнително постоянен.

Фигура 7. Пренощували лица - българи и чужденци, в периода 2014-2019 г.

Източник: ПИРО Свиленград, по данни на Общинска администрация

Фигура 7. Приходи от нощувки за община Свиленград в периода 2014-2019 (лв.)

Източник: ПИРО Свиленград, по данни на Общинска администрация

Наблюдава се и съществен ръст в приходите от нощувки. По данни на общинска администрация приходите от нощувки през 2019 г. са 80 302,15 лв., като спрямо 2014 г. нарастват с 27,3 %, а средногодишния ръст в периода 2014-2019 г. е 7 %.

Важна роля за развитието на туризма играят и заведенията за хранене и развлечения. На територията на общината функционира разнообразна база за задоволяване на нуждата от храна и развлечения на туристите. Тя е представена от различен тип заведения (общо 63), с различна категория, включително и от 4 и 5 категория. Почти без изключение заведенията са разположени в общинския център Свиленград. В момента на територията на община Свиленград се развива **масов туризъм**, съчетан с развлекателния бранш. Общината има потенциал за развиване на алтернативен туризъм - културно-исторически, селски, ловен, лозаро-винарски, приключенски и еко туризъм, разчитайки както на вътрешни, така и на външни туристи. Големи възможности пред община Свиленград се крият в развитието на **познавателен и екотуризм**, имайки предвид богатото културно-историческо наследство (осем паметника с национално значение) и природните дадености в свиленградския регион.

Таблица 8. Заведения за хранене и развлечения, в община Свиленград

Вид	Брой	Категория					Капацитет Бр. места	Особеност (бр.)
		1*	2*	3*	4*	5*		
Ресторант	13	4	7	1	-	1	1740	Класически ресторант - 11; Ресторант пицария – 2.

Заведения за бързо обслужване	13	11	2	-	-	-	210	Снекбар – 2;
							189	Бистро – 4;
							127	Фаст-фууд – 2;
							143	Барбекю – 3;
							50	Бързо хранене – 1.
							Общо 719	
Заведение за хранене и развлечение	1	-	1	-	-	-	148	Класически ресторант – 1 бр.
Питейни заведения	15	9	6	-	-	-	790	Кафе-аперитив - 13
							50	Пивница – 1
							30	Игрална зала - 1
							Общо 870	
Бар	18	5	7	2	1	3	188	Бар Фоайе – 4
							25	Игрална зала – 1
							230	Нощен бар – 2
							50	Клуб – 1
							334	Бар клуб - 4
							136	Лоби бар – 2
							69	Кафе бар – 2
							94	Бар Казино - 2
							Общо 1126	
Кафе-сладкарници	3	1	2	-	-	-	67	Кафе-сладкарница – 2
							50	
							Общо 117	Кафе клуб – 1
Общо	63	30	25	3	1	4	4832	

Културното наследство на територията е разнообразно, обхващащо паметници с историческо, археологично и архитектурно значение, изпъстрено от автентичен фолклор и отличителни кулинарни традиции. Сред емблематичните символи за територията са Мостът Мустафа паша от 1529 г., Средновековната крепост при с. Мезек, Средновековната кула край с. Маточина, Тракийската куполна гробница край с. Мезек, Скалните църкви в селата Михалич и Маточина и др. В същото време обвързването на културно историческите паметници в общината в няколко регионални туристически маршрути и създаването на интегрирани туристически продукти на тази основа би увеличил значително потенциала на територията за развитие на културен туризъм.

Създаването на екотуристическа дестинация Източните Родопи и Сакар планина като екотуристическа дестинация играе важна роля за развитие на екологичния туризъм на територията на община Свиленград. Сакар присъства като задължителна спирка за любителите орнитолози от Източните Родопи към черноморското крайбрежие, където могат да наблюдават царския орел. Царският орел е един от защитените видове птици у нас и е включен в Червената книга на България. Това създава уникална възможност за развитие на орнитоложки туризъм.

Все по-голям интерес за познавателния и **религиозния туризъм** представляват скалните църкви край селата Маточина и Михалич. Други алтернативни форми на туризъм, перспективни за територията на община Свиленград са **приключенски, селски, фестивален, спортен и хоби туризъм, конгресен** и др. Селският туризъм не е развит, макар, че за него има добри предпоставки.

Изключително перспективно пред развитието на територията се явява и развитието на **лозаро-винарския туризъм**. На територията на община Свиленград са

засадени над 23 949 дка лозя, повечето от които с винени сортове. Изключително благоприятните почвено-климатични условия обуславят изграждането на пълен лозаро-винарски кръг от отглеждане на качествено грозде и производството на вино. Младите лозови насаждения се разрастват и променят пейзажа на община Свиленград. През 2007 г. е открита *Винарска изба Катаржина Естейт*, която е разположена на площ от 24 248 м². За кратко време винарната се превръща в най-успешният винен бранд в България и предпочитано място за посещение от туристи и гости на общината. Лозаро-винарският туризъм включва обаче освен консумирането на вино, така и запознаване с традициите на винопроизводството, като по този начин показва на туристите богатството и уникалността на вината във всеки един отделен винарски район. Ето защо винен туризъм не би могло да се развива само на територията на една община. За целта е необходимо да се изготвят туристически маршрути, които да включват обиколка на няколко изби в района. За тази цел следва да се обединят усилията на съседните общини и предприемачи.

Утвърден като традиционен за общината още от 1988 г. е и **ловният туризъм**. За популацията на дивеча се грижат две ловно-рибарски дружества. Ловната площ на общината е 65 887,6 ха. Община Свиленград попада в *миграционния път на прелетните птици "Виа Понтика"*, поради което ловът на африканска гургулица е особено успешен. През последните години районът се утвърди като един от най-добрите в страната за този вид туризъм и броят на ловците, предимно от Гърция и Италия, непрекъснато нараства.

Изводи:

Използването на уникалното предимство на стратегическото местоположение на Свиленград, утвърждава общината като център на трансгранично сътрудничество, изграждане на модерни комуникационно-информационни възли за комплексни услуги с бизнесцентрове, туристически центрове и пазарни зони с презентативна функция за региона, атрактивни места за нощувки и прехрана, и места за забавления. Това са предпоставките в периода 2020-2027 г. община Свиленград да се превърне все повече в устойчиво развиваща се част от националната територия и в привлекателна широко отворена врата на България към света.

- Община Свиленград се характеризира със сравнително високи икономически показатели, които бележат положително развитие.
- Обемът на произведената продукция и на нетните приходи от продажби непрекъснато нарастват, но с бавни темпове;
- Инвестиционната активност в ДМА остава колеблива;
- Преобладават Микро предприятията (93% микро, 6% малки и едва 1% средни предприятия. Постепенно се увеличи броят на стопанските единици, но иновациите са ограничени;
- Водещи позиции в структурата на местната икономика има секторът на услугите, следван от индустрията и аграрния сектор;
- Индустриална зона Свиленградиграе ключова роля в развитието на промишлеността;
- Общината разполага с голям потенциал за развитие е биологичното земеделие.

Население и демографски процеси

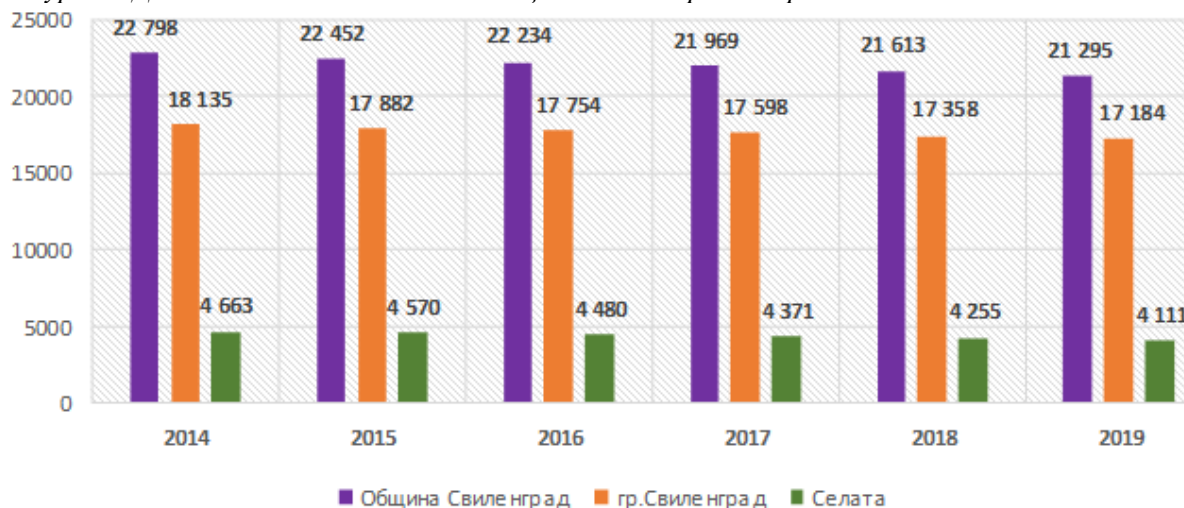
Население и демографски процеси

Броят на населението в общината се определя от естественото демографско възпроизводство, урбанизационните и административно-териториални промени, така и от темповете на социално-икономическо развитие. Населението на община Свиленград по данни на Общинската администрация към 31.12.2014 г. е 22 155 души и се увелича през 2023 г. 23 783) (+1 628). По данни на НСИ населението на общината намалява - 20 423 д. Според анализа в ПИРО 2021 – 2027 г., в периода 2014-2019 броят на

населението в общината намалява, което съответства на тенденциите в страната, ЮЦР и областта. Общината заема четвърто място по брой на населението сред останалите общини в област, след общините Хасково, Димитровград и Харманли. Динамиката на населението показва трайна тенденция на намаляване във всички населени места на общината.

Фигура 8. Динамика на населението в община Свиленград в периода 2014-2019 г.

Източник: ПИРО Свиленград 2021 – 2027 г., по данни от НСИ

Данните на НСИ показват, че тенденцията на намаляване на населението се засилва и се дължи на отрицателния естествен и механичен прираст.

Таблица 9. Население по населени места и пол в община Свиленград

Населено място	2014 г.			2016 г.			2018 г.			2020 г.			2022 г.		
	Общ о	Мъж е	Жени	Общ о	Общ о	Общ о	Общ о	Мъж е	Жени	Общ о	Мъж е	Жени	Общ о	Мъж е	Жен и
гр. Свиленград	18498	9086	9412	19610	19610	19610	19263	9468	9795	19610	9656	9954	19917	9812	10105
с. Студена	416	202	214	435	435	435	427	210	217	435	215	220	437	216	221
с. Момково	465	231	234	481	481	481	474	236	238	481	240	241	487	245	242
с. Капитан Андреево	634	322	312	659	659	659	649	329	320	659	334	325	665	338	327
с. Левка	442	226	216	457	457	457	449	230	219	457	234	223	463	238	225
с. Мезек	166	94	72	167	167	167	167	94	73	167	94	73	169	96	73
с. Младиново	236	114	122	254	254	254	346	218	128	254	124	130	262	127	135
с. Райкова могила	213	90	123	236	236	236	232	96	136	236	98	138	242	103	139
с. Щит	70	32	38	71	71	71	71	33	38	71	33	38	71	33	38
с. Чернодъб	122	62	60	129	129	129	125	65	60	129	67	62	132	69	63
с. Генералово	110	50	60	112	112	112	111	50	61	112	51	61	114	51	63
с. Димитровче	152	76	76	155	155	155	155	79	76	155	79	76	158	79	79
с. Пъстрогор	104	60	44	106	106	106	106	60	46	106	60	46	107	60	47
с. Мустрак	188	98	90	200	200	200	196	104	92	200	106	94	204	107	97
с. Сива река	108	57	51	113	113	113	111	58	53	113	58	55	114	59	55
с. Сладун	109	55	54	115	115	115	114	59	55	115	59	56	115	59	56
с. Костур	14	7	7	14	14	14	14	7	7	14	7	7	14	7	7
с. Лисово	10	7	3	10	10	10	10	7	3	10	7	3	10	7	3
с. Дервишка могила	13	7	6	13	13	13	13	7	6	13	7	6	13	7	6
с. Варник	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1
с. Маточина	7	4	3	9	9	9	9	5	4	9	5	4	9	5	4
с. Равна гора	29	16	13	29	29	29	29	16	13	29	16	13	30	17	13
с. Пашово	7	4	3	8	8	8	7	4	3	8	5	3	8	5	3
с. Михалич	41	20	21	41	41	41	41	20	21	41	20	21	41	20	21

Програма за опазване на околната среда на община Свиленград 2023-2027 г.

Община										2342						1202
Свиленград общо	22155	10290	11235	23425	23425	23425	23120	11455	11665	5	11575	11850	23783	11760	3	

Източник: Общинска администрация, м. юли 2023 г.

Таблица 10. Население по местоживее и пол

Район	Общо						В градовете						В селата					
	Всичко		Мъже		Жени		Всичко		Мъже		Жени		Всичко		Мъже		Жени	
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
Об. Хасково	207 439	100.00	100 166	48.29	107 273	51.71	149 759	100.00	71 440	47.70	78 319	52,30	57 680	100.00	28 726	49.80	28 954	50.20
Свиленград	20 423	100.00		49.22	10 371	50.78	16 583	100.00	8 061	47.61	8 522	51.39	3 840	100.00	1 991	51.85	1 849	48.15

Източник: НСИ, към 31.12.2022 г.

Таблица 11. Живородени брачни и извънбрачни

Район	Общо						В градовете						В селата					
	Общо		Брачни		Бр.		Общо		Брачни		Извънбрачни		Общо		Брачни		Извънбрачни	
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
Област Хасково	1 627	100.00	540	33.19	1 087	66.81	1 147	100.00	414	36.10	733	63.90	480	100.00	126	26.25	354	73.75
Общ. Свиленград	150	100.00	44	29.33	106	70.67	121	100.00	39	32.23	82	67.77	29	100.00	5	17.24	24	82.76

Источник: НСИ, 2022 г.

Таблица 12. Коефициент на раждаемост през 2022 г. (‰)

Статистически райони	Общо	Град	Село
Общо за страната	8.8	8.8	8.5
Южен централен СР	8.7	9.0	8.1
Област Хасково	7.8	7.6	8.3

Источник: НСИ, 04.05.2023

Таблица 13. Умирения през 2022 г.

Статистически райони Области/общини	Общо	Мъже	Жени
Област Хасково	4 237	2 228	2 009
Община Свиленград	393	209	184

Источник: НСИ, 28.04.2023

Таблица 14. Механично движение на населението, по области, общини и пол*

Район	Заселени								Изселени				Механичен прираст		
	общо		Мъже		Жени		общо		Мъже		Жени		общо	Мъже	Жени
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%			
Област Хасково	4 607	100.00	2 245	48.73	2 362	51.27	4 922	100.00	2 248	45.67	2 674	54.33	-315	-3	-312
Об. Свиленград	360	100.00	169	46.94	191	53.06	359	100.00	163	45.40	196	54.60	1	6	-5

НСИ, 2022 г.

Бележка: От 2007 година механичното движение на населението включва не само вътрешната миграция, а и движението на лицата към и от страната 28.04.2023

Таблица 15. Средногодишно население през 2022 г., по области, общини и местоживее

Средногодишно население						
Статистически райони	Общо		В градовете		В селата	
Области/общини	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
Област Хасково	208 902	100.00	150 936	72.25	57 966	27.75
Община Свиленград	20 544	100.00	16 650	81.05	3 894	18.95

НСИ, 28.04.2023

Таблица 16. Естествено движение на населението

Район	Живородени						Умрели				Естествен прираст				
	Всичко		Момчета		Момичета		Всичко		Мъже		Жени		Всичко	Мъже	Жени
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%			
Общо за страната	56 596	100.00	28 923	51.10	27 673	48.90	118 814	100.00	61 656	51.89	57 158	48.11	-62 218	-32 733	-29 485
Област Хасково	1 627	100.00	841	51.69	786	48.31	4 237	100.00	2 228	52.58	2 009	47.42	-2 610	-1 387	-1 223
Общ. Свиленград	150	100.00	79	52.67	71	47.33	393	100.00	209	53.18	184	46.82	-243	-130	-113

Източник: НСИ, 28.04.2023

Таблица 17. Население под, във и надтрудоспособна възраст

Таблица 17. Население по възраст и пол												
Области	Общо				В т.ч. в градовете							
	Всичко		Мъже		Жени		Всичко		Мъже		Жени	
Общини	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
Възрастови категории	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
Свиленград	20 423	100.00	10 052	49.22	10 371	50.78	16 583	100.00	8 061	48.61	8 522	51.39

Програма за опазване на околната среда на община Свиленград 2023-2027 г.

Под трудоспособна възраст	3 076	100.00	1 583	51.46	1 493	48.53	2 625	100.00	1 346	51.28	1 279	48.72
В трудоспособна възраст	12 022	100.00	6 423	53.43	5 599	46.57	10 094	100.00	5 238	51.89	4 856	48.11
Над трудоспособна възраст	5 325	100.00	2 046	38.42	3 279	61.58	3 864	100.00	1 477	38.22	2 387	61.78

Източник: НСИ, 31.12.2022 г.

Бележка: *За 2022 г. тези граници са от 16 до навършването на 61 години и 10 месеца за жените и 64 години и 5 месеца за мъжете.

Таблица 18. Детски градини, деца, педагогически персонал, места и групи в детските градини през учебната 2022/2023 година

Общини	Самостоятелни детски градини (брой)	Деца		Места (брой)	Педагогически персонал*		Детски групи (брой)
		Общо (брой)	в т.ч. момичета		Общо (брой)	в т.ч. детски учители (брой)	
Община Свиленград	5	730	360	836	64	61	32

Източник: НСИ, 26.04.2023

Бележки: * Вкл. директори без групи, музикални ръководители и педагози.

Таблица 19. Училища, паралелки, учители, учащи и завършили в общообразователни и специални училища през учебната 2021/2022³ година по области и общини¹ (Брой)

Район	У-ща	У-ли ²	I - IV клас			V - VII клас			завършили основно образование	паралелки	VIII - XII клас		
			паралелки	учащи общо	в т.ч. жени	паралелки	учащи общо	в т.ч. жени			учащи общо	в т.ч. жени	завършили средно образование
Обл. Хасково	67	1 733	400	7 743	3 767	297	6 438	3 173	1 944	156	3 866	2 133	739
Общ. Свиленград	5	187	40	792	372	27	624	316	211	15	339	171	57

НСИ, 29.04.2022

Бележки:

1. Без директорите и заместник-директорите с преподавателска заетост.
2. Включително учители в Центрове за подкрепа на личностно развитие, Центрове за специална образователна подкрепа и Центрове за подкрепа на приобщаващото образование
3. Прекъсване на динамичния ред поради промяна на източника на данни и датата на наблюдение.

Намалението на населението в общината в резултат на отрицателния естествен прираст се дължи на запазващите се високи нива на смъртност, за което показателни са и високите отрицателни стойности на коефициента на естествен прираст (-6,8‰ за 2019 г.). През 2022 г. на територията на общината са родени 150 деца. На 30 % от тях родителите им имат сключен брак. 81 % от децата са родени в гр. Свиленград, а останалите 19 % в селата от общината. В сравнение с броят на родените деца, през 2022 г. в общината са умрели 393 души, което е 2.6 пъти повече умрели, отколкото родени деца. Отрицателният прираст през 2022 г. в общината е по-висок (-11.8 ‰) отколкото в страната (-9.6 ‰) и по-нисък от този в област Хасково (12.5 ‰).

Наблюдава се тенденция за намаляване на отрицателен механичен прираст. През предишния програмен период (2014 – 2020 г.) миграцията значително се увеличава от 134 повече изселени от заселилите се, до 1 през 2022 г.

Мотивите за външната и вътрешната миграция през последните години продължават да се свързват с осигуряване на трудова заетост, с по-високи доходи и по-висок жизнен стандарт, като тази мотивация се допълва и от стремежа за образователна и професионална реализация. В голяма степен напускащите общината са млади хора, които след получаване на образование не се завръщат в родните места поради липса на възможности за професионална реализация.

По данни на НСИ към 31.12.2022 г. на територията на общината живеят 10 052 мъже и 10 371 жени, като на 1 000 мъже се падат 1 031 жени, което е с малко повече от предходния период 2014 – 2020 (1028 жени на 1000 мъже).

Наблюдава се тенденция към застаряване на населението, която е сходна с отчетената в страната и областта. Наблюдаваните тенденции намират силно проявление в малките населени места, чиито спад на населението е по-високо от средното за обособената територия. Тази тенденция се съчетава с влошаване на възрастовата структура, намаляване на фертилния контингент и загуба на активно младо население. В резултат на наблюдаваните характеристики, инвестиционната активност в по-малките населени места е незначителна, доходите на населението са по-ниски, а нивата на безработици по-високи.

През 2022 г. по данни на НСИ населението под трудоспособна възраст (под 16 години) са 3 076 души – 15 % от жителите на общината (51.46 момчета и 48.53, момичета), като в града живеят 2 625 деца (85 %), а в селата 451 деца (15 %). В трудоспособна възраст (за 2022 г. тези граници са от 16 до навършването на 61 години и 10 месеца за жените и 64 години и 5 месеца за мъжете) са общо 12 022 д. – 59 % от населението на общината (53.43 мъже и 46.57 жени), 10 094 д. (84 %), от които живеят в града и 1 928 д. (16 %) в селата от общината. Над трудоспособна възраст са 5 325 д., 26 % от населението на общината (38.4 % мъже и 61.6 % жени), от които в града живеят 3 864 (72.6 %) и 1 461 (27.4 %) в селата.

Наблюдава се устойчива тенденция на намаляване на относителния дял на подтрудоспособното население и населението в трудоспособна възраст, и увеличаване дела на населението в над-трудоспособна възраст. Населението в трудоспособна възраст намалява с изпреварващи темпове, което води до увеличаване на относителния дял на над трудоспособното население. Прямо 2014 г. темпът на изменение на възрастовите групи в, под и надтрудоспособна възраст е отрицателен. Ясно се наблюдава тенденция на влошаване на възрастовата структура на населението, което рефлектира върху пазара на труда и икономическия растеж. Коефициентът на възрастова зависимост се влошава, като в същото време се доближава до стойностите за страната, но е значително по-благоприятен спрямо коефициента на възрастова зависимост за област Хасково.

Липсват данни за етническата структура на населението от последното преброяване на населението на НСИ през 2021 г. На доброволния въпрос за самоопределяне по етническа принадлежност от предишното преброяване (2011 г.) в община Свиленград са отговорили общо 21217 души, или 92 % от анкетираните. Най-многобройната етническа общност в община Свиленград е българската. Към нея се причисляват 19 069 души или 89.9 % от отговорилите на

доброволния въпрос. Ромският етнос е втори по численост за община Свиленград, като към него са се самоопределили 8 %. Турският етнос в общината наброява едва 316 души от самоопределилите се, като относителния дял на тази етническа група е 1.5 %, значително по-нисък от тази за областта (12.5%).

Заетост, безработица и доходи на населението

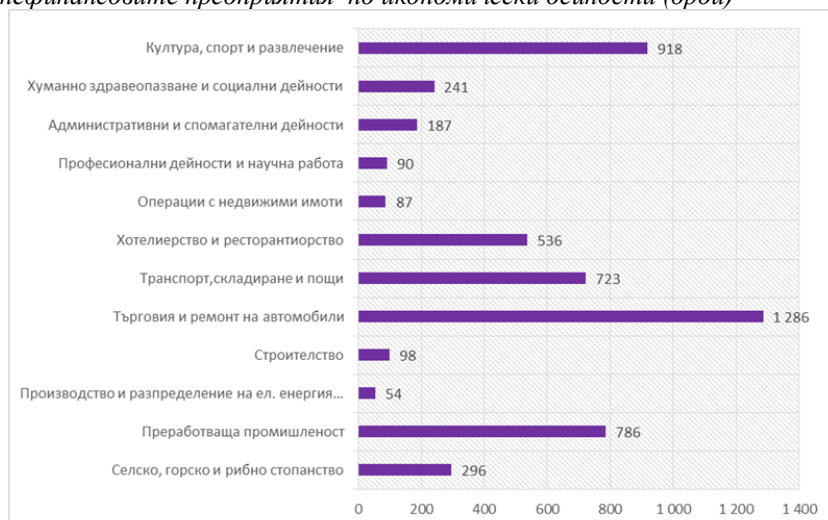
В периода 2014 – 2020 г. се наблюдава постепенно подобрене на пазара на труда. Кризата породена от COVID-19 слага край на тази тенденция на пазара на труда на национално, областно и общинско ниво.

По данни на НСИ икономически активното население на територията на община Свиленград съставлява повече от половината от общия брой на населението. Това е индикатор за пълноценното оползотворяване на трудовия потенциал на населението и се явява значима предпоставка за социално-икономическото развитие на общината. След 2014 г. значително се повишена броят на наетите и заетите в нефинансовите предприятия на територията на общината. Относителна мярка за степента на участие на населението в пазара на труда е коефициентът на икономическа активност, изчислен като отношение на броя на икономически активните лица към населението във възрастовата група 15 – 64 навършени години. Към края на 2019 г. коефициентът на икономическа активност на област Хасково е 71,1%, а на заетост за област Хасково (70,9%).

По данни на НСИ към 2019 г., най-голям е броят на заетите в сферата на услугите - 21,3% от заетите са съсредоточени в дейностите “Търговия и ремонт на автомобили“, 13 % са заети в дейностите по „Транспорт, складиране и пощи“, а заетите в хотелиерството са 9,6 %. 14,2 % са заетите в преработващата промишленост като се увеличават. Заетите в сферата на хуманното здравеопазване и социалните дейности са 4,3 % от общия брой на заетите.

Местният пазар на труда на територията на община Свиленград не е дотам диверсифициран и остава силно зависим от развитието на сектора на услугите, където са заети 48,9 % от заетите в нефинансовите предприятия. Община Свиленград се характеризира с един от най-ниските коефициенти на трайна безработица - за цялата област – 0,6 %. След 2020 г. ударът от последвалата криза на пазара на труда в следствие на епидемията от COVID 19 се усеща изключително силно на местния пазар на труда. Най-тежко от кризата са засегнати туристическо-развлекателният бранш, както и свързаните с него транспорт, логистика, културни и спортни активности.

Фигура 9. Заетите в нефинансовите предприятия по икономически дейности (брой)

Източник: ПИРО Свиленград 2021 – 2027 г., по данни на НСИ

Групите в неравностойно положение на пазара на труда са безработни лица с по-ниска конкурентоспособност на трудовия пазар, някои от които са: жени, младежи, продължително безработни, лица с трайно намалена работоспособност, лица без образование и квалификация и др. Липсват данните за развитието на пазара на труда в Община Свиленград, т.к. ДБТ „Свиленград“ обслужва три общини - Свиленград, Любимец и Ивайловград, които са твърде различни.

Възрастовата структура продължава да оказва влияние при търсенето и предлагането на работната сила на пазара на труда. С изразена неблагоприятна позиция на пазара на труда в общината са все още младежите до 29 г., особено които нямат трудов опит, както и младежи с намалена работоспособност и ниска степен на образование.

Най-силно засегната от безработицата е групата на хората над 50 години. Това е групата с ограничени шансове за намиране на работа поради слабата им мобилност, по-трудната им адаптивност, неблагоприятната образователна и квалификационна структура, както и поради неблагоприятната нагласа на работодателите към тях.

По-висок е дялът на регистрираните безработни жени над този на мъжете.

Друга група в неравностойно положение на пазара на труда са лицата с продължителност на регистрацията като безработни над 1 година.

Структурата на безработните в община Свиленград по степен на образование е негативна. Най-голям е относителния дял на регистрираните безработни без квалификация (33%), с основно и по-ниско образование (25%), като относителният им дял се увеличава. Тенденцията за нарастване на високия относителен дял на безработните лица без квалификация прави тази група една от рисковите на пазара на труда.

По данни на ДБТ-Свиленград преобладаващ е броят на безработните без образование от ромски произход, което е сериозен проблем при намирането на работа. Липсва и заинтересованост сред работодателите за наемане на регистрирани граждани от ромски произход. Липсата на образование и квалификация силно затруднява достъпа на тази група до пазара на труда, като безработните от тази група са склонни да приемат работа без оглед на заплащане и условия на труд. Възможностите за работа са ограничени до програмите за заетост, сезонна работа в селското стопанство и строителството и неквалифициран труд.

Разпределението на безработните лица по професионален признак показва, че най-многобройна и с най-голям относителен дял – 53,9 % е групата на лицата без специалност и квалификация. Малкото възможности за трудова реализация на тази категория безработни лица е субсидираната заетост, която в повечето случаи се оказва временно решение. За лицата, които никога не са работили е необходимо да се създадат условия за приобщаване към трудова дейност и получаване на трудови навици.

Образователната структура на регистрираните безработни в Дирекция „Бюрото по труда“ показва следната тенденция - най-малък е относителния дял на безработните с висше образование – 9,2 %, следвани от лицата със средно образование - 42,3% и основно и начално образование – 8,5 %.

Образование на територията на община Свиленград

Данните за страната от последното преброяване на населението през 2021 г. показват, че 25.6 от населението е с висше образование. В сравнение с предходното преброяване (2011 г.) относителният дял на лицата с висше образование се увеличава с 5.9 %. Значителни са различията в образователната структура на лицата по местоживееене. Относителният дял на лицата с висше образование в градовете е 31.2%, а в селата е 10.2%. В регионален аспект най-висок е относителният дял на висшистите в област София (столица) - 43.6 %, следвана от

областите Варна (30.7 %) и Пловдив (25.2 %), а най-нисък е в областите Кърджали (14.0 %), Търговище (15.5 %) и Разград (15.7 %).

Към 2021 г. 2 695.8 хил. лица са със завършена най-висока степен на средно образование. От тях 33.6 % са завършили общообразователни (гимназиални) програми, а 66.4 % - професионални програми, включващи придобиването на втора или трета степен на професионална квалификация, или еквивалентните в миналото техникуми и средни политехнически училища (СПТУ). Професионалното средно образование е по-разпространено при мъжете (57.2%) отколкото при жените (42.8%). В регионален аспект най-нисък е дялът на лицата с начално и по-ниско образование в областите Габрово (7.4 %), Перник (8.0 %) и София (столица) (8.1 %), а най-висок е в областите Сливен (20.4 %), Кърджали (14.6 %) и Силистра (14.3%).

По данни на НСИ, през 2021 г. неграмотното население на 9 и повече навършени години е 1.3 %. Дялът на неграмотното население е по-висок в селата (2.3 %) отколкото в градовете (0.9 %). Най-висок е относителният дял на неграмотните в областите Сливен (5.0 %), Кърджали и Ямбол с по 2.6 %, а най-нисък е в област София (столица) - 0.4 %.

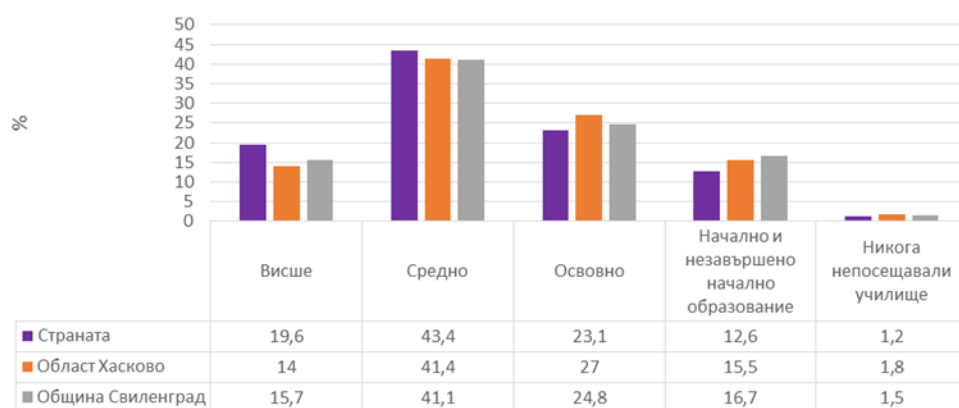
Липсват подробни данни от последното преброяване за образователната структура на населението по общини и области. По данни от преброяването на населението през 2011 г., образователната структура на населението на община Свиленград е значително по-неблагоприятна за развитието на територията в сравнение с образователната структура за страната, но е конкурентна от гледна точка на обезпеченост с квалифицирани човешки ресурси в областта.

Относителният дял на неграмотните лица в община Свиленград е 1.5 %, като основна част от това население е от ромски произход. Основен проблем в образователната структура на общината остава ниското образователно равнище на населението от малцинствените групи. Докато при самоопределилите се като българи на 7 и повече навършени години 62.1% са с високо образование (17.3 % с висше и 44.8 % със средно), то при населението от ромската етническа група няма представител със завършено висше образование, едва 3.1 % са със завършено средно, 53,8% са с начално и незавършено начално образование, 11% никога не са посещавали училище.

Увеличаването на неграмотността и влошаването на образователната структура особено сред младите има неблагоприятно въздействие върху бъдещото демографско развитие на територията на община Свиленград, тъй като неграмотността в редица случаи се съпровожда със социални рискове – безработица, бедност, липса или недостатъчни грижи за здравето и образованието на децата, и понякога отклоняващо се поведение. Образователната структура на населението в община Свиленград е добре спрямо тази в областта, но е значително по-неблагоприятна от общата за страната, където относителният дял на висшистите и населението със средно образование е по-висок с 4 %, а този на населението с основно и по-ниско образование е значително по-висок. Налице е тенденция към нарастване на образователното равнище, но отново и само за града, където са съсредоточени 94,2 % от висшистите. В селата преобладава дялът на населението с основно и по-ниско образование (66,8 %).

Продължава и тенденция на ежегодното отпадане на млади хора от училище без завършен 8 клас. Преобладаващата част от тях са предимно с ромски произход, учещи в основно училище в селата. Това предопределя по-ниския образователен и квалификационен статус на общността в дългосрочен план, а оттук – и по-големия дял на безработните и изпадналите от пазара на труда роми и през следващите десетилетия.

Фигура 10. Образователна структура на населението (в %)

Източник: НСИ, преброяване 2011 г.

Структурата на образованието на територията на общината е представена от предучилищно обучение, общо образование във всичките му степени и средно професионално образование. В общината и в цялата област Хасково няма висши учебни заведения. Повечето от учебните заведения са разположени в общинския център град Свиленград – всички детски заведения, 4 от 5-те общообразователни училища и професионалното училище за селско стопанство и икономика.

Образователната система в общината дава възможност за получаване на основно и средно общо образование. Община Свиленград има добре развита образователна структура. В общината има 5 общински учебни заведения - СУ „Д-р Петър Берон”, Първо основно училище „Иван Вазов”, ПГССИ „Христо Ботев”, НУ ”Христо Попмарков”, ОУ „Христо Ботев” с. Левка, ОУ „Любен Каравелов”. ОУ „Христо Ботев” в с. Левка е средищно училище и в него се обучават ученици от 9-12 села, сред които има ученици от ромски и турски етнически произход.

По данни на НСИ към м. април 2023 г. на територията на община Свиленград има 5 самостоятелни детски градини, с капацитет 836 деца. Всички детски градини концентрирани в общинския център (ЦДГ "Радост", ЦДГ "Слънце", ЦДГ „Детелина“, ЦДГ „Снежанка“ и ОДЗ "Зорница"). Детските градини се посещават от 730 деца, в 32 детски групи. За децата се грижат 64 д. педагогически персонал, от които 61 детски учители.

В село Левка е единственото средищно училище извън административния център и в него се обучават ученици от 9-12 села, сред които преобладаващата част са от ромски и турски етнически произход. Две от училищата в града също са със статут на средищни училища. В тях се обучават ученици от населените места, които са без действащи учебни заведения, като за пътуващите ученици е осигурен безплатен транспорт. Концентрацията на образователната инфраструктура в общинския център се дължи както на демографския фактор, така и на икономическите изисквания за финансовата издръжка на детските и учебните заведения чрез делегираните им бюджети.

По данни на НСИ към м. април 2023 г. на територията на община Свиленград има 5 общински учебни заведения, като училището в с. Левка е средищно. Училищата са както следва:

- НУ ”Христо Попмарков”, гр. Свиленград (I-IV клас);
- Първо ОУ „Иван Вазов”, гр. Свиленград (от I до VII клас включително в два етапа: *начален* – от I до IV клас; *прогимназиален* – от V до VII клас включително);
- ОУ „Любен Каравелов”, гр. Свиленград (от I до VII клас включително в два етапа: *начален* – от I до IV клас; *прогимназиален* – от V до VII клас включително);
- ОУ „Христо Ботев“, с. Левка, общ. Свиленградот I до VII клас включително в два етапа: *начален* – от I до IV клас; *прогимназиален* – от V до VII клас включително);
- СУ „Д-р Петър Берон”, гр. Свиленград;

- Професионална гимназия по селско стопанство и икономика (ПГССИ) „Христо Ботев“, гр. Свиленград;

От I до IV клас през учебната 2021 – 2022 г. училищата се посещавани от 792 ученика, организирани в 40 паралелки. От V до VII клас училищата се посещавани от 624 ученика, организирани в 27 паралелки. Основно образование са завършили 211. Средно образование са завършили 57 души. От VIII до XII клас средните училища се посещават от 339 ученика, организирани в 15 паралелки.

В периода 2014-2020 г. броят на учащите намалява с 9,3 %, а този на учителите се увеличава с 9,5 %. Съотношението ученик/преподавател през учебната 2019/2020 г. е 11:1, при съотношение 14:1 за 2013/2014 учебна година. Оптималното съотношение на брой ученици в училището към реален брой учители е 14:1 (на всеки 14 ученици един учителски щат). В 80-85 % от училищата в страната съотношението е в нормални граници (14:1 до 12:1).

Инфраструктурата на общото образование в общината (сгради, брой класни стаи, учебни кабинети и др.) е с капацитет, отговарящ на броя на децата. Както по отношение на предучилищната, така и на училищната инфраструктура необходимите мерки за оптимизация трябва да бъдат насочени към ремонт, реконструкция, въвеждане на нови ИКТ в образованието, обновяване и ефикасно управление на материално-техническата база, въвеждане на мерки за енергийна ефективност и подобряване на достъпа на деца със специални образователни потребности, включително чрез създаване на подкрепяща архитектурна среда. Особено в училищното образование следва да бъдат предприети целенасочени действия за предоставяне на подобрени условия за детско-юношеска двигателна активност и спорт посредством подобряване на спортната инфраструктура в училищата на територията на община Свиленград.

Образователните резултати не само в община Свиленград, но и в област Хасково са едни от най-ниските в страната. По-висок дял на слабите оценки се наблюдава само в областите Кърджали, Силистра и Ямбол. Ниските постижения са съпроводени с по-нисък нетен коефициент на записване на ученици в основното образование – 84,7% за областта при средно 87,4% за страната.

Селищна мрежа

Община Свиленград се състои от 24 населени места, от които един град- общинския център град Свиленград и 23 села (Варник, Генералово, Дервишка могила, Димитровче, Капитан Андреево, Костур, Левка, Лисово, Маточина, Мезек, Михалич, Младиново, Момково, Мустрак, Пашово, Пъстрогор, Равна гора, Райкова могила, Сива река, Сладун, Студена, Чернодъб, Щит). Населени места са разпределени относително равномерно в територията на общината. В същото време населението е неравномерно разпределено на територията. Основната част от населението е съсредоточено в гр. Свиленград и няколко по-големи села разположени по основните пътища – с. Капитан Андреево, с. Момково, с. Студена и с. Левка. Най-малките селища са разположени покрай турската граница и селата на север и североизток. Безспорно за това е допринесло най-много изолацията на граничните села в продължение на почти половин век.

Най-голямо между селата е Капитан Андреево с 634 население, следват три села с население между 400 и 499 д. (Момково - 465 д., Левка - 442 д., Студена - 416 д.). Има две села между 200 и 299 д. (Младиново – 236 д. и Райкова могила – 213 д.). Следва група от 8 села е между 100 и 199 д. (Мустрак - 188 д., с. Мезек – 166 д., Димитровче - 152 д., Чернодъб - 122 д., Генералово - 110 д., Сладун - 109 д., Сива река - 108 д. и Пъстрогор - 104 д.). В групата от 1 до 99 д. попадат 9 села (Щит - 70 д., Михалич - 41 д., Равна гора - 29 д., Костур - 14 д., Дервишка могила - 13 д., Лисово - 10 д., Маточина - 7 д., Пашово - 7 д. и Варник - 1 ч.). Последните 2 групи села от 1 до 199 д. са със затихващи функции. Реално в общината има 4 основни села - Капитан Андреево, Момково, Левка и Студена. Село Капитан Андреево е разположено на АМ „Марица“ близо до ГКПП „Капитан Андреево - Капъкуле“. Близо до него е и с. Генералово. Селата Мезек

и Сива река се намират изолирани в югозападната част на общината. Останалите села се намират в северната и североизточната част на общината, като не малка част са отдалечени от общинския център, все намират в тупиково положение.

Градоустройство и „зелена система“

Жилищните сгради в Общината са изградени основно преди 50-60 години - около 54% от общия им брой, като 33% са над 50 години. Останалите жилищни сгради са построени в периода след 1980 г., като една незначителна част са построени след 2000 г.

За част от жилищните сгради са изпълнени енергоспестяващи мерки, като средствата са осигурени от Националната програма за енергийна ефективност или по Оперативна програма "Региони в растеж" 2014 – 2020 г. Обследване за енергийна ефективност на жилищни сгради и изпълнени енергоспестяващи мерки са изпълнени в 18 многофамилни жилищни сгради. През 2023 г. Община Свиленград е подала 20 нови проекта за осъществяване на мерки за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради на обща стойност 12 402 644 лева, по обявената процедура BG – RRP - 4.023 – Подкрепа за устойчиво енергийно обновяване на жилищния сграден фонд – етап I, с финансиране по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост.

Градоустройството на селата от общината е с характерно ниско строителство и териториално развитие следващо условията на центъра и групирано около градския център и исторически създадите се махали в миналото, при разширяването на които са се образували селата. В селата има естествено развита „зелена система“, която не е съзнателно изградена.

Сградния фонд в градовете на България е 2/3, а този в селата 1/3. Същото е съотношението и в област Хасково. В градовете от ЮЦР жилищата в градовете са с около 3 % по-ниско отколкото в страната и Хасковска област. Преобладават едноетажни и двуетажни сгради. Многофамилните жилищни сгради преобладават в големите градски центрове. В България се падат по 41.8 м² /1 ч. в градовете и по 56,2 м²/1 ч. в селата. В Хасковска област в градовете площта е съответно 56.2 м²/ч. и в селата – по 54.4 м²/ч.

Основната част от жилищния фонд е частна собственост на физически лица (97 %).

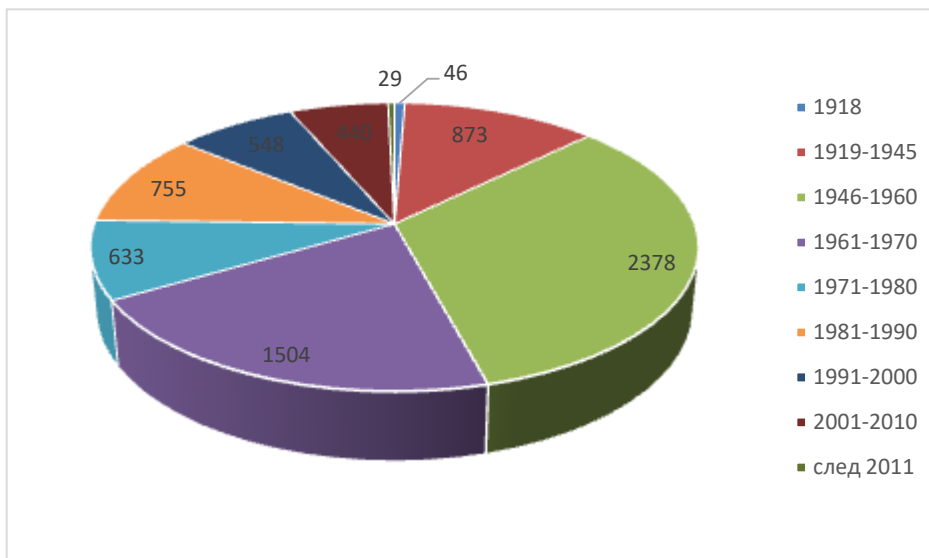
Данните за жилищна задоволеност показват, че на 1000 жители се падат 467 жилища. Едно жилище с е обитава от 2,1 души. Средна полезна площ на едно жилище 83 м².

Липсват данни от последното преброяване за сградния фонд на територията на община Свиленград. На територията на общината има изградени 7 206 жилищни сгради и 10 506 жилища. Значителен брой от жилищата са необитаеми. През 2015 г. Жилищният фонд в община Свиленград се състои от 10506 бр. жилища. От тях 7231 бр. жилища (68.8 %) се намират в гр. Свиленград и 3275 бр. жилища (31.2 %) в селата от общината. В община Свиленград се падат по 38.7 м²/1 ч. полезна площ и 30.9 м²/1 ч. жилищна площ. В гр. Свиленград площта е по-малка, отколкото е средна за общината - 34,98 м²/1 ч. полезна площ и 27,79 м²/1 ч. жилищна площ. В селата е значително по-голяма - 53,1 м²/1 ч. полезна площ и 42,9 м²/1 ч. жилищна площ. Разликата в площта се дължи на факта, че има по-висока смъртност, по-ниска раждаемост и по-голяма механична миграция в селата. Анализът на конструкциите на жилищата в гр. Свиленград показва, че жилищният фонд се състои основно от тухлени сгради с бетонна плоча (53.7 %), панели (21.9 %), тухли с гредоред (13.2 %), друг тип конструкции (5.9 %) и стоманобетонни конструкции (5.3 %). В селата от общината преобладават сгради с конструкция от тухлени с гредоред (47.2 %), друг тип конструкция (33.7 %), тухли с бетонна плоча (16.9 %), панели (1.8 %) и стоманобетонна конструкция (0.4 %).

23.3 % (2233 бр.) от сградния фонд е напълно благоустроен, основната част е в градовете – 28.3 % (2045 бр.), докато в селата е само 5.7 % (188 бр.). В 72.6 % от сградния фонд липсва централно отопление. В 4.4 % (457 бр.) от жилищата има само ел. ток и водопровод, а в 1.6 % (165 бр.) има само ел. ток. Без благоустрояване са 0.2 % от жилищата (22 бр.). В града жилищата са значително под-добре благоустроени, отколкото в селата от общината.

Фигура 11. Период на построяване на сградния фонд в община Свиленград

Източник: Адория Консулт ЕООД

Таблица 20. Възрастова структура на сградния фонд в община Свиленград

Периоди по построяване	Жилищни сгради (общо)					
	Община		Град		Села	
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%
До 1918 г.	46	100.0	34	73.9	12	26.1
1919 - 1945 г.	873	100.0	382	43.8	491	56.2
1946 - 1960 г.	2378	100.0	716	30.1	1662	69.9
1961 - 1970 г.	1504	100.0	754	50.1	750	49.9
1971 - 1980 г.	633	100.0	546	86.3	87	13.7
1981 - 1990 г.	755	100.0	678	89.8	77	10.2
1991 - 2000 г.	548	100.0	488	89.1	60	10.9
2001 – 2010 г.	440	100.0	367	83.4	73	16.6
От началото на 2011 г.	29	100.0	28	96.6	1	3.4

Източник: Адория Консулт ЕООД, поданни на НСИ

Фигура 12. Сгради според вида на строителния материал

Източник: ПИРО Свиленград 2021 – 2027 г.

Голяма част от жилищния фонд особено в селата е доста стара, в тежко състояние и изоставена. Основната част от сградния фонд на територията на община Свиленград е изградена в периодите 1946 – 1960 г. – 33 % (2378 бр.) и 1961 - 1970 г. - 20.9 % (1504 бр.). Не малка част от сградния фонд е изградена в периодите 1919 - 1945 г. – 19.1 % (873 бр.). След 1970 г. са изградени 33.4 % както следва: от 1971 до 1980 г. — 8.8 % (633 бр.), от 1981 до 1990 г. – 10.5 % (755 бр.), от 1991 до 2000 г. – 7.6 % (548 бр.), от 2001 до 2010 г. – 6.1 % (440 бр.), от началото на

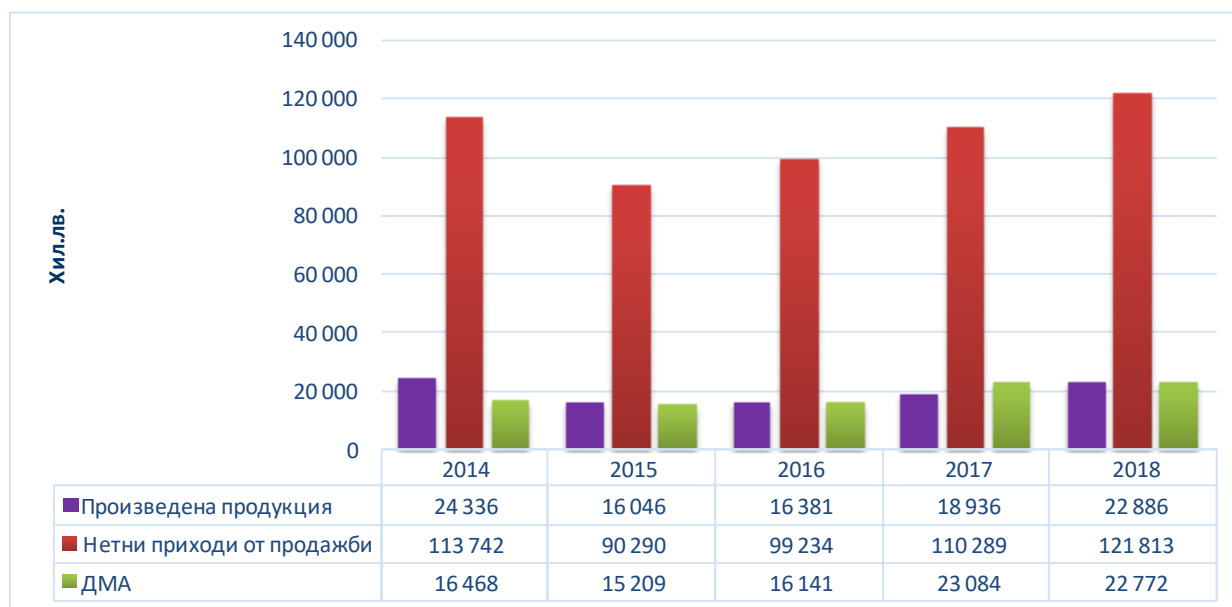

2011 г. – 0.4 % (29 бр.). 0.6 % сградния фонд е изграден до 1918 г. Основната част от сградния фонд в селата от общината е изграден до 1970 г.

В община Свиленград най-голям дял заемат тухлените с бетонна плоча и тухлените жилища с гредоред – 6 936 жилища /това се явява 66% от жилищата на цялата територия на общината/. Тази характеристика се отнася и за всяко населено място от общината. Най-малко жилища на територията на общината са стоманобетонните – едва 100.

Община Свиленград разполага със сграден фонд 58 общински административни сгради, с общо разгъната застроена площ 83 653 м². За периода до 2014 – 2020 г. са извършени енергоспестяващи мерки в 8 общински сгради.

Друг структуроопределящ отрасъл за местната икономика е **търговията**. През 2018 г. в отрасъла „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ са съсредоточени най-голям дял от заетите лица по трудово и служебно правоотношение в общината - 23%, както и най-голям броя предприятия в общината- 42% от регистрираните нефинансови предприятия в общината. По показателя размер на произведена продукция търговията отстъпва на икономическите дейности „Култура, спорт и развлечения“ и „Преработваща промишленост“. Съпоставката между данните за броя на фирмите и броя на заетите в тях показва, че търговската мрежа в общината е съставена предимно от малки обекти с персонал от 1 до 4 души, като супермаркетите и хипермаркетите са малко и предимно в общинския център.

Фигура 1 Финансови показатели за сектор „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ за община Свиленград (в хил. лв.)

Източник: НСИ

Съществува общата привлекателност на търговията като дейност, генерираща бърза печалба при минимум разходи и извършваща интеграция между производство и потребление. В периода 2014-2019 г. делът на търговията в общите стойности на ключови финансови показатели за местната икономика в периода 2014-2019 г. се увеличава. Една от причините за това е направената мащабна инвестиция през 2017 г. на стойност 5 млн. лв., с която се открива голям търговски комплекс с международна автогара в гр. Свиленград. Търговският комплекс е на площ от 6 000 кв. м., търговска площ от 4 000 кв. м и е най-големият хипермаркет в Хасковска област, както и един от най-големите в Южна България. Предлага 80 000 артикула от всички видове хранителни и стоки за бита, перилни и почистващи препарати, детски изделия, парфюмерия и козметика и др. Назначени са 150 души персонал, което прави инвеститора най-големия работодател в Свиленград. Оборудването отговаря на всички световни стандарти.

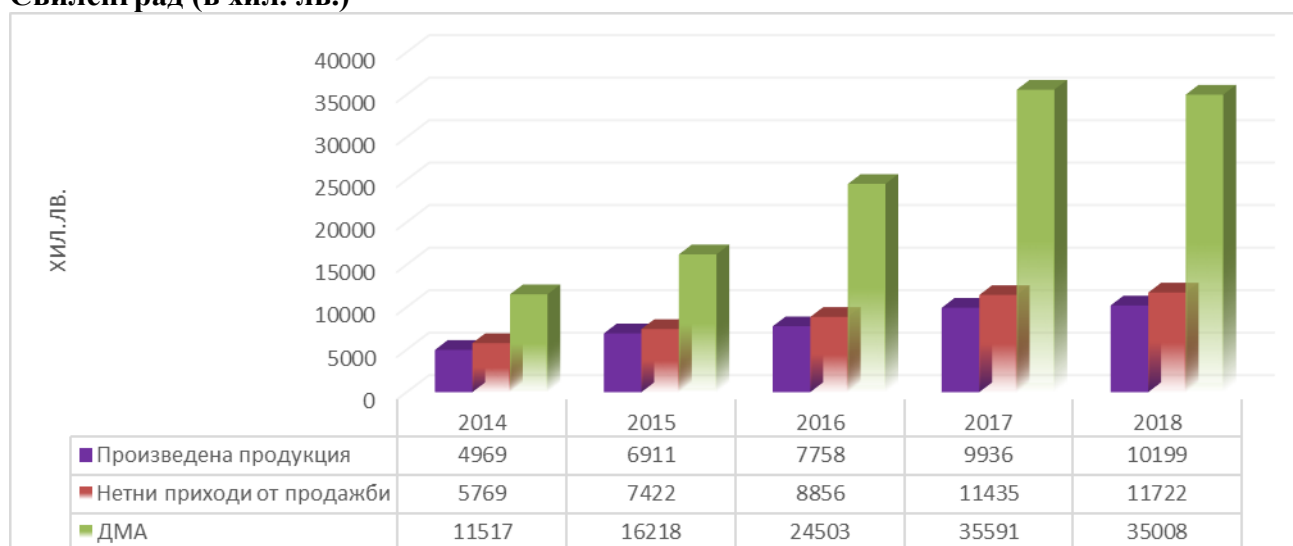

Освен търговията, с голям потенциал за развитие в община Свиленград е и **туризмът**.

Община Свиленград притежава необходимите предпоставки за развитие на туризъм, природни и културни ценности и уникалната възможност да ги превърне в отправна точка за печеливш бизнес. Туризмът е важен елемент от местната икономика и предприемането на правилни стъпки за неговото развитие ще благоприятства за интензивното развитие на икономиката и благоденствието на населението. Общински съвет, Общинска администрация (ОБА) и Консултативен съвет по туризъм, провеждат една последователна политика за превръщане на община Свиленград в привлекателна туристическа дестинация, основана на богатото културно наследство на района и неговите природни дадености. С оглед стратегическото място, което се очаква да има сектора в развитието на местната икономика през следващия програмен период е целесъобразно разработването на стратегически документ и програма свързана с развитието на туризма на територията на общината, която да даде визия за развитието на сектора и да начертае необходимите приоритети, като за целта следва да бъде направен задълбочен анализ на възможностите и перспективите за развитието на туризма на територията на общината.

На територията на община Свиленград, основно в административния център, **отрасълът „Хотелиерство и ресторантьорство“** се развива с бързи темпове, предимно в частния сектор. Обслужват се транзитно преминаващите туристи и чуждестранни посетители. Градът изобилства от привлекателни места, посещавани от клиенти най-вече от България, Гърция и Турция. Като дял от икономиката отрасълът не е сред водещите – за 2018 г. 130 броя предприятия с 536 заети, 11 722 хил.лв. нетни приходи от продажба и 10 199 хил. лв. произведена продукция, хотелиерството е далеч след други икономически дейности. Ако обаче се прибави и „Култура, развлечения и спорт“, в който се отчитат и приходите от казината – за 2018 г. 26 броя предприятия със 306 834 хил. лв. произведена продукция, 303 897 хил.лв. нетни приходи и 918 заети, туризмът става водещ за икономиката на територията. (Фиг.15)

Фигура 2 Финансови показатели за сектор „Хотелиерство и ресторантьорство“ за община Свиленград (в хил. лв.)

Източник: по данни на НСИ

Крупните инвестиции в нови хотели и казина са предпоставка за непрекъснато растящия брой на посетителите от Гърция и Турция, които превръщат Свиленград в предпочитана дестинация. Спрямо 2014 г. инвестициите в ДМА нарастват с 67%. Изхождайки от стратегическото географско местоположение, развитието на туризма следва да бъде свързано и с оползотворяване на възможностите за обслужване на транзитния пътничко-поток, в т.ч. чрез поставяне на информационни табла за съществуващите атракции, подобряване на възможностите за рекреация и на обслужващите заведения, което да бъде част от задачите на една бъдеща **Агенция за местно развитие** - за информация, консултации, за бизнес инициативи

и насърчаване на тристранното трансгранично сътрудничество, която би имала и важно регионално значение. За утвърждаването на територията на община Свиленград като атрактивна туристическа дестинация е нужно и предлагането на допълнителни туристически услуги с цел разнообразяване на престоя на посетителите и задържане на транзитно преминаващия пътничкопоток.

По данни на Общинска администрация - Свиленград настанителната база на туризма в община Свиленград през 2019 г. е съставена от 70 места за настаняване с общ капацитет от 1 206 легла, като спрямо 2014 г. капацитетът се разширява с 43,8%. Средната заетост на легловата база към 2019 г. е 24%. Характерно за общината е наличието на голям брой малки настанителни обекти, въпреки че в периода 2014 -2020 г. се наблюдава уедряване на средния капацитет.

Таблица 1 Категория на настанителната база към 2019 г.

Категория на настанителната база	Брой на местата за настаняване	Клас
1* една звезда	54	Клас А- 3 бр. Клас Б -51 бр./стаи за гости -36/, /семеен хотел-3/, /къща за гости- 11/, /бунгала -1 бр./
2* две звезди	11	Клас А - 4 хотела. Клас Б – 7 бр. /семеен хотел-4 бр./, /къща за гости- 1/, /пансион - 1/, /бунгала - 1/
3* три звезди	2	Клас Б – 1 семеен хотел и 1 къща за гости
4* четири звезди	2	Клас А
5* пет звезди	1	Клас А

Източник: Общинска администрация

През 2018 г. на територията на общината е открит единствения в региона петзвезден хотел с казино, който подсигурава работа за 300 работни места. Хотелът разполага със СПА център с олимпийски размери, нощен бар и казино. Хотелът е част от международна верига хотели и казина, която е една от водещите в света по размер на инвестиции. Казиното е построено върху 2 300 кв. м. площ и разполага със 165 слот машини, 14 маси за жива игра и 2 ВИП салона, където любителите могат да се насладят на най-известните интернационални игри. Такива висококатегорийни обекти повишават качеството на туристическия продукт и привличат посетители от висок клас, с което се повишава търсенето и посещенията в региона и се оказва положителен ефект на цялостния имиджа на страната. Инвестициите в разкриването на висок клас четризвездни и петзвездни хотели превръщат община Свиленград в притегателно място за много посетители от Турция и Гърция. През 2019 г. реализираните нощувки са 103 875, като спрямо 2014 г. реализираните нощувки нарастват с 48,7%.

През последните пет години се наблюдава „уедряване“ на туристическия бизнес и появата на голям брой нови предприемачи и инвеститори, някои от които - големи. Разкриването на нови заведения за настаняване е особено интензивно след 2018 г., като продължава, макар и със забавени темпове, независимо от влошената икономическа среда през 2020 г. Спадът в началото на 2020 г. се свързва с влиянието на кризата породена от Ковид 19.

Статистиката, която предлага НСИ за развитието на настанителната база отчита динамиката в СПМН с над 10 легла. Община Свиленград е водеща община в област Хасково по обем на предлагането, като по брой на СПМН и капацитет на легловата база отстъпва само на община Хасково. По данни на НСИ за 2019 г. в общината са отчетени 364 легла, 36 363 реализирани нощувки и приходи от дейност в размер на 1 661 410 лв. Спрямо 2014 г. броят на леглата се увеличава с 6%, а реализираните нощувки с 12,8%.

Наред с масовия туризъм, който е съчетан с развлекателния бранш, община Свиленград има потенциал за развиване на алтернативен туризъм в следните негови направления - културно-исторически, селски и еко туризъм, ловен, лозаро-винарски туризъм, приключенски и др., като в същото време разчита на вътрешен и международен туризъм.

Големи възможности пред община Свиленград се крият в развитието на познавателен и екотуризъм, имайки предвид богатото културно-историческо наследство (осем паметника с национално значение) и природните дадености в свиленградския регион. В същото време обвързването на културно историческите паметници в общината в няколко регионални туристически маршрути и създаването на интегрирани туристически продукти на тази основа би увеличил значително потенциала на територията за развитие на *културен туризъм*. Културното наследство на територията е разнообразно, обхващащо паметници с историческо, археологично и архитектурно значение, изпъстрено от автентичен фолклор и отличителни кулинарни традиции. Сред емблематичните символи за територията са Мостът Мустафа паша от 1529 г., Средновековната крепост при с. Мезек, Средновековната кула край с. Маточина, Тракийската куполна гробница край с. Мезек, Скалните църкви в селата Михалич и Маточина и др.

Превръщането на Източните Родопи и Сакар планина като *екотуристическа дестинация* несъмнено включва и община Свиленград. Сакар присъства като задължителна спирка за любителите орнитолози от Източните Родопи към черноморското крайбрежие, където могат да наблюдават царския орел. Царският орел е един от защитените видове птици у нас и е включен в Червената книга на България. Това създава уникална възможност за развитие на орнитоложки туризъм.

Все по-голям интерес за познавателния и **религиозния туризъм** представляват скалните църкви край селата Маточина и Михалич. Други алтернативни форми на туризъм, перспективни за територията на община Свиленград са приключенски, селски, фестивален, спортен и хоби туризъм, конгресен и др. **Селският туризъм** не е развит, макар, че за него има добри предпоставки.

Изключително перспективно пред развитието на територията се явява и развитието на *лозаро-винарския туризъм*. На територията на община Свиленград са засадени над 23 949 дка лозя, повечето от които с винени сортове. Изключително благоприятните почвено-климатични условия обуславят изграждането на пълен лозаро-винарски кръг от отглеждане на качествено грозде и производството на вино. Младите лозови насаждения се разрастват и променят пейзажа на община Свиленград. През 2007 г. е открита Винарска изба Катаржина Естейт, която е разположена на площ от 24 248 кв.м. За кратко време винарната се превръща в най-успешният винен бранд в България и предпочитано място за посещение от туристи и гости на общината. Лозаро-винарският туризъм включва обаче освен консумирането на вино, така и запознаване с традициите на винопроизводството, като по този начин показва на туристите богатството и уникалността на вината във всеки един отделен винарски район. Ето защо винен туризъм не би могло да се развива само на територията на една община. За целта е необходимо да се изготвят туристически маршрути, които да включват обиколка на няколко изби в района. За тази цел следва да се обединят усилията на съседните общини и предприемачи.

Утвърден като традиционен за общината още от 1988 г. е и *ловният туризъм*. За популацията на дивеча се грижат две ловно-рибарски дружества, а ловната площ на общината е 65 887,6 ха. Община Свиленград попада в миграционния път на прелетните птици “Виа Понтика”, поради което ловът на африканска гургулица е особено успешен. През последните години районът се утвърди като един от най-добрите в страната за този вид туризъм и броят на ловците, предимно от Гърция и Италия, непрекъснато нараства. Други алтернативни форми на туризъм,

перспективни за територията на община Свиленград, са приключенски, селски, фестивален, спортен и хоби туризъм, конгресен и др.

В заключение могат да бъдат направени следните **изводи и препоръки**:

- ☞ Община Свиленград се характеризира със сравнително високи икономически показатели, които бележат положително развитие в периода 2014-2018 г., превръщайки община Свиленград в една от водещите общини в региона, притегателно място за инвестиции, основно в сферата на услугите.
- ☞ Налице е своеобразна икономическа стабилност, нарушена в известна степен от неблагоприятните последици пред развитието на местната икономика вследствие на кризата причинена от COVID-19. Последствията от кризата „Covid - 19” пред икономическото развитие на общината поставя нови предизвикателства пред нейното икономическо развитие в бъдеще.
- ☞ Обемът на произведената продукция и на нетните приходи от продажби нарастват значително в края на периода спрямо 2014 г. - съответно 6,8% и 27%;
- ☞ Инвестиционната активност свързана с разходите за придобиване на ДМА остава колеблива. Най-голям дял на инвестиции в ДМА е реализиран в икономическите дейности „Хотелиерство и ресторантьорство“ (19,6%);
- ☞ Преобладават Микро предприятията (93% микро, 6% малки и едва 1% средни предприятия). В периода 2014-2018 г. се увеличава броят на стопанските единици, както и относителния дял на МСП. Иновациите обаче ще се явят от съществено значение за устойчивия успех и растеж на МСП през новият програмен период, така че бизнесът следва да се възползва в максимална степен от възможностите, които програмите ще предлагат. Необходимо е прилагане на целенасочени мерки за подобряване на производствените мощности, посредством инвестиции в подобряването на материално-техническата база, внедряване на цифрови и дигитални системи в производствения процес, използване средствата на ИКТ технологиите и съпътстващо обучение за тяхното успешно прилагане. На територията на общината липсват и добри примери за прилагане на кръговата икономика в производствения процес, с което да бъде повишена ресурсната ефективност и да се даде път на едно по- устойчиво и екологосъобразно развитие на местната икономика.
- ☞ Водещи позиции в структурата на местната икономика има секторът на услугите
 - В сектора на услугите са съсредоточени 84% от броя на регистрираните предприятия на територията на общината, 85,9% от произведената продукция, 77% от заетите лица и 76% от направените инвестиции ДМА;
 - Най-голям относителен дял на произведена продукция (59,5%) е съсредоточен в отрасъла „Култура, спорт и развлечения”, където се генерират и приходите от хазарт;
 - Най-голям относителен дял от заетите (25%) са съсредоточени в отрасъл „Търговия и ремонт”;
 - Потенциал за развиване на алтернативен туризъм (културно-исторически, селски и еко туризъм, ловен, лозаро-винарски туризъм, приключенски и др.);
 - Общината е сред водещите в областта по обем на туристическото предлагането, като по брой на СПМН, така и капацитет на легловата база. Значително се разширява базата, предлагаща високотехнологично настаняване, с което се привличат по-високоплатени туристи, предимно за уикенд туризъм;
- ☞ Развитието на промишлеността се характеризира с по-неустойчиви темпове на развитие; Ключово за развитието на сектора се явява изграждането на индустриална зона Свиленград;

- ☞ За развитието на аграрния сектор на територията на общината съществуват изключително добри почвено-климатични условия; 80,4% от общата площ е земеделска земя; територия с високата екологична чистота на земята и природата, с голям потенциал за развитие е биологичното земеделие. Общината има традиции и са налице условия за изграждане на затворен цикъл в две направления: жито-мелничарство – хранително-вкусова промишленост и фуражна база - животновъдство – месопреработване;
- ☞ ЮЦР и община Свиленград, в частност, ще срещат силни ограничения в своя растеж поради ниското ниво на развитие на професионални и цифрови умения на работната сила, които се определят като основен фактор за развитие. Уменията на голяма част от работната сила не покриват изискванията на бизнеса, което е основно предизвикателство пред образователните и обучителни институции, и тяхната подкрепа от общината и неправителствения сектор.
- ☞ Предизвикателството на “Зелена сделка”, свързано с реструктуриране на икономиката на общината ще окаже съществено влияние върху реструктурирането на икономиката на общината;
- ☞ Като препоръка се очертава да се изследват възможностите за включване на община Свиленград в съществуващи Иновационни клъстери и Регионални клъстери по Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021- 2027 и Програмата за развитие на МСП 2021-2027 с оглед осигуряване на допълнителни възможности за подкрепа на предприемачеството, иновациите и инвестициите на територията на общината;
- ☞ В областната икономика най-висок е относителният дял на услугите, следван от индустрията и аграрния сектор, който е 2 пъти по-голям от този за страната. Туризмът има голям резерв. Подобряването на качеството на живот в общината е свързано с подкрепата на силните страни на областта в сферата на внедряване на иновации, балансираното развитие на градовете и селата, опазването на околната среда. Неизползван изцяло е капацитетът на аграрния сектор за развитие на биоземеделието и алтернативния туризъм. Това насочва интелигентната специализация на общината към тематична област „Индустрия за здравословен живот ” и „Нови технологии в креативни и рекреативни индустрии”.

3. Анализ по компоненти на околната среда

3.1. Атмосферен въздух

Състоянието на качеството на атмосферния въздух (КАВ) се оценява чрез анализ на получените от пунктовете за мониторинг данни и сравнение на измерените концентрации за контролираните замърсители с нормите за КАВ, установени с нормативни актове. Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите чрез Националната система за наблюдение, контрол и информация. За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ. Екологичният статус на качеството на атмосферния въздух се определя въз основа на основните контролирани показатели, регламентирани в Закона за чистотата на атмосферния въздух.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух (В сила от 29.06.1996 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2019 г.) се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Законът за чистотата на атмосферния въздух определя 11 основни показателя за качество на атмосферния въздух. Основните показатели, характеризиращи КАВ в приземния слой са: суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни

оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух“ е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве са: азотен диоксид, серен диоксид, прах и финни прахови частици, бензин, олово, кадмий, арсен полиароматни въглеводороди, толуол, амоняк, фенол и серовъглеродород.

За контролиране на основните и допълнителни показатели на територията на страната се разполагат пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, като част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, подсистема – „Въздух“.

По класификация (съгласно Приложение №1 към чл.10, ал.3 и 4 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) пунктовете за мониторинг биват:

1. Транспортно – ориентирани (Т) пунктове за мониторинг са тези, при които броят на МПС, преминаващи в кръг с радиус 50 м, е не по-малък от 2500 превозни средства на денонощие.
2. Промислено – ориентирани (П) пунктове за мониторинг са тези, при които има преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.
3. Градски фонові пунктове за мониторинг (ГФ) са тези които са разположени в застроената част на град, които не отговарят на критериите по т.2.
4. Извънградски фонові пунктове за мониторинг (ИФ) са разположените на 3-10 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.
5. Регионални пунктове за мониторинг (Р) са разположените на 10-50 км от град, които не отговарят на критериите по т. 2 и 3.
6. Отдалечени пунктове за мониторинг (О) са разположените на повече от 50 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.

Качеството на атмосферния въздух в приземния слой се определя от следните по-често срещани въздушни замърсители - частици (прах, сажда, аерозоли и др.), озон, въглероден оксид, серен диоксид, азотен диоксид, олово, арсен, тежки метали, полициклични ароматни въглеводороди (ПВ) и др.

През студеното полугодие нараства дялът на *битовия сектор*, като основен източник на атмосферно замърсяване. През студените зимни месеци неговият дял надхвърля този на промишлените източници. При изгарянето на масово употребяваните в домакинството твърди горива емисиите са с ниска височина и ниска емисионна температура. При неблагоприятни метеорологични условия и затруднена дифузия на замърсителите това също може да бъде причина за високи приземни концентрации в близост до източниците. Най – неблагоприятни климатични условия за замърсяване на атмосферния въздух могат да се определят зимните месеци, когато са чести случаите на температурни инверсии, мъгли и облачност. Въпреки, че средногодишните концентрации на замърсяващи вещества се предполага че са в допустимите норми, през студеното полугодие може да се очаква епизодично надхвърляне на кратковременните норми. Водещо в тези случаи е замърсяването на атмосферния въздух от битовото отопление, което използва въглища и дърва. Основният замърсител е прах и най-вече ФПЧ, докато другите замърсители – серен диоксид, азотни окиси и др. са с по-ниски концентрации.

Авотранспортът оказва влияние за нарастване нивото на азотните окиси и оловните аерозоли и ФПЧ като резултат на нарастване броя на личните МПС и състоянието на автомобилния парк. Преминаващата в близост автомагистрала “Марица” не влияе пряко върху качеството на атмосферния въздух в гр. Свиленград, но въздейства негативно с непосредствената стометрова

ивица. При строителните работи по изграждащата се част от магистралата се наблюдава епизодично усилено замърсяване с прах и неизгорели газове.

По отношение замърсяването на атмосферния въздух с прах и вредни газове в община Свиленград не трябва да се пренебрегват и причините от благоустройствен характер.

Обектите, използващи в производствената си дейност вещества, чието изпускане в атмосферата води до нарушаване на озоновия слой или предизвиква парников ефект, както тези, преработващи или работещи с такива или с флуорирани парникови газове - за поддръжка на промишлени хладилни, климатични, термопомпени инсталации, стационарни противопожарни инсталации и високоволтова комутационна апаратура са малко и се контролират периодически за емитиране на въглеродороди, съдържание на халогенни елементи хлор, флуор, бром, йод. Наличието на халогенните елементи във въглеродородите е основната причина за озоноразрушаващото им действие и определя техния различен озоноразрушаващ потенциал.

Повечето действащи в община Свиленград инсталации, употребяващи разтворители с емисии на ЛОС, са с консумация на разтворители под прагови стойности. Всички продукти отговарят на изискванията на Наредба за ограничаване емисиите на летливи органични съединения (ЛОС) при употребата на органични разтворители в определени бои, лакове и авторепаратурни продукти.

Бензиностанциите на територията на община Свиленград са приведени в съответствие с изискванията на Наредба №16/1999 г. за ограничаване на емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини. Изградени са системи за обратно връщане на газовите пари, които не позволяват отделянето на вредни емисии в атмосферния въздух.

Изводи:

Състоянието на атмосферния въздух над община Свиленград се определя като добро. Общината не попада в РОУКАВ, което е свидетелство за ниската степен на замърсеност на въздуха;

- В общината няма стационарни пунктове от националната система за мониторинг на качеството на въздуха;

- Не са налице превишения на годишните норми за съдържание на вредни вещества в атмосферата;

- Липсват значителни местни източници на замърсяване на въздуха;

- Общината е сравнително отдалечена от най-големия национален източник на замърсяване на въздуха - „Марица-изток”, който създава фонов замърсяване на въздуха в общината в допустимите граници;

- Сред местните източници на замърсяване на въздуха най-значим е делът на битовото отопление с твърди горива, автотранспортът и в по-малка степен - промишлената дейност;

- Главните източници на замърсяване на въздуха са концентрирани предимно в общинския център;

- При неблагоприятна метеорологична обстановка през студеното полугодие съществува риск от надхвърляне на допустимите среднодневни концентрации на замърсители във въздуха;

- Атмосферния въздух над община Свиленград е изложен от риск от замърсяване най- вече с ФПЧ и оловни аерозоли;

- Ограничената производствена дейност на основните промишлени източници е довело и до намаляване на отделяните замърсители във въздуха.

За качествата на атмосферния въздух на община Свиленград определящи са: фоновото замърсяване; количеството на изпусканите замърсяващи вещества от съответните обекти-източници в пределите на общината и конкретните микроклиматични условия, обуславящи възможностите за саморазсейване на замърсителите.

Националната система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух няма свои стационарни пунктове за наблюдение в гр. Свиленград. Същевременно градът не попада в РОУКАВ, което е свидетелство, че не са установени превишения на нормите за вредни вещества в атмосферния въздух.

Община Свиленград разполага с газ анализатор, който се използва за определяне качеството на въздуха. Измерването на концентрацията на CO₂ става чрез инфрачервен датчик, което означава висока точност, бърза реакция, дългосрочно и стабилно използване. Газ-анализаторът е подходящ за измервания безопасността и качеството на въздуха в обществени сгради, като офиси, училища, обществени зали и т.н.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух се уреждат условията, редът и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на определените норми.

За качествата на атмосферния въздух на община Свиленград определящи са: фоновото замърсяване; количеството на изпускания замърсяващи вещества от съответните обекти-източници в пределите на общината и конкретните микроклиматични условия, обуславящи възможностите за саморазсейване на замърсителите.

Националната система за мониторинг на качеството на атмосферния въздух няма свои стационарни пунктове за наблюдение в гр. Свиленград и общината. Същевременно градът не попада в РОУКАВ, което е свидетелство, че не са установени превишения на нормите за вредни вещества в атмосферния въздух.

Непосредствената близост на река Марица до града, обуславя присъствието на въздушен поток по течението, което допринася за по-бързо разсейване на замърсителите и за освежаване на въздуха.

Най-важните източници на замърсители на атмосферния въздух в община Свиленград са промишлените предприятия, битовият сектор използващ твърди горива за отопление, локалните парокотелни инсталации и автомобилният транспорт.

За подобряване качествата на атмосферния въздух е целесъобразно предприемането на следните действия:

- Разработване и внедряване на проекти, свързани с повишаване на енергийната ефективност;
- Съобразяване на всички проектни решения с развитието на зелена система;
- Подмяна на отоплителни устройства на твърдо гориво с алтернативни форми на отопление.

3.2. Води

РИОСВ – Хасково извършва ежегодна контролна дейност по отношение на водите, която е в съответствие с Рамковата директива за водите и цели опазване, подобряване и възстановяване на всички естествени, изкуствени и силно модифицирани водни тела и постигане на „добро състояние” на повърхностните води.

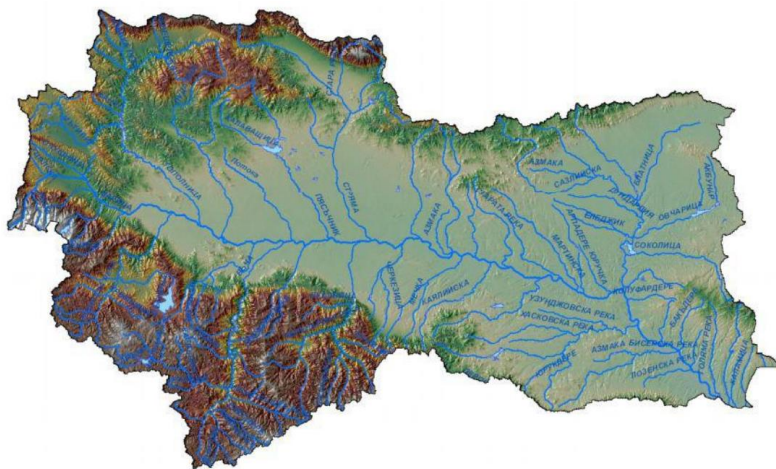
Повърхностни води

Водните ресурси на общината се формират преди всичко от р. Марица и притоците ѝ. Река Марица е най-голямата река в страната и на Балканския полуостров след Дунав. Тя е и най-пълноводната река в България. Притоци са също и реките Тунджа и Арда, но тъй като те обхващат значителни площи и до границата текат като самостоятелни реки и се вливат в Марица на турска територия, се разглеждат като отделни поречия.

По-големи притоци на река Марица попадащи на територията на общината са реките Каламица, Ченгенедере, Левченска река (Левка)... На територията на Община Свиленград попадат и

водосборни участъци от реките Арда и Тунджа. Съгласно Плана за управление на речните басейни на Басейнова дирекция «ИБР» 2016 -2021 г. са обособени 12 повърхностни водни тела.

*Карта 4 Басейн на р. Марица
Източник: ОУП на община Свиленград*

Както всички производствени и стопански дейности, при които се изпускат отпадъчни води, така и формираните от населението битови отпадъчни води неизбежно оказват въздействие върху състоянието на повърхностните води. Колкото по - големи са заустваните водни количества и по - високо съдържанието на замърсяващи вещества в тях, толкова по - значително е и влошаването на екологичното състояние на повърхностните водни тела.

Р. Марица е приемник на изпусканите непречистени битови отпадъчни води от голям брой населени места както нагоре по течението, така и от градовете Харманли, Симеоновград, Любимец и Свиленград (изградена и пусната в експлоатация ПСОВ през 2015 г.). В нея се заустват и производствените отпадъчни води на „Неохим“ АД, гр.Димитровград и ТЕЦ „Марица 3“ АД, гр.Димитровград. Това се е отразило на състоянието ѝ. Дори и по - малките количества силно замърсени отпадъчни води, когато се изпускат в по- маловодни приемници често водят до лошо състояние и дори до инциденти на измиране на риба.

На река Марица в гр. Свиленград е изграден мониторингов пункт, като част от мрежата за контролен мониторинг на повърхностни води на територията на ИБР. Във връзка с определяне на екологичното и химично състояние на повърхностните водни тела в тези пунктове се извършва мониторинг на биологични и физико-химични елементи, като еднократно в периода на ПУРБ е предвидено да се извърши и мониторинг на хидроморфологични елементи за качество. Мониторингът се извършва по основни физико-химични показатели, специфични замърсители и приоритетни вещества, свързани със замърсяване на повърхностните води с органични вещества, метали и металоиди.

Оценката на екологичното състояние/потенциал на повърхностните водни тела се извършва по класификационна система за биологични и физико-химични елементи за качество, и стандарти за качество на околната среда за химични елементи и специфични замърсители, включени в Наредба № Н-4 от 14.09.2012г. за характеризиране на повърхностните води. Екологичното състояние на повърхностните водни тела се оценява в пет класа: отлично, добро, умерено, лошо и много лошо. Основните физико-химични показатели, по които се наблюдават отклонения са свързани с органично замърсяване - ортофосфати, общ фосфор, амониев азот, нитритен азот, нитратен азот, общ азот и БПК, причина за които са непречистени отпадъчни води от населени места, както и заустване на промишлени отпадъчни води.

Таблица 21 Състояние на водните тела на територията на община Свиленград

Код	Водно тяло	Биологични елементи	ФХ елементи	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние
BG3MA100R001	Река Марица, от р. Сазлийка до граница	Умерено	Умерено	Умерено	Добро

Източник: РИОСВ

Повърхностно водно тяло „Река Марица от река Съзлийка до границата“ с код BG3MA100R001.

Основно водно течение в района обхваща най-южната част от Повърхностно водно тяло „Река Марица от река Съзлийка до границата“ с код BG3MA100R001, от типа „големи реки“. Участъкът от реката е изменен спрямо естественото му състояние в резултат на човешка дейност с цел защита от наводнения, водоползване или други икономически или социално значими дейности и възстановяването му в естествено състояние е необосновано - скъпо или би повлияло на икономическите дейности.

Съгласно Регионалния доклад за състоянието на околната среда химичното състояние на водното тяло се подобрява, като спрямо 2014 г. е оценено на „добро“. По данни на РИОСВ – Хасково за 2019 г. състоянието на р. Марица в района на гр. Свиленград е следното: по биологични елементи – умерено; по физико-химични елементи – умерено и по химично състояние – добро. Общото състояние на р. Марица в района на гр. Свиленград е умерено.

Основното замърсяване на река Марица се формира над Свиленград. Самият град има малък дял в общото замърсяване на реката. Основни източници са битовите отпадни води и непречистените промишлени води. През следващите години се очаква тенденция в подобряване на състоянието на водното тяло.

При град Свиленград е изграден пункт на контролен мониторинг с № BG3MA01191MS0010. Контролират се биологичните елементи фитобентос, макрофити, макрозообентос и риби, както и физикохимични елементи. В границите на община Свиленград, през която преминава водното тяло няма изградени пунктове за оперативен или проучвателен мониторинг.

Десни повърхностни водни тела

Това са: Повърхностно водно тяло „Река Левченска“ с код BG3MA100R004, Повърхностно водно тяло „Река Голямата (Пъстрогорска)“ с код BG3MA100R005, Повърхностно водно тяло р. Ченгене дере, с код BG3MA100R003 и Повърхностно водно тяло р. Каламица с код 208 BG3MA100R002.

Водните тела, заустващи по десния бряг на р. Марица и преминаващи през общинската територия, са от типа „пресъхващи реки“ (код на типа ТР 011011). Реките са съхранили до голяма степен естественото си състояние и липсват мащабни изменения, причинени от човешка дейност. За водното тяло липсват индустриални емитери на отпадъчни води. Основни източници на влошаване качествата на повърхностните води са населените места и селскостопанските дейности, засушаването и недостига на вода.

Най - значителен замърсител на повърхностните водни обекти са канализационните системи на населените места. В края на 2010 г. изтече срокът за изграждане на ГПСОВ за населените места с над 10 000 еквивалентни жители. На територията, контролирана от РИОСВ – Хасково те са: Хасково, Димитровград, Кърджали, Харманли и Свиленград. През декември 2010 г. беше въведена в експлоатация ГПСОВ - Димитровград, през 2011 г. - ГПСОВ - Хасково, а през 2015 г. - ГПСОВ – Свиленград и ГПСОВ – Кърджали. Както контролният, така и собственият мониторинг на ГПСОВ – Свиленград през 2019 г. сочат добро състояние на пречиствателните съоръжения и спазване на индивидуалните емисионни ограничения /ИЕО/. Изградена и въведена в експлоатация на територията на община Свиленград е и малка ПСОВ в с. Мезек.

Най - чести нарушения на екологичното законодателството по отношение на отпадъчните води са неспазването на определените в разрешителните за заустване или в комплексните разрешителни ИЕО, неподдържане на пречиствателните съоръжения в режим на техническа и експлоатационна изправност, заустване на отпадъчни води без необходимото разрешително за заустване, неизпълнение на условия в разрешителното, аварийни замърсявания на водите и др. Най - значителен емитер на отпадъчни води на територията на РИОСВ – Хасково е „Неохим“ АД, Димитровград. И при проверките през 2019 г. на „Неохим“ АД, Димитровград е установено неспазване на определените в комплексните разрешителни на дружеството ИЕО за нитратен, нитритен и амониев азот.

- ☞ И през следващия програмен период предизвикателство в областта на водите остава подобряването на екологичното състояние на водните обекти чрез откриване и предприемане на съответни мерки спрямо източниците на замърсяване при залпово замърсяване и увреждане на реките.
- ☞ Цел остава и подобряването качеството на заустваните води от индустриални обекти, които са емитер на големи водни количества, със значителен потенциал за въздействие върху състоянието на р. Марица, както и от обекти, формиращи силно замърсени биоразградими отпадъчни води.
- ☞ В тази връзка следва да бъде извършено допълнително проучване на производствените обекти и преценка за възможността приоритетни и приоритетно опасни вещества да присъстват в отпадъчните им води, ще бъдат уведомени заинтересованите лица за необходимостта за предприемане на мерки в тази насока. Предприетите мерки следва да доведат до трайно решаване на проблемите.

Характеристика на подземни водни тела /ПВТ/

На територията на община Свиленград са разположени 4 хидрогеоложки пункта, които са част от Националната мрежа за мониторинг на химичното състояние на подземните води.

- BG3G000000NMP500 - Сондаж – нов, с. Сива река, общ. Свиленград;
- BG3G0000AQHMP053 - Кладенец - ПС-ПБВ, с. Момково, общ. Свиленград;
- BG3G00AHN12MP132 - Сондаж-винарна, гр. Свиленград;
- BG3G0000PG2MP174 - Сондаж, с. Левка, общ. Свиленград.

Таблица 22 Резултатът от извършена обща оценка на химичното състояние на ПВТ на територията на РИОСВ-Хасково през 2019г. е представен в таблица:

Код на ПВТ	Наименование ПВТ	Обща оценка на химичното състояние на ПВТ(добро/лошо)	Влошаване на качествата на подземните води,предназначени за питейно-битово водоснабдяване (добро/лошо)	Обща оценка на химичното състояние на ПВТ
BG3G000000Q052	Порови води в Кватернер - Свиленград-Стамболово	добро	добро	добро
BG3G000000N053	Порови води в Неоген - Свиленград-Стамболово	добро	добро	добро
BG3G0000Pg2055	Пукнатинни води - Свиленградски масив	добро	добро	добро

Източник: РИОСВ, 2021

Определените цели за опазване на околната среда за всички подземните водни тела на територията на община Свиленград са опазване на доброто химично състояние и предотвратяване влошаването. По-важни мерки за постигане на целите са свързани с преобразуване на обработваеми площи във временни ливади; подобряване практиките за торене и съхранение на торове; обучение на земеделските стопани за прилагане на добрите земеделски практики; събиране на актуална информация за местоположението и текущото състояние на складове за пестицид; събиране на информация за нерегламентираните сметища; мерки за забрани и ограничения в подземни водни тела.

Общата цел на контролната дейност по отношение на водите, поставена от Рамковата директива за водите е опазване, подобряване и възстановяване на всички естествени, изкуствени и силно модифицирани водни тела и постигане на „добро състояние“ на повърхностните води. За постигането ѝ следва да бъдат изпълнени следните дейности:

- ☞ Развитие на канализационни системи на населени места, с приоритет на канализационни системи, в които са включени производствени обекти;
- ☞ Осъществяване на текущ контрол на производствени обекти, с промишлени дейности, включени в Приложение № 4 от Наредба № 2 от 8.06.2011 г, формиращи биоразградими промишлени отпадъчни води, с приоритет на обектите, формиращи товар в отпадъчните си води над 4000 е.ж. (месопреработвателни предприятия, млекопреработвателни предприятия, винарски изби и др.);
- ☞ Обекти определени на база на системната оценка на риска, с издадени разрешителни за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти-такива обекти на територията на община Свиленград не са регистрирани, но обект на системно нарушаване с дейността си на екологичното равновесие, което пряко се отразява на община Свиленград е „Неохим“ АД в община Димитровград. За тази цел е целесъобразно да бъде стриктно проследено спазването на предписанията на контролните органи.

Подземни води

Свиленградският басейн заема най-югоизточната част от долното поречие на река Марица. В тектонско отношение попада между Източнородопския блок и Сакарската зона. Представлява негативна структура с изток-западна посока, запълнена с плиоценски и кватернерни наслаги. Основното количество подземни води са привързани към алувиалните наслаги на река Марица и долните течения на притоците. Терасните материали на Марица са изградени от равнотърнести пясъци и дребнотърнести чакъли, неравномерно прослоени от глини. Дебелината им се изменя от север на юг от 6 до 22 m (средно 8-12 m), а широчината варира от 1.5 до 4 km. Кватернерните материали образуват общ водоносен хоризонт с лежащите под тях пясъчливи и пясъчливо-глинести отложения на Ахматовската свита. Проводимостта на водоносния хоризонт се изменя от 875 до 1092 m²/d. В качествено отношение водите в алувиалния водоносен хоризонт са пресни с преобладаваща минерализация от 0.39 до 0.89 g/l. В изолирани проби, където има локални замърсявания, се установяват води и с минерализация над 1 g/l. По тип водите са главно хидрокарбонатно-сулфатни, калциево-натриеви, на места калциево-натриево-магнезиеви. Общата твърдост е от 5.3 до 8.5 mg.eq/l, а рН от 7.1 до 8.6.

Подземно водно тяло „Порови води в Неоген – Свиленград - Стамболово с код BG3G000000N011.

Подземно водно тяло „Порови води в Неоген-Свиленград-Стамболово“ с код BG3G000000N011 заема т.нар. Свиленградско понижение, което е западната, стеснена част на Долнотракийската низина (наложена депресия), от север и североизток се огражда от Сакар, от юг е източната част на Ибредженската хорст антиклинала. Установеното химично състояние е лошо.

В рамките на общата цел на ПУРБ за подземните води и свързани с тях екосистеми е поставена стратегическата цел „добро състояние до 2015 г.“, като за постигане на това е необходимо да се съчетае „добро химично състояние“ и „добро количествено състояние“. За Подземно водно тяло „Порови води в Неоген-Свиленград-Стамболово“ с код BG3G000000N011 остава целта за постигане на добро количествено състояние до 2015 г., но то е едно от телата, които няма да постигнат добро химично състояние в заложения срок. Изместващи параметри са наличието на Mn, Fe и поради това в случая целта се детайлизира с установяване съдържанието на манган и желязо под пределните стойности, за което съществуват определени естествени причини и технически трудности - незащитен водоносен хоризонт, уязвим на повърхностни замърсявания, подхранване - основно от валежи, по-слабо от реки.

Според годишните доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ Хасково през последните години химичното състояние на водното тяло е било от добро до лошо, като параметър с наднормени концентрации е наличието на NO₃.

Подземно водно тяло „Порови води в Кватернер – Свиленград – Стамболово“ с код BG3G000000Q048.

Разположено е в югоизточната част на Източнореломорски басейн и обхваща зоната с градовете Свиленград и Харманли, както и селата Капитан Андреево, Момково и др. Подземното водно тяло е безнапорно, развито в пясъци, гравелити и пясъкливи глини със средна дебелина 8-12 м. Установеното химично състояние е добро. Изграден е един мониторингов пункт за контролен и оперативен мониторинг - Кладенец село Момково, община Свиленград. Наблюдават се показателите желязо, манган, фосфати, амоний, нитрати, сулфати, калций, твърдост (обща), магнезий и натрий.

Повърхностни води

Водните ресурси на общината се формират преди всичко от р. Марица и притоците ѝ. Река Марица е като най-голямата река в страната и на Балканския полуостров след Дунав. Тя е и най-пълноводната река в България.

Повърхностно водно тяло „Река Марица от река Съзлийка до границата“ с код BG3MA100R001. Основно водно течение в района обхваща най-южната част от Повърхностно водно тяло „Река Марица от река Съзлийка до границата“ с код BG3MA100R001, от типа „големи реки“ (код на типа TP 002110). Включено е в списъка с 60 броя окончателно определени силно модифицирани водни тела (Приложение № М1-2 на ПУРБ, том 4). Причината е, че участъкът от реката е изменен спрямо естественото му състояние в резултат на човешка дейност с цел защита от наводнения, водоползване или други икономически или социално значими дейности и възстановяването му в естествено състояние е необосновано - скъпо или би повлияло на икономическите дейности. Съгласно Приложение № М4-9 на ПУРБ химичното състояние на водното тяло е лошо, като основен изместващ параметър е наличието на олово (Pb). Екологичният му статус/потенциал е оценен в Приложение № М4-10 на ПУРБ като общо състояние - лошо, по отношение на хидроморфологичните показатели - умерено, а на биологичните и физикохимичните показатели - лошо. Обобщеното общо състояние (Приложение № М4-11 на ПУРБ) е много лошо. По данни на РИОСВ – Хасково за 2012 г. състоянието на р. Марица в района на гр. Свиленград е следното: по биологични елементи – умерено; по физико-химични елементи – много лошо (O₂, PK₅, NH₄, NO₂, NO₃, N-общ, O₄, P-общ) и по химично състояние – добро. Общото състояние на р. Марица в района на гр. Свиленград е много лошо.

Основното замърсяване на река Марица се формира над Свиленград. Самият град има малък дял в общото замърсяване на реката. Основни източници са битовите отпадни води и непречистените промишлени води.

През следващите години се очаква тенденция в подобряване на състоянието на водното тяло. В ПУРБ са предвидени мерки за построяване на ПСОВ за всички населени места между 2000 и 10 000 е.ж. Голяма част от изградените пречиствателни съоръжения не отговарят на съвременните

изисквания, поради което не работят ефективно и не постигат определените в разрешителните за заустване норми.

В други случаи въпреки наличието на изявен стремеж на операторите за добри резултати („Катаржина естейт” ЕООД - Свиленград) и вложените инвестиции монтираните нови пречиствателни инсталации също не постигат определените индивидуални емисионни ограничения, най-вероятно поради избор на неподходящи за това производство съоръжения.

При град Свиленград е изграден пункт на контролен мониторинг с № BG3MA01191MS0010. Контролират се биологичните елементи фитобентос, макрофити, макрозообентос и риби, както и физикохимични елементи. Включени са всички физикохимични показатели от I и II група при честота 4 пъти годишно през месеците февруари, май, август и ноември. Контролират се веднъж годишно 33 показателя от приоритетните вещества, определени в Приложение № М4-1, т.3 на ПУРБ и специфични замърсители.

В границите на община Свиленград, през която преминава водното тяло няма изградени пунктове за оперативен или проучвателен мониторинг.

Целите за околна среда за повърхностните води в Източнобеломорски районса определени в съответствие с Раздел VI на Закона за водите и чл. 4 от Директива 2000/60/ЕС. Поставената в ПУРБ цел е постигане на добро състояние на повърхностните води и свързаните с тях екосистеми до 2015 година. За постигане на „добро състояние” на повърхностните води е необходимо постигане на „добро химично състояние” и „добро екологично състояние” или „добър екологичен потенциал” за силномодифицираните водни тела, което конкретно важи и за Повърхностно водно тяло „Река Марица от река Съзлийка до границата” с код BG3MA100R001.

Десни повърхностни водни тела

Това са: Повърхностно водно тяло „Река Левченска” с код BG3MA100R004, Повърхностно водно тяло „Река Голямата (Пъстрогорска)” с код BG3MA100R005, Повърхностно водно тяло р. Ченгене дере, с код BG3MA100R003 и Повърхностно водно тяло р.Каламица с код 208 BG3MA100R002.

Водните тела, заустващи по десния бряг на р. Марица и преминаващи през общинската територия, са от типа „пресъхващи реки” (код на типа TP 011011). Не попадат в списъка на окончателно определените силно модифицирани водни тела (Приложение №М1-2 на ПУРП, том 4). Реките са съхранили до голяма степен естественото си състояние и липсват мащабни изменения, причинени от човешка дейност. За водното тяло липсват индустриални емитери на отпадъчни води. Основни източници на влошаване качествата на повърхностните води са населените места и селскостопанските дейности, засушаването и недостига на вода.

Съгласно Приложение № М4-9 на ПУРБ химичното състояние на тези водни тела е добро.

Екологичният им статус/потенциал е оценен в Приложение № М4-10 на ПУРБ като общо състояние - умерено, по отношение на хидроморфологичните показатели - добро, а на биологичните показатели - умерено. Обобщеното общо състояние (Приложение № М4 -11 на ПУРБ) е умерено.

В поречията на тези реки няма обособени пунктове за мониторинг на повърхностни води във връзка с Директива 91/676/СЕЕ.

Зони за защита на водите

Повърхностните водни тела „Река Левченска (BG3MA100R004) и „Река Голямата (Пъстрогорска) (BG3MA100R005) са от типа пресъхващи реки (TP 011011). Включени са в Приложение № М7-13 на ПУРБ – „Списък на повърхностните водни тела в басейна на река Марица, тип пресъхващи реки с ограничения и/или забрана при издаване на разрешителни за водовземане”.

На територията на община Свиленград съществуват и зони за защита на водите съгласно чл. 119 а, ал. 1, т. 5 от Закона за водите – защитените територии и зони, обявени за опазване на

местообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.

Според ПУРБ - Таблици № МЗ-4 „Регистър на чувствителните зони в повърхностните водни обекти в басейна на река Марица съгласно Заповед №РД-970/28.07.2000 г.” и № МЗ-5 „Водни тела, попадащи в чувствителни зони в басейна на река Марица” повърхностно водно тяло „Река Марица от река Съзлийка до границата“ с код BG3MA100R001 попада в чувствителна зона, т.е. то се характеризира като водоприемник, който се намира или има риск да достигне състояние на еутрофикация - обогатяване с биогенните елементи азот и фосфор. Това състояние е свързано с ускорен растеж на водорасли и по-висши растителни видове, в резултат на което настъпва нежелано нарушаване в баланса на присъстващите във водите организми и влошаване на качеството на водите.

Територията на община Свиленград попада в *уязвима зона*, съгласно Директива 91/676/ЕИО от 12 декември 1991 година, регламентирана за България със Заповед № РД -930/25.10.2010 г. на МОСВ за определяне на водите, които са замърсени и застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници и уязвимите зони, в които водите се замърсяват с нитрати от земеделски източници. Уязвимите зони включват и тези подземни водни тела, попадащи в обхвата на община Свиленград - Подземни водни тела „Порови води в Неоген – Свиленград-Стамболово” (BG3G000000N011) и „Порови води в Кватернер – Свиленград-Стамболово” (BG3G000000Q048). Според табл. № МЗ- „Подземни водни тела в басейна на река Марица, които попадат в уязвими зони” на ПУРБ на Източноромански басейн- те са включени в т.нар. „южна зона” с код BG3VZ01.

Изграденост на ВИК мрежата

Водоснабдяването на населените места в общината се извършва главно от кладенци. Подаването е изключително помпажно. Водоснабдените населени места са 22 броя, а само 2 са частично водоснабдени. Това са селата Лисова и Равна гора. Изградеността на мрежата е около 98,21%. Съществува необходимост от реконструкция и подновяване на водопроводните тръби.

Единствено изградена канализация има в гр. Свиленград, а в останалите населени места няма изградени канализации като изключение прави с.Мезек, където е изграден главен клон на ВиК мрежата. По данни на НСИ, степента на изграденост на канализационната мрежа е 79,12%. В общината има изградена ПСОВ само в с.Мезек. Тези обстоятелства създават предпоставки за замърсяване на подпочвените води, както и тези на р. Марица. Населението, което не е свързано към канализацията, използва изгребни ями или локални пречиствателни станции. Работи се по реализацията на проект за изграждане на ГПСОВ на гр. Свиленград и изграждане и реконструкция на канализационната мрежа и реконструкция на водопроводната мрежа в града.

Системата за държавен контрол върху качеството на водите включва РИОСВ Хасково и РЗИ Хасково. Допълнителен оперативен контрол се осъществява от МРР като принципал на регионалното водоснабдително дружество. Данните от извършения мониторинг на питейните води в община Свиленград показват отклонение на съдържанието на манган спрямо изискванията на Наредба №9 /16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели.

Риск от наводнения

Град Свиленград е едно от населените места в страната, които са застрашени от заливане и като територия, и като изградена инфраструктура и съоръжения. Резултатите от проучванията на случаите нанаводнения за страните от Европа в периода 1998-2008 година сочат, че честотата нанаводнения в южните части от басейна на р. Марица, в които попада и Свиленград са оценени като много високис най-голямата степен (по-голяма от 6). Строителството на диги и стесняването на напречния профил на реката вследствие на канализирането запазват

площите зад дигите от наводняване. В същото време обаче сеувеличават значително скоростта на течението, обемът и върхът на високата вълна заразположените по-надолу участъци. Дългите години без наводнения доведоха до недооценяване на мерките за намаляване ефекта от заливане и недостатъчна поддръжжана дигите. Познаването на риска от възникване и площите на разпространение на наводненията позволява да се планират мерки за известяване и ранно предупреждение на населението, да се прокарват специфични политики за териториално устройство.

Изводи:

Подземните води са в добро състояние в кватернера и в лошо състояние в неогенските наслаги; Повърхностните води са в лошо общо състояние за р. Марица и в добро състояние за останалите по-малки притоци;

Водите на р. Марица попадат в чувствителна зона, а всички повърхностните води на общината попадат в район на уязвима зона;

Всички подземни водни тела също попадат в уязвима зона;

Водоснабдеността е висока, но съществува необходимост от подмяна на част от водопроводната мрежа;

Изградената канализационна мрежа на гр. Свиленград е остаряла и в лошо състояние, а в селата и въобще липсва с изключение на с. Мезек;

Няма изградени пречиствателни станции за битови отпадни води с изключение на с. Мезек.

3.3. Земи и почви

Територията на община Свиленград попада в Странджанско-Сакарската тектонска област - Сакар планина според тектонското райониране на България. За долината на река Марица са характерни плиоценски езерно-речни наслаги, представени от пясъчници. Поречието е изградено от кватернерни речни тераси - пясъци и чакъли, а основните скали в района на Сакар планина се характеризират с наличието на южнобългарски гранити.

Почвеното многообразие е представено основно от алувиално-ливадни почви, канелени горски почви и смолници. В по – ниските части са развити *алувиално – ливадните почви*. Те обхващат терасата на река Марица и притоците и са развити върху алувиалните отложения на реките. Образувани са върху поръозни алувиални наслаги при постоянно и достатъчно овлажнение и ливадна растителност.

Характеризират се с дебел хумусен хоризонт, като ежегодно се натрупват минерални вещества в почвените хоризонти. Мощността на хумусния хоризонт варира от 20 до 60 см, а под него следват слоести почвообразуващи материали. По механичен състав са предимно средно пясъчливо-глинести. По-глинести и по-тъмно оцветени са в долините на по-малките реки, водосборите на които са в района на смолниците. Реакцията им е слабо алкална, а съдържанието на хумус - около 2%. Имат благоприятни физико-механични свойства. Алувиално – ливадните почви имат висока водопропускливост, средна водозадържаща способност и добра аерация. Хумусното съдържание е малко – варира от 0,8 до 2-3 %. Общият азот е в граници от 0,070 до 1,165 %, а общият фосфор – 0,092 до 0,238 %. Почвената реакция е предимно неутрална до слабо алкална (рН 6,7 – 8,0).

На разглежданата територия Регионална лаборатория Хасково към Изпълнителната агенция по околна среда осъществява мониторинговата дейност само в един пункт за наблюдение и контрол от подсистема „Земи и почви“ от НАСЕМ (Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг).

Пунктът, от който се извършва пробонабирането на почвени проби за установяване замърсяване на почвите с тежки метали и металоиди с източник химизация на селското стопанство, е под No 325, в землището на града. Провежданият ежегоден мониторинг показва, че почвите в региона са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество, оценена чрез измерени концентрации на общ азот, органичен въглерод и общ фосфор, а съотношението C/N показва благоприятни условия за разграждане/минерализиране на органичното вещество.

В пределите на община Свиленград не са установени замърсявания на почвите с устойчиви органични замърсители в т.ч. нефтопродукти или с растителнозащитни препарати. Липсва силно изразена ветрова и водна ерозия, нарушаване на земите от добивни дейности, засоляване и вкисляване на почвите. Проблем е нерегламентирано изхвърляне на отпадъци. Предприемат се мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове.

След дадени от РИОСВ предписания през 2016 г. складовете за съхранение на пестициди в селата Сива река и Момково са ликвидирани, като препаратите са преупаковани и транспортирани по договор с Община Свиленград от „Мит и Ко“ ЕООД, Пловдив до площадка - тяхна собственост. Съдържанието на тежки метали в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК), определени с Наредба № 3 /01.08.2008 г. за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата. Липсват мащабни увреждания на земите и почвите от добивната промишленост. Няма хвостохранилища и шламоохранилища. Няма данни за замърсяване с негодни за употреба препарати за растителна защита, които са депонирани в складове и депа с контейнери тип “Б-Б кубове. Почвите в общината са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество, съдържание тежки метали и металоиди и устойчиви органични замърсители (полиароматни въглеводороди, полихлорирани бифенили и хлорорганични пестициди). По данни на РИОСВ като цяло през последните години все повече се налага тенденцията за намаляване на замърсяването на почвите. Общината няма специализирана програма за опазването качеството на почвите. Предприемат се мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове. Основният натиск по отношение на запасеността на почвите с биогенни елементи идва от селското стопанство и по-специално от небалансираната на места употреба на торове. Характеристиката на поземления ресурс и съществуващия баланс на територията е един от факторите, оказващ влияние върху развитието на общината.

- ☞ В границите на община Свиленград не са установени замърсявания на почвите с устойчиви органични замърсители;
- ☞ Липсва силно изразена ветрова и водна ерозия, нарушаване на земите от добивни дейности, засоляване и вкисляване на почвите;
- ☞ Следва да се продължи политиката по опазване на почвите и намаляване необоснованите загуби на земя от поземления и горски фонд;
- ☞ Провеждането на допълнителни геоложки и хидрогеоложки проучвания в зони с риска за свлачища и срутвания и недопускането на новоформираните нерегламентирани сметища е ключово за опазването на почвите;

3.4. Зелена система и биоразнообразие

Община Свиленград попада в Сакаро-Дервентски биогеографски район към Балканската биогеографска провинция или според биогеографската хорологизация на Балканския полуостров е в Източнотракийския биогеографски район (Асенов А.-Биогеография на България).

Флора

Широколистни гори на територията на община Свиленград са доминирани от преходносредиземноморски съобщества от космат (*Quercus pubescens*) и виргилиев (*Quercus virgiliana*) дъб, а участие вземат още зимен дъб (*Quercus petraea*), цер (*Quercus cerris*), благуи (*Quercus frainetto*), мъждрян (*Fraxinus ornus*). Най-често са силно деградирани и са от храсталачен тип като съществуват терени, заети от келяв габър (*Carpinus orientalis*).

Окрайнините на горските територии са заети от трънкосливка (*Prunus insititia*), дива круша (*Pyrus pyraeaster*), бадемвидна круша (*Pyrus amygdaliformis*) и редки храсти. Съществуват ограничени площи от култивари, основно черен бор (*Pinus nigra*) и много ограничено акация (*Robinia pseudoacacia*), а на места инвазията на айлант (*Ailanthus glandulosa*) е забележима. Храстите са представени от смрадлика (*Cotinus coggygria*), плюскач (*Colutea arborescens*), обикновен дрян (*Cornus mas*), обикновен глог (*Crataegus monogyna*). Коренно различен характер има растителността по бреговете и островите на река Марица. Въпреки силната антропогенната натовареност са се съхранили много автохтонни елементи. Най-масово се развива бяла върба (*Salix alba*), което е характерно за поречието на всички реки в южната част на страната. Участие вземат още полски бряст (*Ulmus minor*), бяла топола (*Populus alba*), черна топола (*Populus nigra*), воден габър (*Ostrya carpinifolia*), влажностноизинният тип на летния /обикновен/ дъб (*Quercus robur*), бяла черница (*Morus alba*), полски ясен (*Fraxinus angustifolia*), бял бряст (*Ulmus laevis*), мекиш (*Acer tataricum*), полски клен (*Acer campestre*) и други елементи, характерни за бившите крайречни заливни гори. В миналото, преди река Марица да се индигира, обширни територии са били заливани при пълноводие. Прекъсването на връзката с реката е довело до нарушаване на хидрологичния режим, намаляване на склопа и навлизане на рудерални елементи. В близост до водното течение, се развиват и увивни растения, което се определя от влажностния режим, дал възможност за съхраняване на остатъци от бившия лонгозен характер на заливните поречия - лианите бръшлян (*Hederahelix*), горска лоза (*Vitis vinifera*) и обикновен повет (*Clematis vitalba*). Във вид на крайречни храсталаци расте раката (*Salix purpurea*), а в малко по-отдалечените участъци се развива и ива (*Salix caprea*). Върбите формират пионерни съобщества на освободените пясъчливо-глинести коси и алувиални наноси, които постоянно се променят в зависимост от динамиката на отлагане. За съжаление в последните години все по-масово се настанява и развива силно инвазивния вид аморфа, който е приспособим и устойчив храст, размножаващ се бързо и с буен растеж и изместващ естествените растителни видове. Понася много добре както продължителни засушавания, така и заливания. Рядко в долните участъци на притоците на р. Марица се среща черна елша (*Alnus glutinosa*). За община Свиленград са характерни откритите пространства – селскостопански земи и ливади, обрасли с ксеротермни тревни съобщества с преобладаване на белизма (*Dichanthium ischaemum*), луковична ливадина (*Poa bulbosa* и др. и по-рядко с мезоксеротермна тревиста растителност като силно пластичния трясък (*Cynodon dactylon*). Петнисто се разполагат храсталаци от драка (*Paliurus spinachristi*),

примесени със смин (*Jasminum fruticans*), в съчетание с ксеротермни тревни формации със средиземноморски елементи, напр. дамска челебитка (*Nigella damascene*).

В състава на фитоценозите в тази по-суха част на община Свиленград са установени следните по-характерни представители на висшата флора от тревисти растения, освен цитираните:

- Семейство житни (Poaceae) - зелена кощрява (*Setaria viridis*), сеноклас (*Cynosurus echinatus*), ягло (*Tragus racemosus*), обикновен пирей (*Elytrigia repens*), спелтовиден егилопс (*Aegilops speltoides*), цилиндричен егилопс (*Aegilops cylindrical*), двузъба дантония (*Danthonia alpine*), валезийска власатка (*Festuca valesiaca*), мишеопашата вулпия (*Vulpia mylurus*), овсигова вулпия (*Vulpia bromoides*), пасищен райграс (*Lolium perenne*), миши ечемик (*Hordeum murinum*), безосилеста овсига (*Bromus inermis*), грудесто канарско семе (*Phalaris tuberosa*), жилава твърдокласица (*Sclerochloa dura*), гълъбова гъжва (*Sesleria corerulea*), главеста бодливка (*Echinaria capitata*);
- Семейство Сложноцветни (Asteraceae) - бял равнец (*Achillea millefolium*), полско подрумче (*Anthemis arvensis*), казашки бодил (*Xanthium spinosum*), македонски спореж (*Senecio macedonicus*), бодливолистна решетка (*Carlina acanthifolia*), езиколистна паламида (*Cirsium ligulare*), италианска паламида (*Cirsium italicum*), пиренейска метличина (*Centaurea iberica*), обикн. синя жлъчка (*Cichorium inthybus*), четинеста дрипавка (*Crepis setosa*), полски ветрогон (*Eryngium campestre*), бял трън (*Silybum marianum*), лечебна лайка (*Chamomilla recutita*), бял оман (*Inula helenium*), обикновена свещица (*Filago vulgaris*), наведен магар.бодил (*Carduus nutans*);
- Семейство Бобови (Fabaceae) - жлезист гръмолочеч (*Ononis adenotricha*), медицинска комунига (*Melilotus officinalis*), азиатска глушина (*Vicia peregrine*), теснолистна глушина (*Vicia angustifolia*), шлемовидна еспарзета (*Onobrychis caput-gali*), теснолистна лупина (*Lupinus angustifolius*), главеста жълтуга (*Genista subcapitata*), банатски зановец (*Chamaecitissus Banaticus*), син сминдух (*Trigonella saerulea*), хмелна люцерна (*Medicago lupulina*), ранна люцерна (*Medicago praesox*), звездан (*Lothus corniculatus*), изправена детелина (*Trifolium strictum*), главеста детелина (*Trifolium glomeratum*);
- Семейство Розоцветни (Rosaceae) - белезникав очеболец (*Potentilla neglecta*), сребрист очеболец (*Potentilla argentea*);
- Семейство Кучешко лободови (Chenopodiaceae) - клинолистна куча лобода (*Chenopodium opulifolium*);
- Семейство Кремови (Liliaceae) - щитовиден гарвански лук (*Ornithogalum umbelatum*), голямокъчулест гарвански лук (*Ornithogalum comosum*);
- Семейство Щирови (Amaranthaceae) - обикновен щир (*Amaranthus retroflexus*), приповдигащ се щир (*Amaranthus oleflexus*);
- Семейство Лободови (Chenopodiaceae) - клинолистна куча лобода (*Chenopodium opulifolium*), огниче (*Chenopodium botrys*);
- Семейство Сенникоцветни (Apiaceae) – срамливче (*Orlaja grandiflora*), голям морков (*Daucus maximus*), кръглолистна урока (*Bupleurum rotundifolium*);
- Семейство Тученицови (Portulacaceae) - обикновена тученица (*Portulaca oleraceae*);

- Семейство Лападови (Polygonaceae) – кълбест киселец (*Rumex conglomerates*), козя брада (*Rumex acetosella*), теснолистна пача трева (*Poligonum rurivagum*), храсталачно фасулче (*Fallopia dumetorum*);
- Семейство Звънникови (Hypericaceae) - жълт кантраион (*Hypericum perforatum*);
- Семейство Устноцветни (Lamiaceae) - коча билка (*Nepeta cataria*), бодлива руница (*Phlomis pungens*), бълхова мащерка (*Thymus pulegioides*), красива мащерка (*Thymus compositus*), бяло подъбиче (*Teucrium polium*), червена мъртва коприва (*Lamium purpureum*), обикновен пчелник (*Marrubium vulgare*);
- Семейство Живеничеви (Scrophulariaceae) – жълтуголистна луличка (*Linaria genistifolia*), далматинска луличка (*Linaria dalmatica*), тъмен лопен (*Verbascum blattaria*), красив лопен (*Verbascum speciosum*), кучешко живениче (*Scrophularia canina*);
- Семейство Картофови (Solanaceae) - черно куче грозде (*Solanum nigrum*);
- Семейство Млечкови (Euphorbiaceae) - кипарисова млечка (*Euphorbia cyparissias*), слънчева млечка (*Euphorbia helioscopia*);
- Семейство Лютикови (Ranunculaceae) - миризлив кукуряк (*Helleborus odoratus*), разклонена челебитка (*Nigella elata*), шируниев лютиче (*Ranunculus sprunerianus*), луковично лютиче (*Ranunculus bulbosum*), летен горицвет (*Adonis aestivalis*), средиземноморски шпорец (*Delphinium halteratum*);
- Семейство Макови (Papaveraceae) - български мак (*Papaver rhoeas*);
- Семейство Копривови (Urticaceae) - обикновеа коприва (*Urtica dioica*), гръцка коприва (*Urtica urens*);
- Семейство Карамфилови (Caryophyllaceae) - изправен рожец (*Cerastium rectum*), щитовиден карамфил (*Dianthus corymbosus*), посивяло изсипливче (*Herniaria incana*), врабчови чревца (*Stellaria media*).

Агроценозите включват традиционни видове - пшеница, ечемик, слънчоглед, тютюн, лозя. Големите зеленчукови градини на територията на община Свиленград са ликвидирани, но се отглеждат пъпеши, лук, дини, домати, краставици, пипер. Ограничено се развива и овощарството. Около обработваемите площи и в запустели урбанизирани терени се срещат много рудерални видове – див овес (*Avena fatua*), полски синап (*Sinapis arvensis*), великденче (*Veronica officinalis*), кокоше просо (*Echinochloa crus-galli*), паламида (*Cirsium arvense*), полска повитица (*Convolvulus arvensis*), разклонена боянка (*Erysimum diffusum*), дългоосилеста овсига (*Bromus sterilis*), луковична ливадина (*Poa bulbosa*), троскот (*Cynodon dactylon*), овчарска торбичка (*Capsella burs-pastoris*), лечебна комунига (*Mellilotus officinalis*), полска детелина (*Trifolium arvense*) и др. Естествено значително по-различен е характерът на тревните фитоценози около река Марица. Във водното течение се развиват типични хидрофити като класовидния мириофилум (*Myriophyllum spicatum*) и прешленестия мириофилум (*Myriophyllum verticillatum*), цанихелия (*Zannichellia palustris*), плаващ ръждавец (*Potamogeton natans*), гребеновиден ръждавец (*Potamogeton pectinatus*). Наносните полоси обрастват буйно с репей (*Arctium lappa*). Под залесените площи в близост до течението на реката се развиват редица мезофити и хигрофити - триделен бутрак (*Bidens tripartite*), бутрак наведен (*Bidens cernua*), блатна незабравка (*Myosotis palustris*), мокрица (*Myosoton aquaticum*), водно пипериче (*Persicaria hydropiper*), пачи очибелец (*Potentilla anserina*), дараджан (*Echinochloa crusgalli*), ручейница

(*Catabrosa aquatica*), отровно лютиче (*Ranunculus sceleratus*), крайводен лапад (*Rumex hydrolapathum*), изворно великденче (*Veronica anagallis aquatica*), мента (*Mentha sp.*). За откритите крайбрежни пространства са характерни ливадна тимотейка (*Phleum pratense*), кощрява (*Setaria glauca*), паламида (*Cirsium arvense*), слез (*Malva sylvestris*), широколист жировляк (*Plantago major*), червена куча лобода (*Chenopodium rubrum*), теснолист жировляк (*Plantago lanceolata*), змийско мляко (*Chelidonium majus*), пелин (*Artemisia abrotanum*), див коноп (*Canabis rodialis*) и някои от посочените по-горе видове.

Някои от растителните видове се използват като лечебни и са включени в Закона за лечебните растения – коприва (*Urtica dioica*), бяло подбиче (*Teucrium polium*), синя жлъчка (*Cichorium intybus*), мащерка (*Thymus sp.*), жълт кантарион (*Hypericum perforatum*), медицинска комунига (*Melilotus officinalis*), срамливче (*Orlaja grandiflora*), бял равнец (*Achillea millefolium*), лайка (*Chamomilla recutita*), бял оман (*Inula helenium*), белезникав очеболец (*Potentilla neglecta*), сребрист очеболец (*Potentilla argentea*), бръшлян (*Hederahelix*). Не са локализирани техни находища със стопанско значение в т.ч. и на видове, поставени под специален режим на опазване и ползване, включени в Приложение №4 на Закона за биологичното разнообразие. Изключение прави изключително ценния ресурсен вид блатното кокиче (*Leucosium aestivum*) от сем. Кокичеви (*Amaryllidaceae*), предмет на опазване в Защитена местност „Лозенски път”. В рамките на защитените зони са установени някои защитени видове растения, включени в приложенията на Закона за биологичното разнообразие, характерни за Сакар - *Minuartia bosniaca*, *Veronica krumovii*, *Oenanthe tenuifolia*, *Crucianella graeca*, *Aegilops speltoides*, *Saxifraga mollis*, *Echinophora sibthorpiana*, *Stachys serbica*, *Nigella orientalis*, тъмнолилава самогриска (*Scabiosa atropurpurea*), фривалдскиеве плюскавиче (*Silene frivaldskyana*), костова тлъстига (*Sedum kostovii*), синя айважива (*Alkanna tinctoria*), гребенест хипомаратрум (*Hippomarathrum cristatum*), балкански шпорец (*Delphinium balcanicum*), критски ветрогон (*Eryngium creticum*), одрински лопен (*Verbascum adrianopolitanum*), пурпурен лопен (*Verbascum purpureum*), обикновено лъжичниче (*Armeria rumelica*), игликова айважива (*Alkanna primuliflora*), гризебахова кутявка (*Moehringia grisebachii*), стрибърново подрумиче (*Anthemis stribrnyi*).

Фауна

Безгръбначната фауна на територията на община Свиленград е най-богата. От ненасекомните видове характерни за района са някои охлюви (клас *Gastropoda*, тип *Mollusca*), червеи от клас *Oligochaeta*, дафнии и циклопси от клас *Crustacea*, множество кърлежи и паяци от клас *Arachnida*. Най-богата е тази, която е свързана с река Марица и нейните притоци. Счита се, че във водите на река Марица в участъка на община Свиленград обитават 31 вида риби - немска есетра (*Acipenser sturio*), речна змиорка (*Anguilla anguilla*), маришка бабушка (*Rutilus rutilus mariza Drenskup*), червеноперка (*Scardinius erythrophthalmus*), распер (*Aspius aspius*), маришка мряна (*Barbus tauricus cyclolepis*), уклея (*Alburnus alburnus*), маришки морунаж (*Vimba vimba melanops*), шаран (*Cyprinus carpio*), лин (*Tinca tinca*) и др. В сравнение с предходните проучвания видовото разнообразие е намаляло, въпреки установените 3 нови за долното течение на река Марица вида, т.е. несъобщавани от български автори. Намаляването на видовото разнообразие и промяната на структурата му се дължи на крупни антропогенни замърсители, на браконьерството, особено по време на размножителния сезон и промените в качествата на водата, характера на дъното и хранителната база в реката.

Едно от важните места за зимни струпвания на риба по р. Марица е при гр. Свиленград при 0.41 км, 200м преди и след стария мост. В ПУРБ е въведена забрана в това място за добив на инертни материали, строеж на малки ВЕЦ, прочистване на речни корита, зауствания и корекции. Сравнително богата е наличната херпетофауна на община Свиленград. Предположенията са, че общинската територия се населява от общо 28 вида от 14 семейства - 8 вида земноводни от 6 семейства и 20 вида влечуги от 8 семейства. От клас Земноводни се срещат: балкански (южен) гребенест тритон (*Triturus karelinii*), червенокоремна бумка (*Bombinator bombinator*), кафява (голяма) крастава жаба (*Bufo bufo*), дървесница (*Hyla arborea*), от клас Влечуги - обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*), южна блатна костенурка (*Mauremys caspica*), слепок (*Anguis fragilis*), кримски гущер (*Podarcis tauricus*), змиеок гущер (*Ophisops elegans*), тънък стрелец (*Platyseps najadum*), сива водна змия (*Natrix tessellata*) и др.

Птиците са най-добре представеният като разнообразие и изобилие на видовете клас гръбначни животни в района на община Свиленград поради разнообразните условия и наличието на екотонен ефект. Те биха могли да бъдат обособени в следните три основни групи:

- водолюбиви видове, свързани с река Марица, притоците ѝ и микроязовирите;
- предимно горски видове, обитаващи дървесната и храстова растителност, заела крайбрежието и петната от широколистни насаждения;
- синантропни видове;
- степни видове, обитаващи предимно, пасищата и обработваемите земи.

С малки изключения всички те са включени в Приложения 2 и 3 на Закона за биологичното разнообразие, а част от видовете, включени в Приложения № I и II от Директива 79/409ЕИО.

Предполага се, че през различните сезони на годината територията на община Свиленград дава убежище и хранителна база на 86 установени и вероятни вида птици от 33 семейства, включени в 16 разряда. Броят на видовете обхваща около 25% от българската орнитофауна. Представени са почти 75% от всички разреди птици в страната ни. За това допринасят разнообразната среда и богатството от биотопи. Представеният видов състав подчертава значимостта на поречието на река Марица като изключително важен биокоридор, свързващ различни типове хабитати в цяла Южна България. Някои от срещаните птици в община Свиленград са: голям гмурец (*Podiceps cristatus*), малък гмурец (*Tachybaptus ruficollis*), малък корморан (*Phalacrocorax pygmaeus*), бял щъркел (*Ciconia ciconia*), малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), сива чапла (*Ardea cinerea*), кукувица (*Cuculus canorus*), горска ушата сова (*Asio otus*), папуняк (*Upupa epops*), земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), малък пъстър кълвач (*Dendrocopos minor*), поен лебед (*Cygnus cygnus*), зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*), малък ястреб (*Accipiter nisus*), обикновен мишелов (*Buteo buteo*), яребица (*Perdix perdix*) и др.

Клас Mammalia в община Свиленград е представен предимно от групата на дребните бозайници. Едри бозайници са по-рядко срещани. Има основание да се очаква, че общината дава убежище и хранителна база на 25 установени или вероятни вида бозайници от 12 семейства, включени в 6 разряда. Разред насекомоядни – белокоремна белозъбка (*Crocidura leucodon*), къртица (*Talpa europaea*), лалугер (*Spermophilus citellus*), горски сънливец (*Dryomys nitedula*), сив хомяк (*Cricetulus migratorius*), лисица (*Vulpes vulpes*), видра (*Lutra lutra*), язовец (*Meles meles*), невестулка (*Mustela nivalis*), дива свиня (*Sus scrofa*), див заек (*Lepus europaeus*), мустакат нощник (*Myotis mystacinus*), сив дългоух прилеп (*Plecotus auritus*), малко кафяво прилепче (*Pipistrellus pygmaeus*) и др.

3.4.1 Защитени територии по ЗЗТ, места по НАТУРА 2000

Национална екологична мрежа (НЕМ)

Националната екологична мрежа (НЕМ) включва защитени зони (ЗЗ) по Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и защитени територии по Закона за защитените територии (ЗЗТ). Общата площ на елементите от Националната екологична мрежа, включваща защитени природни територии, обявени или приведени в съответствие с изискванията на Закона за защитените територии и защитени зони, изградени по общоевропейската програма НАТУРА 2000 и в съответствие със Закона за биологичното разнообразие за община Свиленград е 61 266.22 ха с дял 87.48 % от общата ѝ територия.

Делът на ЗЗ в община Свиленград е в пъти по-голям от средният за страната- 35%, което нарежда общината в групата на общините в България с най-висок дял на ЗЗ. Това е свидетелство както за изключително високото биоразнообразие на общината, неговата защита и възможност за валоризация. Обща площ на защитените зони и защитените територии е 611,86 км.кв. или 87,56% от площта на общината. От тях 611,14 кв. км или 87,47% са ЗЗ. Делът на ЗЗ в община Свиленград е в пъти по-голям от средният за страната- 35%, което нарежда общината в групата на общините в България с най-висок дял на ЗЗ. Това е свидетелство както за изключително високото биоразнообразие на общината, неговата защита и възможност за валоризация.

Двата вида ЗЗ в голямата си част се припокриват. По-голям е дялът на ЗЗ по Директивата за хабитатите - 610,95 кв. км или 87,45%, срещу 501,77 кв. км или 71,82% на ЗЗ по Директивата за птиците.

Защитените територии заемат незначителен дял – едва 2,25 кв.км или 0,32% от общинската територия. Този дял е много по-малък от средния дял за страната от 5,2%.

Защитените територии в общината са 2 вида – защитени местности и природни забележителности. Защитените местности са малко по-малки по площ - 1,22 кв.км или 0,15%, а природните забележителности достигат до 1,22 кв. км или 0,18% от общинската територия.

Високият дял на природозащита в община Свиленград поставя и редица ограничения пред териториалното устройство на общината и ползването на нейните ресурси. В същото време, създава предпоставки за използване на високото биоразнообразие и включването му в устойчивото развитие на общината чрез неговата валоризация.

Карта 5 Защитени територии на територията на община Свиленград

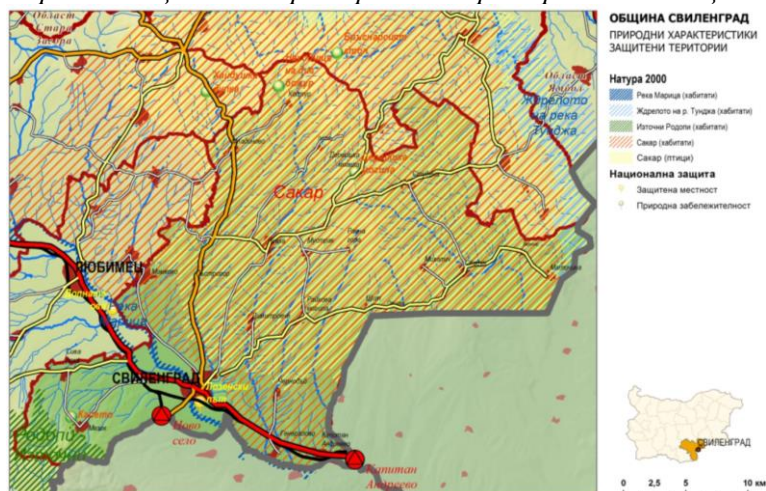

Таблица 23 Площ на елементите на националната екологична мрежа и дялът им в общинската територия

Елементи на НЕМ		Защитени зони		Защитени зони		Защитени зони		Защитени природни територии	
		Дир. 92/43/ЕЕС		Дир. 2009/147/ЕЕС					
Кв. км.	%	Кв. км.	%	Кв. км.	%	Кв. км.	%	Кв. км.	%
61266.22	87.48	61234.23	87.44	61234.23	87.44	50299.46	71.82	106.37	0.152

В община Свиленград попадат части от следните защитени зони:

1. 33 по Директивата за хабитатите - *Ждрелото на река Тунджа* с код BG0000217
2. 33 по Директивата за хабитатите - *Река Марица* с код BG0000578
3. 33 по Директивата за хабитатите – *Родопи Източни* с код BG0001032
4. 33 по Директивата за хабитатите – *Сакар* с код BG0000212
5. 33 по Директивата за птиците – *Сакар* с код BG0002021

Защитените територии в община Свиленград са общо пет:

Защитени територии	Собственост стопанисване	и Територия на	в Обхванати населени места
Защитена местност "Лозенски път" (находище на блатно кокиче).	ССФ, Община Свиленград	31,99	консервационно значима влажна зона - находище на блатно кокиче. Местността обхваща част от землището на гр. Свиленград
Природна забележителност "Дервишка могила"	ДГФ, Свиленград	ДГС- 33	Скално образувание. Местността обхваща част от землището на с. Дервишка могила, община: Свиленград, област: Хасково. Има и останки от крепост.
Природна забележителност "Находище на див божур"	ДГФ, Свиленград	ДГС- 0,5	
Природна забележителност "Калето"	ДГФ, Свиленград	ДГС- 5,0	Намира се край с. Мезек. Южно от селото, върху един от първите ридове планината Гората (Източни Родопи), се намира една от най-добре запазените и големи български крепости. Крепостта е средновековна и има запазени кули и високи крепостни стени, ограждащи площ от 7 дка. До нея се стига по удобен път и по маркирана пешеходна и вело-пътека. В един от ъглите на крепостта е построен и прикрит бетонен военен бункер през 40-те год. на XX в.
Защитена местност „Находище на Наделенолистно великденче“	Община Свиленград, ДГС- Свиленград	35,8793	Цели на обявяване е опазване на растителен вид - Наделенолистно великденче (<i>Veronica multifida</i> L.) и неговото местообитание. Намира се край с. Щит

Източник: Регистър на защитените зони и защитените територии в България

Двата вида 33 в голямата си част се припокриват. По-голям е дялът на 33 по Директивата за хабитатите - 610,95 кв. км или 87,45%, срещу 501,77 кв. км или 71,82% дял на 33 по Директивата за птиците. Защитените територии заемат незначителен дял – едва 2,25 кв. км или 0,32% от общинската територия. Този дял е много по-малък от средния дял за страната от 5,2%.

Защитените територии в община Свиленград са 2 вида – защитени местности и природни забележителности. Защитените местности са малко по-малки по площ -1,22 кв. км или 0,15%, а природните забележителности достигат до 1,22 кв. км или 0,18% от общинската територия.

Свиленградската защитена местност „Лозенски път“ е едно от последните находища на блатно кокиче по поречието на река Марица. От 3-4 години се наблюдава постепенното му самовъзпроизвеждане и подобряването на популацията на защитения вид. За това допринесоха резултатите от проект за възстановяване и опазване на естественото местообитание на вида, който община Свиленград изпълни по програма “Околна среда 2007 – 2013 г.” към МОСВ. В продължение на две години и с бюджет от около 500 000 лева бяха извършени спасителни за находището дейности. Изградена бе система за устойчиво поддържане на оптимален воден режим с осигуряване на допълнителни водни количества от скатови води, след като бяха засипани съществуващите отводнителни канали по западната граница на местността. Старите защитни диги бяха премахнати в целия участък и се изгради защитна дига по югоизточната граница. Поставена бе около 1 км ограда от метална мрежа, която предпазва растението от стъпкване и паша на домашни животни. Бе извършена рехабилитация на 2 км земеделски път и изграден нов път с дължина 300 м. За посетителите природолюбители бяха поставени беседки и информационни и указателни табели и издадени наръчник и брошури. Извършва се охрана и мониторинг на състоянието на блатното кокиче. Находището на целебното блатно кокиче край Свиленград е едно от най-големите в страната. То е част от Националната екологична мрежа и европейската мрежа Натура 2000. Блатното кокиче е основна съставка на лекарствения препарат “Нивалин”, който се използва за лечение на детски паралич и други увреждания на централната и периферна нервна система.

На територията на общината има три вековни дървета:

Летен дъб	с. Студена на изхода от селото в ляво от пътя
Чинар	с. Мезек, м. „Чинар дере“
Чинар	с. Мезек, м. „Чинар дере“
Черна Топола	с. Райкова могила, м. „Клюнка“

Основните рискове за биологичното разнообразие са свързани със загубата на местообитания в резултат на развитието на инфраструктурата, неустойчивото селско стопанство и експлоатацията на видовете от икономическо значение.

Във връзка с опазването на защитените зони и местообитания е необходимо предприемането на следните действия:

- ✎ Запазване на естественото състояние на природните местообитания на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата;
- ✎ Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитените зона.
- ✎ Продължава да се влошава състоянието на рибните ресурси в река Марица и притоците ѝ;
- ✎ Наблюдава се ниската лесистост и тенденцията за ограничено развитие на зелената система на града. Необходимо е да бъдат предприети стъпки за изграждане на адекватни на

съвременните разбирания биокоридорни връзки между Източните Родопи и Сакар с долината река Марица.

- ☞ Съществува опасност от засилено антропогенно усвояване на площи около автомагистралата, главния и второкласния път, включени в защитените зони и създаване на предпоставки за невъзможност за възстановяване на горите около основното водно течение и двата леви притока.
- ☞ Да се потърсят реални възможности за възстановяване на крайречните заливни гори при запазване и прецизиране на системата за защита от вредното въздействие на водите
- ☞ Необходимо е да бъде осигурена актуална информация за състоянието на екосистемите, екосистемните услуги и зелената инфраструктура на територията на мрежата Натура 2000, която влиза в пределите на община Свиленград;

3.4.2. Защитени зони и биоразнообразие

Биологично разнообразие

Община Свиленград попада в Сакаро-Дервентски биогеографски район към Балканската биогеографска провинция или според биогеографската хорологизация на Балканския полуостров е в Източнотракийския биогеографски район (Асенов А.-Биогеография на България).

Национална екологична мрежа(НЕМ)

Националната екологична мрежа (НЕМ) включва защитени зони (ЗЗ) по Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и защитени територии по Закона за защитените територии (ЗЗТ).

В община Свиленград попадат части от следните защитени зони:

1. ЗЗ по Директивата за хабитатите - Ждрелото на река Тунджа с код BG0000217
2. ЗЗ по Директивата за хабитатите - Река Марица с код BG0000578
3. ЗЗ по Директивата за хабитатите – Родопи Източни с код BG0001032
4. ЗЗ по Директивата за хабитатите – Сакар с код BG0000212
5. ЗЗ по Директивата за птиците – Сакар с код BG0002021

Защитените територии в община Свиленград са общо четири:

1. Природна забележителност – Дервишка могила
2. Природна забележителност –Калето
3. Природна забележителност –Находище на див божжур
4. Защитена местност – Лозенски път
5. Защитена местност-Сладун

Обща площ на защитените зони и защитените територии е 611,86 кв.км. или 87,56% от площта на общината. От тях 611,14 кв.км или 87,47% са ЗЗ. Делът на ЗЗ в община Свиленград е в пъти по-голям от средния за страната-35% ,което нарежда общината в групата на общините в България с най-висок дял на ЗЗ.Това е свидетелство както за изключително високото биоразнообразие на общината,неговата защита и възможност за валоризация.

Двата вида ЗЗ в голямата си част се припокриват. По голям е дялът на ЗЗ по Директивата за хабитатите-610,95 кв.км или 87,45%,срещу 501,77 кв.км. или 71,82% дял на ЗЗ по Директивата за птиците.Защитените територии заемат незначителен дял – едва 2,25 кв.км или 0,32% от общинската територия.Този дял е много по-малък от средния дял за страната от 5,2%.

Защитените територии в община Свиленград са 2 вида- защитените местности и природни забележителности.Защитените местности са малко по-малки на площ -1,22 кв.км. или 0,15 % ,а природните забележителности достигат до 1,22 кв.км или 0,18% от общинската територия.

Високият дял на природозащита в община Свиленград поставя и редица ограничения пред териториалното устройство на общината и ползването на нейните ресурси.В същото

време, създава предпоставки за използване на високото биоразнообразие и включването му в устойчивото развитие на общината чрез неговата валоризация.

Изводи:

Общинската територия се характеризира с високо биологично разнообразие;

През общината преминава важен европейски биокоридор;

Общината се характеризира с много висока степен на природозащита;

Най-значителен е дялът на защитените зони сред обектите на НЕМ.

4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда

4.1. Отпадъци

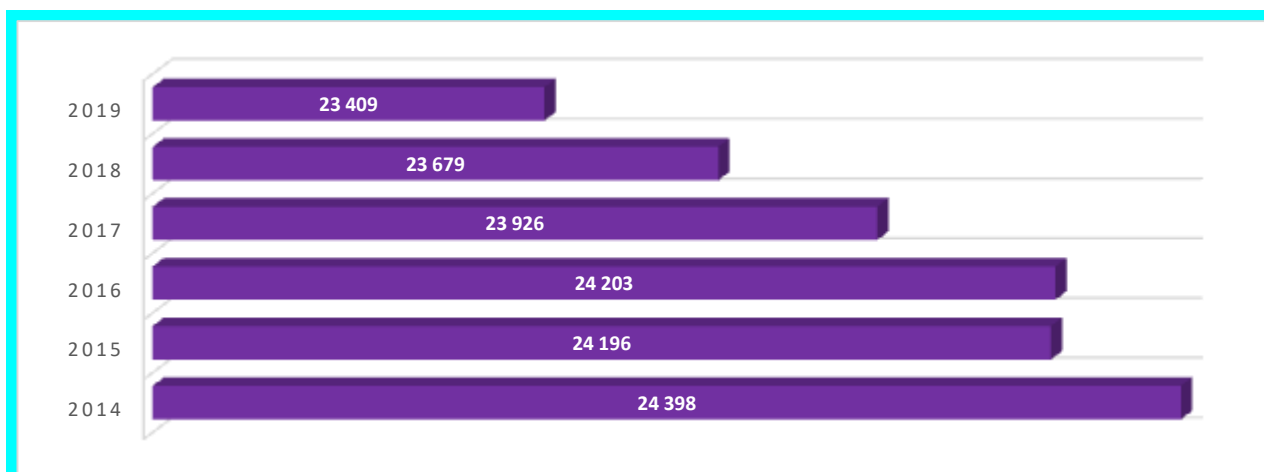
Кметовете на общини са отговорни за разработването и изпълнението на програми за управление на дейностите по отпадъците за територията на съответната община. Програмите са неразделна част от общинските програми за околна среда и се разработват, приемат и отчитат по реда на Глава четвърта от Закона за опазване на околната среда. Община Свиленград има актуална Програма за управление на отпадъците в съответствие с целите и периода на действие на Националния план за управление на отпадъците (НПУО).

За изпълнението на мерките, заложи в програмите за управление на отпадъците за територията на съответната община, кметовете следва да създадат условия, при които всеки притежател на битови отпадъци да бъде обслужван, като за целта се осигурява закупуването и разполагането на съдове за събиране на битовите отпадъци. Община Свиленград има приета наредба, с която се определят условията и реда за изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, претоварването, оползотворяването и обезвреждането на битови и строителни отпадъци, включително биоотпадъци, опасни битови отпадъци, масово разпространени отпадъци, на своя територия.

4.1.1. Битови отпадъци

Регионалните сдружения на общините в област Хасково експлоатират две съоръжения за обезвреждане на ТБО - в землището на с. Гарваново, община Хасково, което обслужва общините Хасково, Димитровград и Минерални бани и в землището на гр. Харманли, обслужващо общ. Харманли, Любимец, Стамболово, Свиленград, Маджарово, Симеоновград и Тополовград. Двете депа отговарят на изискванията на Наредба № 6 от 27.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци. Системата за сметосъбиране и сметоизвозване обхваща всички 24 населени места в общината. Сепарираното количество битови и строителни отпадъци е 5722 т., а депонираното количество 3227 т. Събраните битови отпадъци на човек от населението е 252,83 кг. Към 2020 г. броят на обслуженото население е 23 409 души.

Фигура 13 Брой обслужено население от системата на сметосъбиране и сметоизвозване в периода 2014-2020 г.

Източник: Общинска администрация

Най-голямо количество са битовите отпадъци, които се получават в резултат на жизнената дейност на хората по домовете, държавните и общинските сгради. Към тях се приравняват и отпадъците от търговските обекти, занаятчийските дейности, предприятията, обектите за отдих и забавление, когато нямат характер на опасни и в същото време тяхното количество или състав няма да попречи на третирането им съвместно с битовите.

Сметосъбирането и сметоизвозването се осъществява от Общинско предприятие "Благоустройство и озеленяване" гр. Свиленград. През 2019 г. то разполага с: 2800 бр. пластмасови кофи- 240л (разположени на територията на град Свиленград), 650 бр. контейнера-1 100л, разположени на територията на града и всички 23 села и 300 бр. съдове за сгур и пепел, които са собственост на община Свиленград. Съгласно Заповед на Кмета на Община Свиленград са определени районите за сметосъбиране и сметоизвозване, както следва: Кофи -240 л се извозват веднъж седмично, Контейнерите тип "Бобър"-1 100 л в града -разположените в централна градска част-3 пъти седмично, а останалите контейнерите тип "Бобър"-1 100л в града са два пъти седмично. Контейнерите на територията на селата са 2 пъти в месеца през зимния сезон и 3 пъти в месеца в летния сезон. За транспортиране до регионалното депо Харманли се използва специализирана техника за пресоване и извозване на битови отпадъци/ мобилната претоварна станция/, която се експлоатира от общинското предприятие „Благоустройство и озеленяване". Машината е с обем 43 m³, оперативен капацитет 30 тона отпадъци и с възможност за пресоването им в съотношение 6:1. Това позволява транспортирането да се извършва по икономически ефективен начин. На територията на Община Свиленград се генерират битови, строителни, производствени, биоразградими, масово разпространени и специфични потоци отпадъци. Морфологичния състав на отпадъците, съгласно изготвен морфологичен анализ през 2015/2016 на територията на община Свиленград основно е: хранителни (органични отпадъци), пластмаси, хартия, текстил, кожи, стъкло, метал, градински, дървесни, сгурия, зелени и др.

Често се констатира изхвърляне на отпадъци от домакинствата извън съдовете, а през зимните месеци се изхвърля неугасена сгур в контейнерите, което предизвиква увреждането им. Често съдовете за отпадъци, които са общинска собственост, се използват не по предназначение (за фураж, пясък, вар, вода и др.). За града не са правени тематични проучвания относно характеристиката и морфологичния състав на генерираните битови отпадъци. Най-голям дял се пада на хранителните и градински отпадъци - между 20% и 30%. Най-нисък е процентът на металните и текстилните отпадъци, което предполага, че тези видове по-пълно се

оползотворяват. Останалите групи са почти равномерно разпределени. Плътноста на твърдите битови отпадъци се движи в много широки граници и е в зависимост от морфологичния състав, влажността, времето за престой в съдовете за смет, начина за събиране и транспортиране и др.

През 2011 г. е прекратило дейността си сметището на общината в имоти 01364, 001365 в местността „Демир могила“ на отстояние 5 км, в посока югоизток от града. Проектната му площ е 12 дка, а заета при прекратяване на дейността му е 51, 963 дка. Експлоатира се от 1962 година. През 2015 г. се реализира проект „Рекултивация на депо за твърди битови отпадъци на Община Свиленград“ на стойност 3 650 494, 32 лева. Финансиран чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013 г.“ Проектът се изпълнява в рамките на 41 месеца, като за този период е извършена техническа и биологична рекултивация със залесяване и затревяване на терена. Поставени са мониторингови системи за наблюдение на екологичните показатели на почвата и подземните води. Целта на проекта е подобряване на екологичните характеристики на района и предотвратяване на отрицателните въздействия върху околната среда и прилежащите земеделски земи.

През 2019 г. община Свиленград започна строителните дейности по проект “Изграждане на общинско съоръжение за компостиране на зелени и биоразградими отпадъци“ по Процедура №BG16M10P002-2.005 “Проектиране и изграждане на компостиращи инсталации за разделно събрани зелени и/или биоразградими отпадъци“ по приоритетна ос 2 на оперативна програма „Околна среда 2014-2020“. Новоизградената компостираща инсталация е открита през септември 2020 г. Проектът е на стойност близо 3 млн. 565 хил. лв., от които 2 млн. 285 хил. лв. са европейско финансиране, около 403 хил. лв. – национално съфинансиране, останалите към 876 хил. лв. са от бюджета на общината.

Изпълнението на проекта включва изграждане на инсталация за компостиране, закупуване и доставяне на машини и съоръжения към нея, изграждане на съпътстваща инфраструктура, закупуване на транспортни средства и съдове за разделно събрани зелени и биоотпадъци. Инсталацията е изградена в местността Деветте чуки край Свиленград. С изпълнението на проекта община Свиленград се нарежда сред първите общини в България, въвели компостирането на отпадъци като нов тип услуга. Безспорно това е още една стъпка на общината към за ефективно и екологосъобразно управление на отпадъците. Зелените и биоразградими отпадъци ще се обработват чрез аеробно компостиране, а полученият компост ще се ползва в земеделието от жителите на общината. Инсталацията ще обслужва всички населени места на територията на община Свиленград с население около 22 500 души.

Инсталацията за компостиране е с капацитет 3 000 тона годишно. Тя ще обслужва всички населени места на територията на община Свиленград. За целта в града и селата вече са поставени за ползване 114 бр. контейнери с вместимост 3 m³, предназначени за изхвърляне на зелени отпадъци, и 120 кафяви съдове с вместимост 240 L за хранителни биоразградими отпадъци. Реализирането на проекта ще доведе до намаляване на общото количество депонирани битови отпадъци на Регионалното депо в Харманли от 7 796 тона на година до 4 921 тона, а общото количество на депонираните биоразградими битови отпадъци от 5 110,78 тона на година ще намалее до 3 325,63 тона.

През 2021 г. са извършени проверки на територията на община Свиленград и останалите общини от експертите на РИОС-Хасково за установяване на замърсявания с отпадъци на речните корита и прилежащите им територии, във връзка с контрол по дадени предписания за организиране на

почистването им в случай на установени такива. При проверките е установено, че не се допуска изхвърляне на битови и строителни отпадъци в речните легла и по бреговете им, минаващи през населените места на територията на община Свиленград.

РИОСВ-Хасково извърши контрол във всички общини по населени места за наличие на нерегламентирани сметища, във връзка с писмо на МОСВ по искане на ВАП. За почистване на установените нерегламентирани сметища са дадени предписания на 12 общини сред които и на община Свиленград.

Извършени са 2 проверки по поддържане на чистотата на пътя, пътните съоръжения и обслужващи зони от републиканската пътна мрежа, на територията на ОПУ - Хасково. За пореден път се установи, че въпреки периодично предприеманите мерки за почистване на отпадъци от пътното платно, отводнителните канавки и крайпътни отбивки се натрупват значителни количества отпадъци в района на ГКПП „Капитан Андреево“, поради големия пътен трафик и престой на товарните автомобили. Дадените предписания на ОПУ- Хасково за почистване на поставените съдове за отпадъци по пътните отбивки и установените замърсени пътни участъци са изпълнени.

4.1.2. Разделно събиране на отпадъци от опаковки

В община Свиленград е изградена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки на база сключени договори с „Екопак България“ АД - организация по оползотворяване. Допълнително с анекс към договорите се урежда и разделното събиране на отпадъци от домакинствата, административните, социални и обществени сгради, заведения за обществено хранене и др. на хартия, пластмаса, стъкло и метал. „Екопак България“ АД е сключила договор с „Тракия сепариране рециклиране“ АД, която извършва дейностите по предварително третиране (сортиране, балиране) и временно съхранение на отпадъци от опаковки на площадка в гр. Хасково. През 2016 г. в дворовете на половината къщи и еднофамилни сгради в гр.Свиленград са поставени жълти контейнери за разделно изхвърляне на хартиени и пластмасови отпадъци. Това става, след като общината решава да подпише договор с "Екопак България" АД , която се съгласява да покрива разходите по осигуряване и извозване на контейнерите. Целта е до 2021 г. проектът да обхване 100% от къщите в общината.

Община Свиленград получава награда през 2017 г. за най-зелената община в конкурса на „Екопак България“ АД с реализирания иновативен проект за преодоляване на анонимността на замърсителите чрез въвеждане на електронен достъп до системата за разделно събиране на отпадъци. С децата от детските градини се работи като се изграждат мини зелени екокътове, където им се разяснява разделното събиране, превръщайки ги в посланици на инициативата. Целта е децата да бъдат обучени на разделното събиране, за да се превърнат в посланици на инициативата в своите семейства. Пилотно са изградени и три площадки "Зелен екокът" до многофамилни жилищни сгради (бул. „България“ 130-132, ул. „Димитър Благоев“ 6-8, кв. „Изгрев“ бл.8.), а достъпът до тях е чрез електронни чипове единствено от живущите там. В екокъта са поставени контейнери за разделно събиране тип "Иглу" и контейнери за битови отпадъци. Достъпът до системата за разделно събиране ще се осъществява чрез електронни чипове единствено от живущите в тези блокове. Резултатите от реализираните дейности по проекта дават много добри резултати, като амбицията на община Свиленград е да разшири мрежата от „Зелени екокътове“ в многофамилните жилищни квартали. Следващите стъпки в

дългосрочния план за Нулеви отпадъци на общината са свързани с текстилните и със строителните отпадъци, както и въвеждане на разделно събиране и в селата.

„Екопак България” АД обслужва системата на територията на общината и предоставя контейнерите за различните материали. Контейнерите които са разположени на 61 пункта са общо 91 бр. цветни контейнери по уличната мрежа и са със следните характеристики: 15 сини контейнера тип „Иглу” с обем 0.77 м³ - за събиране на хартиени и композитни отпадъци от опаковки; 15 жълти контейнера с тип „Иглу” обем 0.77 м³ - за събиране на пластмасови и метални отпадъци от опаковки; 61 зелени контейнера тип „Иглу” с обем 1.1 м³ - за събиране на стъклени отпадъци от опаковки. Честотата на извозване на сините и жълтите контейнери за разделно събиране се извозват от фирмата 2 пъти месечно. До края на 2019 г. зелените контейнери се извозват 2 пъти годишно. Количеството събрана хартия и пластмаса през 2019 г. от пилотен проект „От врата до врата” за 1000 домакинства, оборудване с жълти кофи /за хартия и пластмаса/ е 74 340 кг. до края на годината. През април 2019 година на територията на община Свиленград е въведено разделно събиране на отпадъци от опаковки от ползвателите на търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради. До края на годината са извозени 270 490 кг от търговските обекти. Отпадъците /хартия, пластмаса и стъкло/ от търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради се събират на площадка за безвъзмездно предаване и временно съхранение /имот-общинска собственост/, и се извозват от фирма изпълнител.

За популяризиране на разделното събиране на отпадъци от опаковки и повишаване на заинтересоваността на населението са проведени множество кампании, насочени към домакинствата, училищата и търговските обекти. Кампаниите включват разпространение на информационни и рекламни материали в учебни заведения и търговски обекти, във всички общински сгради, както и във всички институции в община Свиленград, съобщения в сайта на община Свиленград, реклама в медиите и др. През зимният сезон се отделя и сгурията в специални съдове за сгур, за да се намали количеството на общият отпадък извозван до Регионално депо Харманли.

Заради активната си дейност в сферата на отпадъците Свиленград вече е на картата на Zero Waste Europe – Европейска мрежа за нулеви отпадъци. Това е европейско признание за Свиленград, която е първата община в България, възприела подхода Нулеви отпадъци, за да се придвижи към кръгова икономика. Градът се отличи като новатор в опазването на околната среда чрез различни методи и проекти, затова бе поканен да се включи в Европейската мрежа за нулеви отпадъци от екологично сдружение За Земята - българския член на Европейската мрежа за нулеви отпадъци. Организацията има за цел общините, които са част от нея, да постигнат под 100 кг смесени отпадъци на човек годишно, докато останалите се използват повторно, компостират и рециклират.

4.1.3. Разделно събиране на текстилни изделия

Община Свиленград е организираща събиране на дрехи, домашен текстил, чанти, обувки и аксесоари, без значение от вид, размер или материал, без смесване с битов отпадък или друг вид вторични суровини. Нужната информация, рекламни текстове или събития за популяризиране на Системата по разделно събиране на текстил на територията на гр. Свиленград се осъществява от инспектори по опазване на околната среда. За изпълнението на тази цел има подписан

договор за разделно събиране на текстилни изделия между “Хюманита“ АД и Община Свиленград. През 2021г. има събрани текстилни изделия-3.2т.

През 2021г. е подписан Договор с фирма „Текстилно рециклиране“ АД за разделно събиране на текстилни изделия. Първите специализирани метални контейнери за разделно събиране на стари дрехи и текстилни материали бяха разположени днес на две места в Свиленград – пред пенсионерски клуб „Сакар“ на ул. „Княз Борис I“ и пред пенсионерския клуб в кв. "Гебран". На всеки контейнер е щампован надпис, указващ вида на отпадъците и телефон за връзка. Необходимо е дрехите да бъдат поставени в добре затворени торби или чували. Пакетите се поставят в подвижната горна част на контейнера и се изсипват с повдигане нагоре.

Инициативата е на общината и цели да се улеснят гражданите в разделното изхвърляне на стари дрехи и те да не попадат в общия битов отпадък за депониране.

4.1.4.Негодни за употреба батерии, акумулатори /НУБА/, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване /ИУЕЕО/

На територията на гр.Свиленград има разположени 25 точки за събиране и временно съхранение на негодни за употреба батерии и акумулатори. Организираната в общината система за събиране на портативни негодни за употреба батерии е въз основа на подписан договор с ООп “Екобулбатери” АД. Нов През 2021 г С цел запознаване на обществеността точното разположение на местата е обявено на интернет страницата на общината.

Проведени са комуникационни мероприятия между инспекторите и жителите на града затова как правилно да изхвърлят негодни батерии и акумулатори.

4.1.5.Капачки за бъдеще

През 2020 г. Община Свиленград се включи в кампанията „Капачки за бъдеще“. С осъществяването на инициативата за събиране на капачки от пластмасови бутилки ще се подпомогне закупуването на кувьози и медицинска апаратура с цел подпомагане на болници в страната. На територията на гр.Свиленград има поставени три сърца / двора на ДГ“Слънце“, в градския парк и кооперативния пазар/ предоставени от дарители.

4.1.6.Излезли от употреба моторни превозни средства/ИУМПС/

За осигуряване на разделното събиране и рециклиране на ИУМПС Община Свиленград има сключен договор с ООп „Българска рециклираща компания“ АД, притежаваща Разрешение №ООп-ИУМПС-О1-05/14.08.2018г.Събирането на ИУМПС от населението се извършва на търговска основа чрез изкупуване, като организирането и финансирането на последващите дейности с ИУМПС се осигурява от ООп.

Събирането на отработените масла се извършват от частни фирми, които извършват смяна на масла като впоследствие отпадъците се предават на дружества, притежаващи необходимите разрешителни документи за събиране и третиране на отпадъка.В общината съществуват и няколко частни изкупвателни пунктове за вторични суровини с пазарна стойност –метални отпадъци от опаковки и здрави стъклени бутилки, отпадъци от черни и цветни метали и др. Пунктовете работят на търговска основа, без да се финансират с публични средства.

4.1.7.Стари автомобилни гуми от домакинствата и пунктовете където се сменят гумите

Община Свиленград е организирала дейностите по събиране и съхраняване на излезли от употреба гуми от домакинствата и пунктовете където се сменят гумите и предаването им за оползотворяване или обезвреждане се осъществява на бившата „Асфалтова база“, след което се предават на базата на сключен Договор между Община Свиленград и “Феникс Грийн” ЕООД.

4.1.8 Излезли от употреба препарати за растителна защита

Опасни отпадъци- образувателите в миналото пестициди за растителна защита се съхраняват в ББ кубове на територията на гр. Свиленград има 8 бр. ББ куба. В складови помещения в селата Сладун и с.Кап.Андреево, също има количества опасни отпадъци, които са отразени в Регистъра на складове и съхраняваните в тях негодни за употреба пестициди. Препаратите за растителна защита с изтекъл срок на годност и с нарушени опаковки от склад в с.Кап.Андреево на територията на община Свиленград, който е включен в проекта за „Екологосъобразно обезвреждане на излезли от употреба пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност“ пред ПУДООС.

4.1.9.Стари лекарства от домакинствата чрез аптеките и на площадката за безвъзмездно предаване

Община Свиленград е организирана и събирането и съхранението на опасни битови и производствени отпадъци извън обхвата на наредбите по чл.13, ал.1 от Закон за управление на отпадъците и предаването им за оползотворяване и/или обезвреждане чрез сключен Договор с ”Мит и ко” ЕООД.

4.1.10 Отпадъци от хуманното здравеопазване с опасен характер

МБАЛ Свиленград ЕООД и ЦСМП Свиленград притежават изградени, обособени и оборудвани помещения за временно съхраняване на опасни болнични отпадъци. Въведена е система за разделно събиране и съхранение на болничните отпадъци. В изпълнение на Програмите си за управление на отпадъците, лечебните заведения имат сключени договори с лица, притежаващи необходимите разрешителни за дейности по третиране и транспортиране на генерираните болнични отпадъци.Ежедневното им количество се определят на около 20 кг или около 6 тона годишно.

4.1.11.Утайки от Пречиствателната станция за отпадни води

на територията на общината се генерират утайки от почистване на канализацията от ГПСОВ гр.Свиленград и ПСОВ с.Мезек. За управлението на утайките от ПСОВ в гр.Свиленград е разработена програма.Количеството генерирани утайки от пречиствателните станции на територията на Община Свиленград през 2020 г. са 9 тона.

4.1.12.Отпадъци- сгур

През зимният сезон се отделя сгур в специални съдове за пепел, за да се намали количеството на общият отпадък извозван до Регионално депо Харманли.Община Свиленград закупи 300 бр. съдове за пепел след като пое ангажмента сама да извършва сметосъбирането и сметоизвозването на територията на община Свиленград, с вместимост-255 литра. След използването на специализираните съдове за пепел през зимният сезон драстично намалят количеството на битовият отпадък.

4.1.13. Биоразградими отпадъци

От 2021 г. заработи модерна инсталация за компостиране с капацитет 3 000 тона годишно, която се захранва с разделно събрани зелени и биоразградими битови отпадъци извозването на зелените отпадъци от поддръжката на зелената система на града, която се намира в местност „Деветте чуки“, землище - гр.Свиленград, Системата за разделно събиране на хранителни отпадъци е класическа „от врата до врата“ с честота на извозване веднъж седмично: 240 литрови кафяви кофи за събираните в тях биоотпадъци

Зелените отпадъци се събират отделно и се доставят на площадката чрез система „на доставяне“ с контейнери (3м³) поставени на тротоарната площ на различни улици на град Свиленград и 23 населени места с цел по-голямо обхващане на населението.

4.1.14. Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци

С оглед избягване на повторно замърсяване, почистването на замърсените терени трябва да бъде координирано с мерките за разширяване на системите за организирано сметосъбиране. Системата за организирано събиране на битовите отпадъци обхваща 100 % от населението в общината. Все още недобросъвестни жители се случва да изхвърлят отпадъците си покрай населените места. Общината незабавно предприема мерки за почистването на нерегламентираните сметища. Терените около общинските пътища се почистват с помощта на доброволци и специализирана техника. Освен пространствата около пътното платно се почистват своевременно и незаконните сметища. Основна дейност по почистването се осъществява от Общинско предприятие „Благоустройство и озеленяване“ Свиленград. Често се констатира нерегламентирано изхвърляне на отпадъци от домакинствата и на неразрешени места в непосредствена близост до населените места. На тези терени се изхвърлят битови, строителни и селскостопански отпадъци.

4.1.15. Разделно събиране на строителните отпадъци

През 2021 г. е организирано временно съхранение на разделно събрани строителни отпадъци на площадка в ПИ с идентификатор 65677.294.9256 /Бивша Асфалтова база"/, който е предоставен за управление на Общински предприятие „Благоустройство озеленяване“. Осъществяването на тази дейност е във връзка със задължението на общините по чл.19, ал.1 от Закона за управление на отпадъците и чл.22 от Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали

На площадката ще се рециклират строителни отпадъци и готовата фракция, ще се влага в строителството с цел изпълнение на изискванията на Наредбата за управление на строителни отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали. Основният поток отпадъци към площадката ще е от строителни обекти, разрушаването на сгради и извършването на ремонтни дейности. Строителни отпадъци се генерират от строителните фирми при изграждане, ремонт на сгради или разрушаване им, като по-малко количество се генерира индивидуално от домакинства при ремонти.

4.1.16. Стари мебели и стари електрически уреди

От домакинствата се събират от „врата до врата“ от ОП „Благоустройство и озеленяване“ - Свиленград всеки понеделник с открит камион.

4.1.17. Закриване и рекултивация на депа с преустановена експлоатация

Депото находящо се в м. „Червената пръст“ е закрито и рекултивирано през 2018г. по проект „Рекултивация на депо за твърди битови отпадъци на Община Свиленград“ и се е подобрила екологичната характеристика на района и така се предотвратява отрицателното въздействие върху компонентите на околната среда и по-конкретно – върху прилежащите земеделски земи.

Приключил е проекта „Рекултивация на депо за твърди битови отпадъци на Община Свиленград“, който имаше цел да подобри екологичната характеристика на района и предотвратяване на отрицателните въздействия върху компонентите на околната среда и по-конкретно – върху прилежащите земеделски земи. На терена от около 60 дка в местността „Червената пръст“, покрай пътя за село Димитровче е извършена техническа и биологична рекултивация със залесяване и затревяване. Поставени са мониторингови системи за наблюдение на екологичните показатели на почвата и подземните води.

От направеният преглед могат да бъдат направени следните **изводи и препоръки**:

- ☞ В община Свиленград съществува съвременна система за събиране и транспортиране на отпадъците, които се депонират в съвременно регионално депо извън общината в град Харманли;
- ☞ Общината притежава и използва специализирана техника за пресоване и извозване на битови отпадъци;
- ☞ Свиленград е един от първите български градове, който успешно въведе модел за разделно събиране на отпадъците от врата на врата, като тази практика следва да обхване и останалите населени места. Целта е до 2021 г. този модел да обхване 100% от къщите в общината;
- ☞ Работата с обществеността по въпросите на управлението на отпадъците е необходима и полезна, тъй като концентрира вниманието на хората върху възникналите проблеми и води до подобряване на отношението и повишаване на активността им за реализацията на предлаганите проекти;
- ☞ С проекта за изграждане на компостираща инсталация за разделно събрани зелени и биоразградими отпадъци община Свиленград прави крачка към налагане на модела на кръгова икономика в общината.
- ☞ Проблем за общината продължават да бъдат малки нерегламентирани сметища. Увеличаването им води до замърсявания на земите, водите и почвите, засилване на ерозията, намаляване на естетическата стойност и привлекателността на района и намаляване на потенциала за развитие на туризъм в района;
- ☞ Съществува възможност за естетическо оформление на сметосъбирателната техника посредством реализация на проект за изграждане на подземни контейнери в централна градска част и/или жилищните квартали;

4.2. Шум

Шумът по своето хигиенно значение е на едно от първите места сред неблагоприятно действащите фактори в работната и околна среда. Граничните стойности на нивата на шум за различните територии и урбанизирани зони в зависимост от предназначението им за дневен, вечерен и нощен период, са регламентирани в Наредба No.6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите по показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението (ДВ 58/2006 г.).

Шум над пределно-допустимите норми се отчита основно от автомобилния транспорт за квартал Ново Село, през който преминава главен път Е80 – в посока контактен пункт Капитан Петко Войвода – Гърция и ЖП линията, който макар и с импулсивен характер въздейства върху жилищните зони около нея.

Експлоатацията на АМ „Марица“ е още една предпоставка за завишаване на шумовото натоварване на територията на община Свиленград.

Извършените изчисления за уличен шум в Свиленград за преобладаващата част от улиците е под 58 dB. В диапазона 58-62 dB са улиците „Страшимир Дочков“, „Княз Борис“, „Цар Симеон Велики“, „Генерал Скобелев“, „Сан Стефано“, бул. „България“. Подобно шумово ниво се достига и по двата моста над река Марица. В отделни малки участъци на посочените улици шумовото ниво надхвърля 63 dB.

Проведените изследвания не съдържат данни за наличие на радиоактивно замърсяване на почвите и водите. Липсват и източници на *йонизиращи лъчения*. Естественят радиационен фон с не е повлиян от човешка дейност.

Измерените стойности за обща бета радиоактивност на повърхностни води са под допустимите норми (0,750 Bq/l), съгласно Наредба № 7/08.08.1986 г. за показатели и норми за определяне качеството на течащи повърхностни води. Не се установява изменение на радиологичните характеристики на река Марица, вследствие на замърсяване на околната среда.

Изводи:

Шумов дискомфорт съществува предимно в прилежащата ивица около автомагистрала „Марица“ и по отделни улици на гр. Свиленград;
Радиационната натовареност на средата е в нормални граници.

5. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда

Състоянието на средата се определя от измененията настъпили в основните нейни параметри, следствие от човешката дейност – замърсяване на атмосферата, водите и почвите с производствени и битови вредности от дейността на транспорта, акустично натоварване на средата, йонизиращи и нейонизиращи лъчения, проблемите с третирането на отпадъците.

Основните проблеми, резултат от антропогенната дейност са:

- Високите нива на шума – резултат от функционирането на транспорта и отделни точкови източници
- Замърсяването на атмосферата от линейни (транспорт) и точкови (производствени и битови) източници.
- Йонизиращи и не йонизиращи лъчени.

Разкритите екологични проблеми в голяма степен се дължат на:

- Преминаване на производствения сектор към по-евтини технологии за снабдяване с топлоенергия, съпроводени с по-високи емисии в атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства в производствения сектор за опазване качеството на атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства за осъществяване на инфраструктурни и благоустройствени проекти за опазване качеството на атмосферния въздух
- Продължаващ процес на подценяване на ролята на зелената система и хаотичното усвояване на земеделски земи за производствени нужди.

Посочени са зони и/или обекти със специфичен хигиенно-охранителен статут. Към тази категория се отнасят зони, които по силата на съответни наредби, следва да бъдат взети под внимание в процеса на планиране. Зоните и обектите със специфичен санитарно-охранителен статус са всички водоснабдителни съоръжения за питейно-битово водоснабдяване, помпените станции за канални води, ПСОВ, гробищни паркове, депа за отпадъците, кариерите, автосервиси, автогари, гари и летища и много други.

Здравно-хигиенни рискове съществуват и в местата, където обитава предимно население от ромски произход, които имат недостатъчно ефективни водопровод и канализация, инфраструктура, изградени типови постройки и възможности за поддържане на необходимата хигиена. Съществуват реални инфекциозни рискове (вирусен хепатит, морбили и др.), също така стоят на преден план и проблемите с битовите отпадъци и по-специално нерегламентираното им изхвърляне, което може да засегне и живеещото в съседство население. Здравен проблем представлява замърсяването на атмосферния въздух в жилищните зони с дразнещи газове - азотни и серни диоксиди, вещества с общо системен токсичен ефект. Значение имат замърсителите със сензибилизиращо действие (органични частици, алдехиди, феноли, сажди и катрани).

Естественят радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда и представлява полето на гама-лъчите, в което се намират всички живи организми на Земята. Източници на това йонизиращо лъчение са вторичното космично лъчение и естествените радионуклиди, намиращи се в атмосферния въздух, почвите, водите, храните и човешкото тяло.

Измерваната величина е мощност на дозата на гама-фона и е специфична за всеки пункт, област, регион.

Данните за мощността на дозата гама-лъчение за страната се получават в реално време от 27 постоянни мониторингови станции на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон (НАСНКРГФ), администрирана от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС).

Автоматизираната система осигурява оперативна информация в случай на инцидентно повишаване на радиационния фон, както при ядрена авария на територията на страната ни, така и при трансграничен пренос на радиоактивно замърсяване. Системата обезпечава с данни в реално време Аварийния център на Агенцията за ядрено регулиране и Главна Дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” към Министерството на вътрешните работи, с което се осигурява възможност, в случай на радиационна авария, да се приложат своевременно подходящи мерки за защита на населението и околната среда.

Според Годишния доклад за състоянието на околната среда на РИОСВ – Хасково, през 2016 г. Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон не е регистрирала стойности на радиационния гама-фон, различни от естествените.

Не е наблюдавана тенденция за повишаване на обемната специфична активност на естествените и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух

При наблюдението на радиационното състояние от фоновия мониторинг за:

необработваеми почви, не са констатирани изменения над характерните за съответните райони стойности на специфичната активност на естествените и техногенни радионуклиди.

В повърхностните водни тела и седименти в страната, не са установени замърсявания с естествени и техногенни радионуклиди

От изпълнението на Програмата за радиологичен мониторинг на околната среда за периода 2017 – 2019 г. в обхвата на РИОСВ – Хасково, в който попада и територията на община Свиленград и получените резултати следва, че не са наблюдавани повишавания на специфичните активности на естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух на област Хасково и стойностите са сходни с измерените през предходните години.

Радиационният гама фон е в границите на характерните за областта, наблюдавани и в предишни периоди фонов стойности.

Определените специфични активности на радионуклиди в почвите от пунктовете на територията на Хасковска област са в естествения за страната фонов диапазон.

ИЗВОДИ :

- Акустичната обстановка във всички селища на община Свиленград е благоприятна. Периодичното движение на МПС-та не може да се приеме за друга освен като обичайна характеристика на шума, съобразно вида на двигателя им.
- Рисков фактор е евентуалното възникване на точкови източници на шум под формата на работилници или ателиета за услуги в рамките на регулация, генериращи шум над пределнодопустимите норми.
- Радиационният гама фон в областта, в частност и в община Свиленград е в границите на характерните за страната фонов стойности.
- Не са наблюдавани повишавания на специфичните активности на естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух.

6. Управленски и финансови фактори

6.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС

Отговорните лица по управлението на дейностите, свързани с околната среда са: Общинския съвет, Кмета на общината, Кметове на населени места и Кметски наместници, както и специалистите по екология и опазване на околната среда от Общинската администрация.

Кметът на общината е едноличен орган на изпълнителната власт. В своята дейност кметът на общината се ръководи от законите, от актовете на общински съвет и от решенията на населението. Кметът упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината. Той е първостепенен разпоредител с бюджетни средства. Кметът на общината назначава за срока на мандата си заместник-кметове, в съответствие с одобрената структура на общинската администрация, които подпомагат кмета при осъществяване на дейността му. Кметът на общината определя със заповед заместник - кмет, който да изпълнява функциите му при негово отсъствие от общината.

Към функциите на кметовете и кметските наместници в селата спадат: упражняване на контрол за законосъобразното използване и отговаряне за поддържането, охраната и опазването на общинската собственост на територията на населеното място; подпомагат воденето на регистъра на населението и регистрите по гражданското състояние и предоставят свързаните с тях административни услуги на населението в населеното място, изпращат актуална информация на държавните и общински органи и др.

Общинската администрация подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му и извършва дейности по административно обслужване на гражданите и юридическите лица.

Правата и задълженията на Кмета на общината, свързани с опазването на околната среда са регламентирани от националното екологично законодателство.

Съгласно Закона за опазване на околната среда, кметът има следните задължения:

- да информира населението за състоянието на околната среда;
- да разработва и контролира заедно с другите органи планове за ликвидиране на последствията от аварийни и залпови замърсявания на територията на общината;
- да организира управлението на отпадъци на територията на общината;
 - да контролира изграждането, поддържането и правилната експлоатация на пречиствателните станции за отпадъчни води в урбанизираните територии;
 - да организира и контролира чистотата, поддържането, опазването и разширяването на селищните зелени системи в населените места и крайселищните територии, както и опазването на биологичното разнообразие, на ландшафта и на природното и културното наследство в тях;
 - да определя и оповестява публично лицата, отговорни за поддържането на чистотата на улиците, тротоарите и други места за обществено ползване на територията на населените места, и да контролира изпълнението на техните задължения;
 - да организира дейността на създадени с решение на общинския съвет екоинспекции, включително на обществени начала, които имат право да съставят актове за установяване на административни нарушения;
 - да определя длъжностните лица, които могат да съставят актове за установяване на административните нарушения по Закона за опазване на околната среда;
 - да определя лицата в общинската администрация, притежаващи необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на околната среда.

Кметът на общината може да възлага изпълнението на изброените функции на кметовете на кметствата в общината.

Кметът на общината организира управлението на дейностите по отпадъците, образувани на нейна територия, съобразно изискванията на Закона за управление на отпадъците и общинската наредба за управление на дейностите по отпадъците.

Съгласно Закона за управление на отпадъците, кметът на общината отговаря за:

- осигуряването на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други;

- събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
- почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;
- избора на площадка, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци;
- разделното събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки;
- организирането и прилагането на система за разделно събиране на излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак;
- организирането на дейността по събирането и съхраняването на излезли от употреба моторни превозни средства на площадките за временно съхраняване;
- предотвратяване изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища;
- определянето на места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- определянето на места за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба батерии.

Функциите на Общинския съвет са:

- да определя размера на такса „битови отпадъци” и таксата за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване по Закона за местните данъци и такси;
- да приема Програма за опазване на околната среда на общината и всяка последваща актуализация;
- да контролира изпълнението на програмата и ежегодното внасянето на отчети по изпълнението ѝ от кмета на общината;
- да приема наредби, касаещи управлението на околната среда на общината и др.

Кметът е длъжен да разработва и изпълнява Програма за опазване на околната среда и Програма за управление на отпадъците на територията на общината. Ежегодно в срок до 31 март, Кметът представя в Областна администрация – Хасково и РИОСВ – Хасково отчет за изпълнение на двете програми.

Защитата от шума в околната среда е уредена, чрез Закона за защита от шума, според който Кметът на общината е длъжен:

- да упражнява контрол по спазване на Закона;
- да организира и регулира движението на автомобилния транспорт;
- при необходимост от извършване на иземвания на нивото на шум, контролът се осъществява съвместно с РЗИ.

Съгласно Закона за водите, Кметът на общината е длъжен:

- да осъществява контрол при изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи на битовите отпадни води;
- изграждането и поддържането на водопроводните мрежи, изграждането и регистрацията на кладенците за индивидуално ползване.

Съгласно Закона за лечебните растения Кмета на общината:

- организира изпълнението на дейностите с лечебните растения;
- издава разрешителни за бране на билки от земи общинска собственост.

В Общинска администрация - Свиленград ангажирани с дейности свързани с екологията, опазването на околната среда и управлението на отпадъците са: кмет, заместник кмет, кметовете

на населените места, служители в отдел „Общинска собственост и екология“. На щат в общината има назначен и Еколог.

Контролните функции по дейностите за опазване на околната среда и управление на отпадъците в рамките на общината имат кмета на общината, специалистите от общинската администрация, а конкретно по населени места кметовете на населените места.

При осъществяване на дейностите, свързани с опазване на околната среда Общинска администрация Тополовград работи съвместно с РИОСВ – Хасково, Басейнова дирекция ИБР и РЗИ – гр. Хасково. Извършват се периодични измервания и мониторинг на замърсяванията на компонентите на околната среда на територията на общината.

За извършване на контролна дейност в общината са упълномощени освен компетентните служители и кметовете на кметствата. Актовете се съставят от еколозите или експерти по опазване на околна среда на Общината, от представители на РИОСВ – Хасково, за замърсени терени и неправомерно изхвърляне на отпадъци и за нарушения на наредбите, приети от Общинския съвет - Свиленград.

Контролната дейност, свързана с налагането на санкции се извършва от длъжностни лица в общинска администрация и инспекторите от РИОСВ.

Контролната дейност може да бъде подобрена чрез:

- Подобряване на координацията между контролните органи на различно подчинение;
- Създаване на адекватен контролен инспекторат в общината, увеличаване на броя на служителите в него;
- Осигуряване на автомобил за контролната дейност;
- Провеждане на обучения по Закона за управление на отпадъците за контролната дейност на общината;
- Провеждане на обучение по изискванията за съставяне на констативни протоколи и наказателни постановления;
- Максимално използване на възможностите на НПО да участват и да подпомагат контролната дейност на инспекторите за подобряване на уменията и подходите за налагане на глоби и санкции, както и за популяризиране на непрекъснато променящото се законодателство.

Анализът на институционалния капацитет за опазване на околната среда в общината показва, че възложените с нормативната уредба правомощия и задължения на Кмета на общината са обезпечени, чрез функциите на административните звена в общинската администрация. Служителите, назначени да отговарят за проблемите по управление на отпадъците притежават необходимото образование, професионална компетентност и опит за заемане на съответните длъжности.

Отговорните служители организират и контролират дейностите свързани с опазването на околната среда, поддържането на чистотата на населените места, сметосъбирането и сметоизвозването, състоянието на депата, поддържането на зелените площи, изпълнението на предписания и указания от РИОСВ, МОСВ, БДУВ и други. Те участват активно в разработването, кандидатстването и изпълнението на общински проекти в областта на околната среда, финансирани от различни източници.

За повишаване на професионалната квалификация и качествените характеристики на служителите, ангажирани с управлението на отпадъците, се препоръчва включването им в дейности за повишаване на професионалната квалификация и осигуряване на посещения на семинари, специализирани курсове и обучения.

Материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала, пряко ангажиран с изпълнение на функциите, е достатъчна и не е необходимо да се предвиждат мерки в тази насока.

В Община Свиленград се изпълняват в пълен обхват правомощията и отговорностите на кмета и общинската администрация, съгласно законовите разпоредби за опазване на околната среда. Създадена е позиция по опазване на околната среда (еколог), която се изпълнява от правоспособен и опитен общински служител. Нивото на работа е много добро, предвид ограничените човешки ресурси и предоставения технически капацитет, но с разпределението на функциите в общинската администрация е натоварен само един отговорен служител – еколог.

Контролните функции по дейностите за опазване на околната среда и управление на отпадъците в рамките на общината имат кмета на общината, специалистите от общинската администрация, а конкретно по населени места кметовете на населените места.

6.2. Сътрудничество с други институции и организации

При осъществяване на дейностите, свързани с опазване на околната среда Общинска администрация Свиленград работи съвместно с РИОСВ – Хасково, Басейнова дирекция ИБР и РЗИ – гр. Хасково. Извършват се периодични измервания и мониторинг на замърсяванията на компонентите на околната среда на територията на общината.

За извършване на контролна дейност в общината са упълномощени освен компетентните служители и кметовете на кметствата. Актовете се съставят от еколозите или експерти по опазване на околна среда на Общината, от представители на РИОСВ – Хасково, за замърсени терени и неправомерно изхвърляне на отпадъци и за нарушения на наредбите, приети от Общинския съвет - Свиленград.

Контролната дейност, свързана с налагането на санкции се извършва от длъжностни лица в общинска администрация и инспекторите от РИОСВ.

Контролната дейност може да бъде подобрена чрез:

- Подобряване на координацията между контролните органи на различно подчинение;
- Създаване на адекватен контролен инспекторат в общината, увеличаване на броя на служителите в него;
- Осигуряване на автомобил за контролната дейност;
- Провеждане на обучения по Закона за управление на отпадъците за контролната дейност на общината;
- Провеждане на обучение по изискванията за съставяне на констативни протоколи и наказателни постановления;
- Максимално използване на възможностите на НПО да участват и да подпомагат контролната дейност на инспекторите за подобряване на уменията и подходите за налагане на глоби и санкции, както и за популяризиране на непрекъснато променящото се законодателство.

За решаване на проблемите по управление на отпадъците Община Свиленград работи в тясно сътрудничество с останалите общини, членове на Регионално сдружение за управление на отпадъците на общините: Харманли, Свиленград, Тополовград, Симеоновград, Любимец, Стамболово и Маджарово, включени в Регионално депо - Харманли.

За решаване на проблемите на околната среда общинската администрация трябва да си сътрудничи с всички фирми, бизнес организации и граждани на нейната територия.

- С „ВиК“ дружеството за получаване на:
 - разрешение за задоволяване на битовите и производствени нужди – водовземане от градската водопроводна мрежа;
 - разрешителни за заустване на производствени отпадъчни води в градската ПСОВ и емисионни норми за отпадъчните води;
- По проблемите на околната среда и здравния статус на населението община Свиленград поддържа информационен обмен и е партньор със следните регионални органи на централни ведомства:

- РИОСВ – Хасково;
- РЗИ – Хасково към МЗ;
- „Басейнова дирекция” - „Източнобеломорски район“ - Пловдив;
- Областна администрация – Хасково;
- „Областна дирекция земеделие и гори” – Хасково, към МЗГ;
- Отдел „Статистически изследвания - Хасково“ към НСИ;
- Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” – Хасково;
- Областна дирекция по безопасност на храните – Хасково и др.

6.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС

Програмата за опазване на околната среда се реализира чрез средства от общинския бюджет и европейски оперативни програми за финансиране.

Средствата от общинския бюджет се събират от такса битови отпадъци и се разходват, съгласно ежегодно приемана План - сметка за приходите и разходите за извършване на услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа за битовите отпадъци, както и поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на територията на Община Свиленград.

По силата на националното законодателство, Общинската администрация е изцяло отговорна за организиране на дейностите по управление на битови отпадъци и поддържане чистотата на населените места. Финансирането на услугите и дейностите се осигурява със средствата, предвидени в общинския бюджет, осигурени чрез такса „битови отпадъци”, заплащани от домакинствата и промишлеността. Размерът на таксата се приема от Общинския съвет ежегодно.

Нормативно са въведени като икономически стимул отчисления, с цел да се намали количеството на депонираните отпадъци и да се насърчи тяхното рециклиране и оползотворяване (чл.64). Община Свиленград определя отчисленията в левове за един тон депонирани отпадъци и сумите се превеждат от собственика на депото ежемесечно по банкова сметка за чужди средства на РИОСВ, на чиято територия се намира депото.

Натрупаните средства могат да се разходват за следните дейности:

1. (изм. – ДВ, бр. 7 от 2017 г.) проектиране, включително прединвестиционни проучвания, финансови и икономически анализи, морфологични анализи на отпадъците, и изграждане на нови съоръжения за оползотворяване/рециклиране на битови и строителни отпадъци, в т.ч. инсталации за сепариране, инсталации за компостиране, инсталации за анаеробно разграждане, площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, както и дейностите, свързани с авторски, строителен надзор и инвеститорски контрол на същите;
2. закупуване на съдове за разделно събиране на отпадъците (извън задълженията на организациите по оползотворяване на масово разпространени отпадъци), транспортни 17 средства и транспортно-подемна техника, обезпечаващи функционирането на общинските системи за управление на отпадъците;
3. осигуряване на други съоръжения и инсталации, необходими за изпълнение на изискванията на ЗУО и на подзаконовите нормативни актове по прилагането му, както и за извършването на последващи разходи, свързани с изградените съоръжения и инсталации за оползотворяване, в т.ч. рециклиране на битови отпадъци;
4. осигуряване на собствен принос при финансиране на проекти за управление на отпадъците със средства от Оперативна програма "Околна среда", Предприятието по управление на дейностите по опазване на околната среда и други публични източници;
5. осигуряване на информация на обществеността за дейности по управление на отпадъците на територията на региона/общината, свързани с предотвратяване образуването на отпадъците, подготовка за повторна употреба и постигане на целите по

чл. 31, ал. 1 ЗУО съгласно мерките, заложили в програмата за управление на отпадъците; разходите за осигуряване на информация не трябва да надвишават 7% от годишно натрупаните отчисления за съответната година;

6. предварително третиране и оползотворяване на битови отпадъци, в т.ч. рециклиране;
7. програми за управление на отпадъците.

Редът за определяне и плащане на такса „Битови отпадъци“ в Община Свиленград е регламентиран с Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Свиленград. Таксата се определя в годишен размер за всяко населено място с решение на Общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка, включваща необходимите разходи за:

- осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци – контейнери и кофи;
- събиране, включително разделно на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им;
- проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците;
- почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване.

Съгласно чл. 66, ал.1 от Закона за местните данъци и такси таксата за „Битови отпадъци“ се определя в годишен размер за всяко населено място с решение на Общински съвет въз основа на одобрена план – сметка за всяка дейност, включваща необходимите разходи за: осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други; събиране, включително разделно на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им; проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците и почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване. Размерът на такса битови отпадъци се определя за всяка услуга поотделно.

Средствата, необходими за изпълнението на предложената План – сметка за приходите и необходимите разходи на община Тополовград за услугите по сметосъбиране, сметоизвозване, обезвреждане на битови отпадъци и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване се осигуряват от целеви приходи от Такса битови отпадъци.

Такса битови отпадъци към 2021 г. е определена в размер на: 3,60 промила за жилищни имоти на ФЛ при организирано сметосъбиране и сметоизвозване, а за предприятията – 10 промила, за всички имоти извън регулацията на населените места –1.40 промила, за нежилищни имоти с организирано сметосъбиране и сметоизвозване – 5 промила, за недвижими имоти извън организирано сметосъбиране и сметоизвозване за ФЛ – 1.40 промила, за предприятия – 5 промила.

Анализът на данните показва, че приходите от Такса битови отпадъци на Община Свиленград като цяло покриват разходите и не се налага дофинансиране, с редки изключения. Необходимо е администрацията да работи за повишаване събираемостта на приходите.

Други източници на приходи за опазване на околната среда и управление на отпадъците

Държавен бюджет

Целевото финансиране на общински проекти от страна на държавния бюджет не е пряко обвързано с целите и приоритетите в областта на опазване на околната среда и управлението на

отпадъците. Необходимо е подобряване на координацията между институциите при определянето на проектите, в т.ч. разработване на ясни критерии за финансиране и контрол.

Външно финансиране - Оперативни програми

Външното финансиране се извършва чрез кандидатстване с проекти пред ОП „Околна среда”, ПУДООС, ПРСР, НДЕФ и други финансиращи организации.

Необходимостта от засилване на контролната дейност от страна на администрацията както и провеждане на кампании сред населението за в бъдеще има вероятност да доведат до още по-голямо увеличаване на необходимите финансови средства.

За изпълнението на планове за действие предвидени в стратегическите документи на общината следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, най-вече ОП „Околна среда“, финансирани от фондовете на ЕС, Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони, Програми на българските министерства, Национални фондове и други.

Като алтернативи за съ-финансиране на проекти могат да се ползват кредити от фондове, краткосрочни банкови заеми, целеви субсидии и помощи от държавния бюджет, концесии и др.

6.4. Информирание на обществеността

Община Свиленград има добре функционираща система за информиране на населението за състоянието на околната среда. Информационното обслужване се състои в събиране и предоставяне на данни за състоянието на околната среда, информиране обществеността за включването ѝ в предстоящи екологични мероприятия, за участие при разработване и обсъждане на проекти, за изпълнение на конкретни мероприятия и резултатите от тях и т.н.

Съгласно нормативните изисквания на чл.17 от Закона за опазване на околната среда, всеки има право на достъп до налична информация за състоянието на компонентите на околната среда, както и за дейностите или мерките, включително административни мерки, планове и програми, които оказват или са в състояние да оказват въздействие върху околната среда.

Информирането на населението на община Свиленград за състоянието на околната среда, за изпълнението на мерките от Общинската програма за опазване на околната среда, както и за реализацията на проекти с екологична насоченост се осъществява чрез публикуването на информация на интернет страницата на общината. Извършва се уведомяване на населението за инвестиционни предложения и допускане изработването на проекти на подробни устройствени планове.

Информацията се предоставя чрез публикуване в областни вестници, в местните медии – кабелна телевизия, местен радиовъзел, помества се на електронната страница на Община Тополовград, провеждат се информационни кампании.

Уведомленията за инвестиционни предложения, които постъпват в Общината се обявяват публично с обява в областен ежедневник, поставя се обява на таблото в сградата на Общината, изпращат се писма до всички НПО-та в града, които предварително чрез анкетно проучване са заявили, че желаят да бъдат информирани.

Много ефективни форми за изграждане на екологична култура и гражданска позиция в населението са редица проекти, свързани с опазване и възстановяване на околната среда, които община Тополовград разработва и/или участва под някаква форма. Стремехът е да бъдат обхванати и ангажирани всички възрастови групи, като особено внимание се обръща на младите хора. Основната идея, която Община Свиленград влага в екологичните инициативи и проекти, е чрез прилагането им да се подобряват условията за труд и отдих на населението. Една от задачите за изпълнението на тази цел е добрата информираност на гражданите относно състоянието на околната среда и дейностите, които се извършват от Общинската администрация за нейното подобряване. Предоставяйки на гражданите възможността да се информират за състоянието на околната среда, те могат активно да участват в екологичната работа на

администрацията и въз основа на информацията, която получават да изразява своето мнение и предложения.

РАЗДЕЛ II. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ

1. Въведение

Настоящият раздел се разработва за първи път. Досега лечебните растения са разглеждани в няколко програмни документа на общината в частите касаещи защитените територии и биоразнообразието, като обикновено акцентът е върху защитените територии.

Основание за разработване

Лечебните растения са важна част от природните растителни ресурси и национално природно богатство. Те имат важно място в бита на повечето български домакинства, а през последните десетилетия добиват и важно икономическо значение. За да се опази и съхрани този ресурс, то той трябва да се ползва устойчиво, в количества и по начин които не водят до трайно намаляване на генетичния или ресурсния им потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения.

Съгласно чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС), кметовете на общините разработват програми за опазване на околната среда.

България е единствената страна в ЕС, която има специализиран Закон за лечебните растения и две свързани с него наредби. Според изискванията на чл.50, т.3 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения към общинската програма за опазване на околната среда се разработва специален раздел "Лечебни растения", което е задължение на кмета на общината.

Разделът „Лечебни растения“ към ОПООС на община Свиленград е разработен на основание чл.50, т.3 от Закона за лечебните растения (ЗЛР) и чл.79, ал.1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС). Спазени са изискванията на действащото в момента законодателство по отношение на биоразнообразието и лечебните растения, в т.ч. и изискванията на чл. 55 от ЗЛР относно съдържанието на раздела.

2. Цел и задачи

Целта на раздел „Лечебни растения“ е да осигури опазване на биологичното разнообразие на лечебните растения, както и екологосъобразното и устойчивото им използване

С него се урежда управлението на дейностите по опазването и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки. Специфичните цели са следните:

- Опазване на естествените находища на лечебни растения в община Свиленград от увреждане и унищожаване;
- Осигуряване на устойчивото ползване на лечебните растения, недопускащо намаляване на генетичния и/или ресурсния им потенциал;
- Постигане на ефективно прилагане на изпълнителната и контролна дейност на община Свиленград в съответствие с изискванията на Закона за лечебните растения и наредбите към него.

Дейностите и мерките представени в този раздел са основно за изпълнение на поставените цели, както и за повишаване ефективността на прилагане на нормативните изисквания по отношение опазването и устойчивото ползване на лечебните растения на територията на община Свиленград.

Поставените цели може да бъдат постигнати при изпълнението на мерки, задачи и дейности свързани с опазване на лечебните растения в естествените им находища, в т.ч.:

- Изучаване, описание, характеристика и оценка на основните типове природни местообитания и находища на лечебни растения на територията на община Свиленград;
- Описание, характеристика и ресурсна оценка на лечебните растения в община Свиленград;
- Описание, характеристика и оценка на защитените лечебни растения;
- Опазване на естествените местообитания на лечебните растения;
- Поддържане и съхранение на екосистемите съдържащи лечебни растения;

Повишаване на културата на населението при добиването на различните части на лечебните растения за да не се допуска увреждането и унищожаването им.

Защитени растителни видове, защитени територии и защитени природни обекти

Част от населените места на община Харманли попадат в обхвата на Източните Родопи в които са установени множество ендемични, редки и защитени растителни и животински видове. На територията на общината попада и част от Сакар планина, където се срещат около 600 вида висши растения, 44 от които са включени в Червената книга на България. В Сакар защитените територии обхващат орнитологично важни места, които са от световно природозащитно значение и такива с висока консервационна стойност. Те са от изключителна важност за опазването на световно застрашения от изчезване царски орел.

3. Лечебни растения

Лечебните растения в естествените им находища трябва да се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд със сегашна или бъдеща ценност. В района на община Свиленград се срещат следните билки: коприва (*Urtica dioica*), бяло подъбиче (*Teucrium polium*), синя жлъчка (*Cichorium inthybus*), мащерка (*Thymus sp.*), жълт кантарион (*Hypericum perforatum*), медицинска комунига (*Melilothus officinalis*), срамливче (*Orlaja grandiflora*), бял равнец (*Achillea millefolium*), лайка (*Chamomilla recutita*), бял оман (*Inula helenium*), белезникав очеболец (*Potentilla neglecta*), сребрист очеболец (*Potentilla argentea*), бръшлян (*Hedera helix*).... Не са са локализираните техни находища със стопанско значение в т.ч. и на видове, поставени под специален режим на опазване и ползване Изключение прави изключително ценния ресурсен вид блатното кокиче (*Leucosium aestivum*) от сем. Кокичеви (*Amaryllidaceae*), предмет на опазване в Защитена местност „Лозенски път”. У нас се среща из ниските и влажни лонгозни гори, както и във влажните и периодично заливани ливади до 270 м н.в. По данни на д-р Нено Стоянов /1973/ през 1962 г. у нас са описани 46 естествени находища на растението с 15 854 дка площ. От тях 14 327 дка за заети с популации, индивидите в които съдържат биологично активното и използвано от човека вещество галантамин, основа за производството на лекарствените препарати Нивалин, Нивалет и Ниватонин с български патент. Групираните са в Бургаска, Ямболска, Сливенска, Хасковска, Пловдивска и Шуменска обалст./А. Митрев, 1995; „Хорологичен атлас на лечебните растения в България”. С високо съдържание на галантамин се отличава и находището в Защитена местност „Лозенски път”, което прави опазването му още по – актуално. Въпреки, че липсват сигурни данни, е възможно в северозападните части на землището да бъдат установени някои защитени видове растения, включени в приложенията на Закона за биологичното разнообразие, характерни за Сакар - *Minuartia bosniaca*, *Veronica krumovii*, *Oenanthe tenuifolia*, *Crucianella graeca*, *Aegilops speltoides*, *Saxifraga mollis*, *Echinophora sibthorpiana*, *Stachys serbica*, *Nigella orientalis*, тъмнолилава самогриска (*Scabiosa atropurpurea*), фривалдскиевото плюскавиче (*Silene frivaldskyana*), костова тлъстига (*Sedum kostovii*), синя айважива (*Alkanna tinctoria*), гребенест хипомаратрум (*Hippomarathrum cristatum*), балкански шпорец (*Delphinium balcanicum*),

критски ветрогон (*Eryngium creticum*), одрински лопен (*Verbascum adrianopolitanum*), пурпурен лопен (*Verbascum purpureum*), обикновено лъжичниче (*Armeria rumelica*), игликова айважива (*Alkanna primuliflora*), гризебахова кутявка (*Moehringia grisebachii*), стрибърново подрумиче (*Anthemis sibirnyi*).

Община Свиленград съвместно с РИОСВ гр. Хасково и други обществени организации трябва да организира контрола при добиване на лечебните растения, съгласно чл. 50 ал. 4 от Закона за лечебните растения на територията на горското стопанство. Опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации от лечебни растения.

4. Управление на дейностите с лечебни растения

Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения съгласно ЗЛР се осъществява от:

1. министъра на околната среда и водите и министъра на земеделието и горите.
2. областните управители.
3. кметовете на общините.
4. директорите на дирекциите на националните паркове.
5. ръководителя на Националното управление по горите към Министерството на земеделието и горите.

Управлението на дейностите по култивиране на лечебните растения се осъществява от:

1. министъра на земеделието и горите.
2. кметовете на общините.

Права и задължения на местните власти

Кметът на общината контролира ползването на лечебните растения в земите, водите и водните обекти – общинска собственост, в поземления фонд и в населените места. Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения.

За тази цел съгласно чл.46 от Закона за лечебните растения кметът:

- организира изпълнението на дейностите по отношението на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
- издава разрешителни за ползване на лечебни растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;
- издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
- предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карти и регистър за тях.

На основание чл.22, т.2, а, б, в от ЗЛР кмета на общината издава разрешително за ползване на лечебните растения от:

- а) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места – общинска собственост, след заплащане на такса в общината;
- б) териториите и акваториите в строителните граници на населените места – общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;
- в) територии и акватории извън горския фонд – частна собственост, разрешителното се издава на собственика по реда на т.1, б и в.

4.1. Ред за ползване на ресурсите от лечебни растения, дейности за опазването им и осигуряване на устойчивото им ползване

Ползването на лечебните растения представлява ползването на техните ресурси и включва:

1. събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения на територията на община Свиленград се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящата програма.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Позволително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост или когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

Позволителните за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава както следва:

- от директора на държавното горско стопанство – за горите общинска собственост и след заплащане на такса в общината;
- от кмета на общината – в случаите когато ползването е на основание чл.22, т.2, а, б, в от ЗЛР, което е представено в предишния Раздел 3 на програмата.

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земите включени в Държавния фонд. До момента няма приета от Общинския съвет Тарифа за таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост.

Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

- 1) плановите документи;
- 2) дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
- 3) научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
- 4) изграждане и поддържане на специализирани карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
- 5) култивиране и преработка на лечебните растения;
- 6) обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
- 7) други дейности, свързани с управлението и контрола по Закона за лечебните растения.

Позволителното за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, и определя:

- 1) вида на ползването;
- 2) разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
- 3) района или конкретното находище;
- 4) начина на ползване;
- 5) задължения на ползвателя.

При издаването на разрешителни на територията на Община Свиленград се осъществява контрол по отношение на:

- Уведомяване на РИОСВ Хасково за организирани билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях от съответния билкозаготвител;
- Водене на книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ Хасково;
- Периодични проверки на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
- Спазване на законоустановения срок (до 20 януари) за представяне в РИОСВ Хасково на обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;
- Отнемане на разрешителното за ползване със заповед на кмета на общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на разрешителното за ползване.

4.2 Информация за най-разпространените в община Свиленград лечебни растения

4.2.1 Описание

Според хорологичния атлас на лечебните растения и голяма билкова енциклопедия, в района на община Свиленград има богато разнообразие на лечебни растения. Най-разпространените и с важно значение са следните: жълт равнец, бял равнец, камшик лечебен, черна елша, лечебна ружа, багрилно подрумиче, обикновен и черен пелин, парички, змийско мляко, синя жлъчка, обикновен дрян, тетра, червен глог, кукувича прежда, ветрогон, горска ягода, жаблек, бударица, еньовче, градско омайниче, голо и влакнесто изсипливче, червен и жълт кантарион, гингер, маточина, шипка, черен бяз, бязак, жиловляк – теснолист, широколист, голям и ланцетовиден, дива тиква, бенедиктински трън, обикновена леска, мразовец (есенен минзухар), смрадлика, елшовиден зърнастец, мъждрян, лечебен росопас, синя тинтява, жълт мак, бръшлян, обикновена луличка, лечебна комунига, мащерка, обикновена мента, бодлив гръмотън, обикновен риган, драка, пипериче обикновено, чобанка хибридна, голяма телчарка, пача трева, пълзящо прозорче, лечебна иглика, трънка, дребнолистна липа, трабузан/бабини зъби/подбел, пъстроцветен висок лопен, върбинка лечебна, великденче лечебно, миризлива теменуга, трицветна теменуга, малина, бодлив залист, бяла върба, нисък тревист бяз, бяла върба, черен бяз, възловато живениче, черно кучешко грозде, офика, черен оман (заралистче), коприва обикновена, вратига и много други.

Кратко описание на лечебните растения с най-голямо разпространение на територията на община Свиленград и с най-голямо значение са представени по-долу:

Коприва (*Urtica dioica* L). – многогодишно тревисто растение с дълго пълзящо, разклонено коренище. Двудомно растение с двуполови цветове, събрани в дълги до 10 см ресовидни съцветия, разположени в пазвите на горните листа. Плодът е яйцевидно зеленикаво едносеменно орехче, с надлъжен ръб и гладка повърхност.

Коприва:

- корена се събира в края на лятото и през есента, когато надземната част е изсъхнала и рано напролет (февруари-март) преди развитието на растението;
- листата се берат от края на пролетта до края на лятото при образуване на втори и трети подраст, преди или в началото на цъфтежа;
- стръковете се събират от началото на лятото до края му (юни-септември) при образуване на втори и трети подраст преди цъфтежа;
- плодовете се събират през лятото (юли-септември), когато са достигнали восъчна зрялост.

Бяло подъбиче (*Teucrium polium*) представлява полухрастовидно растение, което се класифицира към семейство Lamiaceae. Това е диво растяща цъфтяща билка, която се среща изобилно в различни региони като Европа, Северна Африка и Югозападна Азия. Употребява се надземната част на билката, която се събира по време на цъфтеж. Билката се използва за направата на чай и подправка. Растението се смесва с преварена вода и захар, за да се получи освежаваща напитка.

Глухарче

Многогодишно тревисто растение, развиващо късо, вретеновидно, многоглаво коренище, което преминава в дебел месест, прав, обикновено неразклонен корен, дълъг до 20–60 см, широк 1–3 см, отвън червено-кафяв, отвътре бял. От коренището над земята израстват по 1–2 крехки, изправени, неразклонени безлистни и кухи стъбла, които всъщност са цветоносните стръкове на растението, достигащи на дължина до 30 см, на върха на които се намира по една цветна кошничка. В основата на цветоносното стъбло, като в розетка, са разположени листата на растението, които са голи или слабо влакнести. Те са с ланцетна петура, която е пересто изрязана, а отделните делчета имат триъгълна форма и обикновено са леко сърповидно извити надолу. Цветовете на лечебното глухарче са двуполови.

Глухарче:

- корените се изваждат през втората половина на лятото и началото на есента (август-октомври);
- стрък с корен – през пролетта и лятото (април-юни), когато листата са добре развити – в начало на цъфтежа или след окончателно прецъфтяване;
- стрък от глухарче – през пролетта и лятото (април-юни) в началото на цъфтеж или след окончателно прецъфтяване при добре развити, зелени листа;
- листа от глухарче – през пролетта и лятото (май-юни), при пълното им развитие, докато са свежи и зелени.

Синя жлъчка, цикория (*Cichorium intybus*.)

Многогодишно растение с дълъг месест вретеновиден корен. Стеблото изправено, 30—120 см високо, в горната част разклонено. Приосновните листа в розетка на къси дръжки, обратно ланцетни, стебловите — последователни, приседнали стеблообхващащи. Кошничките единични или по няколко на къси дръжки до почти приседнали в пазвите на листата. Цветовете езичести светлосини (рядко бели или розови). Плодосемката с люспеста хвърчилка. Цъфти юни — октомври.

Расте из ливади и тревисти места, по изоставени, необработвани и буренявали места, край пътища и селища. Разпространено из цялата страна докъм 1500 м надморска височина. Среща се в цяла Европа.

Коренът на цикория съдържа фруктоза, гликозид, каротин, витамини от група В, витамин С, макро и микроелементи (Na, K, Ca, Mg, P, Fe и др.), както и органични киселини, танини и протеинови вещества, пектин, смоли, но най-ценният компонент в състава на корен е инулинът. Той помага за подобряване на метаболизма и нормализиране на храносмилателната система, повишаване нивото на абсорбция на калций.

Мащерка (*Thymus sp. Diversa*) – многогодишни тревисти растения

вдървенели - най-малко в основата, формиращи сбити или рехави туфи. Стеблата са разклонени от основата, пълзящи приповдигащи се или изправени, четири ръбести. Цветовете са прешлени по 2 до много събрани във върхни съцветия.

- Мащерка – брането си извършва в сухо слънчево време от средата на пролетта до края на лятото (май-септември), в зависимост от надморската височина на находището) по време на цъфтеж.

Хвойна

Билката се нарича още синя хвойна, смрика, боровица или клека. Латинското и наименование е *Fructus Juniperus communis*.

Описание: хвойната е вечнозелен храст, а може да достигне и до 4 м високо дърво. Кората е сиво - кафява. Листата са остри, иглисти, блясково зелени отдолу с тъп гръбен ръб. Плодчетата (галбули) са кълбести, синкаво черни, с белезникав въсъчен полев, обикновено с три сивокафяви семена. Цъфти април - май, а семената узряват и се берат през есента на следващата година.

Жълт кантарион (*Hypericum perforatum* L.) – многогодишно тревисто растение с хоризонтално пълзящо коренище. Стеблата са изправени или в основата възходящи, 20-100 см високи, цилиндрични с две надлъжни, слабо изпъкнали ребра, голи в горната част силно разклонени. Листата са срещуположни, приседнали, 5-30 мм дълги и 2-15 мм широки. Цветовете са жълти до оранжеви 10-35 мм, разположени на върха на стеблото.

Жълта комунига (*Melilotus officinalis*) представлява двугодишно тревисто растение, което е представител на семейство Бобови (Fabaceae). Билката се нарича още: Жълта комунига, Жълто биле, Церителна детелина, Едър звездел. тъблото е разклонено и височината му достига до един метър. Листата са тройни, овални и с гладка повърхност. Цветовете са ярко жълти и са разположени на върха на стъблото. Събрани са в гроздовидни съцветия. Жълтата комунига е медоносно, сухоустойчиво и студоустойчиво растение. Цъфтежът е от юни до септември, а семената узряват през август.

Едроцветно Срамливче (*Orlaya grandiflora*), белият лацефлор, е вид цъфтящо растение от семейство Ариасеае, роден в Средиземноморска Европа. Отглеждайки се до 7,5 см (3,0 инча), това е многоклонно годишно с разделени папратови листа и плоски метлички от чисто бели цветя през дълъг период от време през лятото. Неравномерните размери на отделните цветчета му придават вид на дантела, особено когато се засаждат в големи ребра.

Бял равнец (*Achillea millefolium* L.) – расте по трвисти и каменни поля, край пътищата и по диви места в планините. Събират се облистените цветоносни стебла и цветните кошнички по време на цъфтеж.

Лайкама (*Matricaria recutita*) е едногодишно тревисто растение с разклонено стъбло високо до 50 см. Листата са двойно и тройно-перести, нишковидни, нарязани. Цветните кошнички са разположени на върховете на многобройните стъблени разклонения на дълги дръжки и се състоят от околоръстни, бели, езичести, женски цветчета и вътрешни, тръбести, жълти, двуполови цветчета. Цветното легло е изпъкнало, а отвътре - кухо.

Белият оман (*Inula helenium*) е многогодишно тревисто растение, използвано като лечебно. Коренището е дебело, разклонено, тъмнокафяво на цвят, а като се разреже – бледожълто, до бяло. Оттам и наименованието „бял оман“. Коренището е дебело, разклонено, тъмнокафяво на цвят, а като се разреже – бледожълто, до бяло. Оттам и наименованието „бял оман“. Расте по храсталаци и тревисти места.

Очиболец, *Potentilla tormentilla* Sch.

Сем. Розоцветни – Rosaceae

Сребролнетният очиболец е многогодишно тревисто растение. Коренището е вдървено, с вретеновиден корен. Стъблото излиза от коренището. То е до 40 см високо, на гъсто окосмено, изправено, често дъговидно извито в основата си или надигнато. Долните листа са 5 — 7-делни, стоящи на дълги дръжки и по време на цъфтене обикновено отпадат. Стъблените листа са с много къси дръжки, а най-горните са приседнали. Всички листа са отдолу беловлакнести, със стърчащи дълги власинки, освен къдравите. Прилистниците са ланцетовидни. Цветовете са събрани в щитовидно съцветие. Те са сравнително дребни (около 1 см в диаметър). Чашката и венчето са 5-листни. Венчелистчетата са жълтеникави, обратно яйцевидни, немного по-дълги от чашелистчетата. Цъфти през юни — август. Плодът е сух. Семената са набръчкани.

Вечно зелена увивна лиана и катерлива лиана. Стеблото вдървеняло, разклонено, до 20 м дълго, с многобройни добавни (за катерене) корени. Листата на дръжки, последователни, 3-5-делни или цели, кожести, лъскави, голи. Съцветията сенико видни, събрани в гроздове. Цветовете двуполови зеленикавожълти. Чашката и венчето 5-делни. Плодът сферична лъскава тъмновиолетова до синьочерна ягода с 3—5 закръглено тристенни семена. Цъфти август — октомври (плодовете узряват до следващото лято).

Полски хвощ

Полският хвощ (*Equisetum arvense*) е вид храстовидни многогодишни растения от групата на хвощовете. Те имат два вида стъбла – стерилни и спороносни, като стерилните израстват след увяхването на спороносните. Стерилните стъбла израстват два пъти по-дълги от спороносните, като се състоят от до 20 сегмента с дължина 2 – 3 cm. Общата им дължина може да достигне 60 cm. Полският хвощ може да бъде неприятен плевел, защото след отскубването му израства отново от намиращите се дълбоко под земята ризоми. Билката се нарича още кадънка или конска опашка. Латинското и наименование е *Equisetum arvense*.

Полски хвощ – в медицината се използват зелените летни стъбла отрязани на около 20 cm от върха, които се събират от юни до октомври (дрога *Herba Equisetii minoris*).

Иглика

Многогодишно тревисто растение с късо хоризонтално коренище с многобройни тънки дълги корени. Листата грапави, в приосновна розетка, яйцевидно лопатовидни, едро тъпо назъбени, изведнъж стеснени в широка крилата дръжка. Цветоносното стъбло безлистно. Цветовете по няколко на дръжки на върха на стеблото. Венчелистчетата 5, яркожълти, срастнали в дълга тръбица на върха с 5-делна коронка. Плодът яйцевидна кафява кутийка. Цъфти март — май. Коренищата на игликата се събират рано напролет (март-април), преди и при поява на първите листа или в края на лятото и началото на есента. Цветовете се берат през пролетта (април-май) - в началото на цъфтежа.

Шипка

Билката се нарича още див трендафил, кучешки гюл или щипци. Латинското и наименование е Fructus Rosa canina. Описание: Дивораствящ храст с дълги, зелени и кафяви стъбла, стигащи на дължина до 3 м. Листата са голи, нечифтоперести, с 5-7 листчета с къси дръжки, елиптически, назъбени. Както стъблото, така и листната дръжка са покрити с шипове. Цветовете са събрани по 3-5, розови. Плодът е лъскав, ярко червен, месест, отвътре с жълтеникави твърди семена. Плодът на шипката се събира в края на лятото и през есента (август-ноември), след като плодовете са придобили оранжево-червен цвят. Брането се преустановява при трайно падане на сланите и настъпване на зимните студове.

4.2.2 Опазване на лечебните растения

Нормативно определени мерки за опазване на лечебните растения

За да може пълноценно да се използват билките и да се опазят находищата от лечебни растения е необходимо да се знае как и кога се събират те – през кое годишно време и в коя фаза на развитието им.

Направеният преглед на състоянието на най-важните лечебни растения в общината определя главните и оперативни цели на управление, свързани с опазване и поддържане на разнообразието на екосистемите и на видовете лечебни растения, като създава предпоставки за развитие на следните приоритети с отношение към този сектор:

1. Развитие на екотуризъм и съпътстващи дейности. Това допринася за повишаване на конкурентноспособността на местната икономика и екологосъобразния начин на ползване на ресурсите чрез опазване на дивата природа, както и на нейното разумно и устойчиво използване от местното население.
2. Превръщането на природните дадености в поминък на населението.
3. Осъществяване на образователни дейности за постигане на устойчиво развитие и добро управление, свързано със съхраняване на природата и нарастването на дела на лечебните растения в местната икономика.
4. Устойчиво и балансирано развитие на земеделието, в т.ч. и в посока за култивиране на дивораствящи лечебни растения и превръщането им в основа за развитие на малък бизнес.

Рязката промяна в екологичните условия на средата също води до влошаване състоянието на находищата. Особено силни са последствията от пожари, разораване на естествени тревни ценози, нарушаване на водния режим. Силно негативно влияние оказва промяната на естествената и характерна за района растителност, предизвикана от неправилно подбрани или изведени лесокултурни мероприятия – голи и изборни сечи, създаване на масиви от монокултури, най-вече от иглолистни видове. В негативна посока действат и разораването или отводняването на ливади и пасища, прекомерната паша и строителството.

Върху запасите на лечебни растения силно влияние оказва и начина на експлоатация на находищата. Неприродосъобразното събиране, липсата на период за възстановяване и покой, нарушаването на нормалното семенно и вегетативно размножаване са основните причини за понижаване възможностите на естествените находища като източник на суровини.

Съвременното българско природозащитно законодателство е структурирано така, че осигурява няколко степени на защита на растенията, в т.ч. и на лечебните. Според изискванията на чл. 35 от Закона за биологичното разнообразие растителните и животинските видове от дивата флора и фауна на Република България се опазват в естествената им среда чрез:

1. съхраняване на техните местообитания в Националната екологична мрежа;
2. поставяне на видовете под режим на защита или на регулирано ползване;
3. поддържане или възстановяване на условията в местообитанията, съобразно екологичните изисквания на съответния вид;
4. разработване и прилагане на планове за действие за видове с различна степен на застрашеност;
5. повторно въвеждане в природата на изчезнали видове и попълване на популациите на редки и застрашени видове;
6. контрол и регулиране на неместни видове, които са или биха могли да бъдат въведени целенасочено или случайно в природата и застрашават местни видове

В допълнение се прилагат и мерки за опазването на растителните и животинските видове от дивата флора и фауна извън естествената им среда чрез отглеждане на екземпляри и съхраняване на генетичен материал при контролирани от човека условия.

Собствениците на гори, земи и водни площи, в които има находища на лечебни растения, са длъжни да прилагат мерките за опазването им, предвидени от съответните планове, програми и проекти. Забранява се ползването на лечебни растения по начини и средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Със Заповед на Министъра на околната среда и водите (споменатите вече заповеди за лечебните растения под специален режим по чл.10, ал.1, 2 и 3 на ЗЛР издавани до 10 февруари), ежегодно се определя специален режим, който обхваща:

1. забрана за събиране на билки за определен период от естествени находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища;
2. определяне на годишно допустимо за събиране количество билки по райони или находища;
3. разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

За диворастващите защитени лечебни растения се забранява:

1. сеченето, брането, късането, изкореняването и хербаризирането независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
2. унищожаването и увреждането на находищата им;
3. притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или части от тях;
4. събирането на семена, луковици, коренища и други органи.

В Защитените природни територии забраните и ограниченията са в съответствие със статуса им.

4.2.4 Начини на използване на находищата

Съгласно чл.5 от Наредба №2/20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси:

1. за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (глухарче обикновено и др.) - до 70%;

2. за корени, коренища, грудки и луковици от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия (здравец, иглика, мъжка папрат, ранилист, сладка папрат и др. - до 40%;
3. за кори, листни и стъблени пъпки (бор, върба, дъб, леска и др.) - до 40%;
4. за листа (бреза, живовлек, ланцетовиден живовлек, коприва, леска, малина, и др.) - до 70%;
5. за стръкове (иглика лечебна, камшик лечебен, коприва, мащерка, подбиче обикновено, равнец хилядолистен, ранилист лечебен, риган обикновен, шапиче и др.) - до 70%;
6. за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена (боровинка червена и черна, бъз черен, глог червен, иглика лечебна, лайка, липа - дребнолистна, едролистна, сребролистна, лопен гъстоцветен, мразовец есенен, орехче ливадно, офика, подбел, шипка и др.) - до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове;

Съгласно чл.6, ал.1 от Наредбата експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

1. при събиране на корени и коренища от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (гръмотрън бодлив, копитник, коприва, лапад алпийски, прозорче горско, решетка безстъблена, теменуга миризлива, чемерика лобелиева, чобанка хибридна, чувен и др.) - 2 години;
2. при събиране на корени и коренища от видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия (дива тиква, здравец обикновен, иглика лечебна, лудо биле, мъжка папрат, орехче обикновено, сладка папрат и др.) - 3 години;
3. при събиране на грудки (божур червен, змиряник петнист, орехче ливадно) - 2 години;
4. при събиране на листа (боровинка черна и червена, лудо биле, малина, медуница лечебна, подбел, смрадлика, чемерика лобелиева и др.) - 1 година;
5. при събиране на стръкове от видове, които трудно възстановяват ресурсите си (горицвет пролетен, иглика лечебна, тинтява горска, тлъстига лютив и др.) - 4 години;
6. при събиране на съцветия от иглика лечебна и лопен гъстоцветен - 2 години;
7. плодове и семена от есенен минзухар и зърнеш - 2 години.

Съгл. чл.6, ал.3 от Наредба №2 не е необходим период за възстановяване при събиране на:

1. коренища от вълча ябълка обикновена, коприва, орлова папрат, репей и трескот;
2. стръкове от видове, които лесно възстановяват ресурсите си (ветрогон полски, великденче лечебно, вратига, дяволска уста обикновена, звъника лечебна, змийско мляко, коприва, кучешко грозде черно, пчелинок обикновен, равнец хилядолистен и др.);
3. цветни пъпки, цветове и съцветия (бъз черен, глог червен, лайка, липа - дребнолистна, едролистна и сребролистна, подбел, равнец хилядолистен, слез горски и др.);
4. плодове и семена (с изключение на плодове и семена от есенен минзухар и зърнеш).

Разпоредби за опазване и регламентиране на процедури за начина на събиране и заготовка на лечебните растения, освен в ЗЛР и ЗБР се съдържат и в Закона за горите (ЗГ) и Закона за опазване на селскостопанското имущество (ЗОСИ).

4.2. Пунктове за изкупуване на билки

Общи изисквания

Изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва в билкозаготвителни пунктове. Съхраняването на изсушени билки се извършва в складове за билки. Изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, са определени в Наредба №5 от 19.07.2004 г. изм., бр. 66 от 10.08.2018 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки.

Първичната обработка на билките включва тяхното изсушаване, оситняване, обезпрашаване, обеззаразяване и балиране. Минималната първична обработка в билкозаготвителния пункт е изсушаване на билките.

Билкозаготвителят е лице, което изкупува събрани билки и/или извършва първичната им обработка.

Билкозаготвителят е длъжен:

1. да уведоми РИОСВ Хасково за организираните от него билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях на територията на РИОСВ, в т.ч. и в община Свиленград
2. да води книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ Хасково;
3. да осигурява достъп на контролните органи по ЗЛР за проверка на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
4. до 20 януари да представи в РИОСВ обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности.

Изкупуването на неподложени на първична обработка билки може да се извършва и от лица, различни от билкозаготвителите, за нуждите на производства, за които са необходими билки в необработен вид. Изкупените свежи или първично обработени билки се придружават от документите, определени от Закона за лечебните растения.

На територията на Община Свиленград има само един единствен билкозаготвителен пункт който е на физическо лице-Георги Атанасов Янев, регистриран по реда на чл.31 от Закона за лечебните растения в РИОСВ- Хасково.

4.3. Култивирани билки на територията на общината

Един от най-сигурните начини за съхраняване на естествените популации на лечебните растения и на равновесието в природата е култивирането им.

В България се култивират или могат да се култивират около 45 етерично-маслени растения – казанлъшка роза, копър, маточина, кръвен и обикновен здравец, лайка, хизоп, бял равнец, обикновен и морски пелин, салвия, градински чай, лютива мента, лавандула, анасон, резене, ким, дилианка, лудо биле, обикновен и евгенолов босилек, чувен, майоран, обикновен и бял риган, кимион, медицинска ружа, бял трън, чубрица, джоджен (гъозум), мащерка, магданоз, целина, индрише, нарцис, перуника, шипка и др. Някои от изброените видове се използват масово и като подправки. Към тях може да се добавят и други широко разпространени и популярни растения като жълт кантарион, естрагон, кориандър, латинка и пащърнак. Някои видове се използват масово при залесявания и за озеленяване – бял и черен бор, конски кестен, трите вида липа дребнолистна, широколистна и сребролистна), бяла и жълта акация, златен дъжд, турта, перуника, невен и др.

Други по-масово култивирани растения със значение като селскостопански култури са лоза, касис, ягода, френско грозде, черница, череша, вишня, бял риган, маточина, бял трън, лавандула, невен и др.

Общинската администрация не разполага с актуални данни дали на територията на община Свиленград се отглеждат култивирани билки за предаване на билкозаготвителни пунктове. Общината не е издавала удостоверения за отглеждане на култивирани лечебни растения, макар че има много добри условия за успешно отглеждане на голяма част от гореизброените растения. В частни стопанства се отглеждат в малки количества широк спектър от култивирани растения – за лично ползване.

4.4. Други ценни видове растения на територията на общината

На основата на флористични изследвания в планината Родопи са установени около 1780 вида и подвиди висши растения (принадлежащи към 594 рода и 94 семейства), които при по-детайлно проучване вероятно ще нарастнат поне до 2000. В Червената книга на България са включени 204 вида редки и застрашени от изчезване видове на които са установени находища в Родопите. 17 от тях са терциерни и глациални реликти, 43 са балкански ендемити, като 15 вида се срещат само в Родопите. Осем от тях са защитени от Бернската конвенция.

Наличните находища на следните местни родопски ендемити, за които няма достоверни данни дали се срещат на територията на община Свиленград трябва да бъдат запазени.

1. Специален режим за опазване и ползване на лечебните растения

Заповед за специален режим за опазване и ползване на лечебните растения

На основание чл.10, ал.1, 2 и 3 от Закона за лечебните растения ежегодно със Заповед на Министъра на околната среда и водите се определят допустимите за събиране количества билки (в килограми сухо тегло) от естествените находища, извън територията на националните паркове на следните видове лечебни растения:

- Божур червен (*Paeonia peregrina* Mill.)
- Иглика лечебна (*Primula veris* L.)
- Катраника, пелин бял (*Artemisia alba* Turra)
- Лудо биле, старо биле (*Atropa belladonna* L.)
- Ранилист лечебен (*Betonica officinalis* L.)
- Тлъстига лютива, жълто прозориче (*Sedum acre* L.)
- Кисел трън обикновен (*Berberis vulgaris* L.)

Не се разрешава събирането на тези билки извън определените за годината райони, както и в количества, по големи от определените квоти.

Ограниченията и забраните не се отнасят за количествата билки, събирани за лични нужди.

Необходимост и ред за издаване на позволителни за ползване на лечебни растения

Редът за ползване на ресурсите от лечебни растения, дейности за опазването им и осигуряване на устойчивото им ползване е представен детайлно в т. 4.1.

Редът за издаване на позволителни е определен със Закона за лечебните растения и е следния:

- Лицата, които кандидатстват за позволително, подават до органите по чл. 22 заявление, което съдържа:
 - 1. името, местожителството и данните от личната карта на заявителя;
 - 2. вида и количеството на ползването;
 - 3. района на събирането.
- Съгласно чл. 22 позволително за ползване на лечебните растения в различните случаи се издава от:
 - 1. директора на държавното горско или ловно стопанство;
 - 2. кмета на общината;
 - 3. областния управител;
 - 4. директора на дирекцията на националния парк, когато ползването е от териториите и акваториите на националните паркове, след заплащане на такса в съответната дирекция;
 - 5. лице с висше лесовъдско образование, оправомощено от кмета на съответната община и регистрирано в публичния регистър за упражняване на лесовъдска практика;
 - 6. лице с висше лесовъдско образование, регистрирано в публичния регистър за упражняване на лесовъдска практика;

- Съгласно чл. 35 от ЗЛР органите по чл. 22 издават разрешителното в еднодневен срок от постъпването на заявлението, освен когато за определянето на разрешеното количество се изискват допълнителни справки, но не по-късно от 5 дни от постъпването на заявлението.
- Разрешителните за ползване се издават по реда на постъпването на заявленията а при определяне на количеството органите по чл. 22 отчитат предвижданията на плановите документи по този закон, включително на документите в проектна фаза. (Когато документите не са влезли в сила или проектите не са разработени, размерът на разрешеното количество се определя от органите по чл. 22).
- Органът по чл. 22 има право да откаже издаването на разрешително при изчерпване на количествата лечебни растения, определени от плановите документи, като се мотивира писмено в посочения в закона срок.
- Издаденото разрешително, както и отказът да бъде издадено могат да се обжалват от заинтересуваните лица по реда на Закона за административното производство.
- Изменение на разрешителното може да се извършва само от органа, който го е издал, когато титулярят изрази желание да бъдат променени видът, количеството или районът на събиране на лечебните растения.
- Органът по чл. 22 отнема разрешителното за ползване със заповед, когато от дейността на титуляря на разрешителното за ползване е настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения. Заповедта по ал. 1 може да бъде обжалвана по реда на Закона за административното производство.

Забранява се издаването на разрешителни за ползване в нарушение на предвижданията на съответните планове, програми и проекти и на специалния режим, определен по чл. 10, ал. 1 и ежегодната Заповед на Министъра на околната среда и водите.

В община Свиленград е приета Тарифа за таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти – общинска собственост.

2. Мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения

Дейностите и мерките набелязани и представени в този раздел към ОПООС са лесно приложими. Изпълнението им ще доведе както до изпълнение на поставените цели, така и за повишаване ефективността на прилагане на нормативните изисквания по отношение опазването и устойчивото ползване на лечебните растения на територията на община Харманли. За да стане това е необходимо всички заинтересовани страни с отношение към проблемите в тази област да изпълняват възложените им от закона задължения и да предприемат нужните практически мерки по ограничаване въздействието на установените застрашаващи фактори.

Природоохранителната значимост на района като цяло, а в частност по отношение на биоразнообразието и лечебните растения би могла да се популяризира допълнително чрез подготовката и издаването на подходящи брошури и дигитални, особено по отношение на редките видове.

3. Изводи. Организация за изпълнение на програмата.

Изводи

Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

При прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел “Лечебни растения” към общинската програма за опазване на околната среда на Община Свиленград естествените находища ще се опазят от увреждане и унищожаване, ще се осигури устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд и няма да се допусне изменението на популациите им, при което да се влошат биологичните им показатели или да се затрудни естественото им възстановяване.

Оперативните дейности свързани с отчетността, организацията и координацията с други структури (в и извън общината) свързани с изпълнението и контрола на програмата се изпълняват от експерта Еколог.

Контролът върху изпълнението се извършва от Общинския съвет на община Свиленград пред който кметът представя всяка година отчет за изпълнението на раздела като част от отчета за изпълнение на ОПООС, който се предоставя и на РИОСВ Хасково. В отчета се отбелязват постиженията и слабостите при изпълнението на програмата, а при необходимост се правят предложения за допълване и актуализиране на програмата.

Актуализация и допълване на раздела се прави при изтичане на срока на действието му, при съществени промени в законодателството или по други съображения, които биха допринесли за подобряването му.

РАЗДЕЛ III. SWOT АНАЛИЗ

Благодарение на SWOT анализът получените резултати от “анализа на средата” могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели, които ще преследва община Свиленград през следващите години.

Прилагането на този аналитичен инструмент позволява:

пределно синтезирано представяне на една комплексна картина на община Свиленград;
изграждане на предварителна представа за решимостта на разкритите проблеми;
насочване към приоритетните сфери на развитие;
насочване към приоритетните проблеми за решаване.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда на общината. Това са благоприятни за общината потенциали от които тя се възползва или би могла да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда за общината. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на общината.

Силни страни. Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, което притежава общината. Силната страна е отличителна констатация, която дава сравнително предимство на общината.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостига на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на общината.

Извършеният SWOT анализ е представен в приложената по-долу схема: Силни страни	Слаби страни
Важно местоположение и наличие на европейски биокоридор Добри качества на почти всички компоненти на околната среда Благоприятна за развитието на селското стопанство и туризма природна среда Много висока степен на биоразнообразие	Непълна изграденост на канализационна-та мрежа Необходимост от подмяна на част от ВиК мрежата и изграждане на пречиствателна станция за питейни води Неизпълнение на националните ангажменти – изграждане на ПСОВ – гр

Много висока степен на защита на природната среда Липса на значими замърсители на територията на общината	Свиленград Лошо общо състояние на водите на р. Марица Недостатъчна степен на благоустроеност особено в малките населени места
Почти пълна водоснабденост и работеща система за организирано сметосъбиране, транспортиране и третиране на отпадъците Газификация на гр. Свиленград	Непълно използван потенциал за повишаване на енергийната ефективност (ЕЕ) и ВЕИ Недостатъчно използван природен потенциал за развитие на туризма
Възможности	Заплахи
Отлични предпоставки за трансгранично сътрудничество в областта на околната среда Подходящи условия за валоризация на природното богатство Развитие на селското стопанство на базата на принципите на устойчиво развитие за щадене на природата Много добри възможности за развитие на биоземеделите Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазването на околната среда Много добри условия за развитие на ВЕИ и възможности за повишаване на ЕЕ	Спиране на евросубсидиите в национален мащаб Неполучаване на финансиране от структурни фондове на ЕС, с което да се затрудни реализацията на проектите на общината Неизползване на съществуващи възможности, ограничаване на иновациите Недостатъчно финансови ресурси за съхраняване на богатото природно наследство Неизпълнение или забавяне на инвестиционни проекти в инфраструктурата, важни за развитието на общината Глобалното изменение на климата и негативното му въздействие върху околната среда и стопанската дейност. Подпочвените и повърхностни води попадат в „уязвима зона”

РАЗДЕЛ IV. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНАТА

Визията е обобщена представа/желание на една общност за стандарта на живот и качества на средата, която тази общност изгражда, поддържа и обитава. Приетата визия, определяща желаното и постижимо състояние в екологичен аспект на община Свиленград за периода 2023-2027 г. е следната:

УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ЧОВЕШКОТО ЗДРАВЕ В ОБЩИНА СВИЛЕНГРАД, ЧРЕЗ РАЦИОНАЛНО ИЗПОЛЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ И УНИКАЛНАТА МИНЕРАЛНА ВОДА

Визията за околната среда описва перспективите за развитие на Общината в перспектива от 7 години. Тя дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво. Те се формулират на базата на изводите от извършения анализ на средата и SWOT-анализ и стратегическите насоки касаещи околната среда. Взети са под внимание и резултатите от проведената анкета през 2013 г. при разработване на Областната стратегия за развитие. Представителите на общината са отговорили, че сред най-важните проблеми на общината попадат 2, касаещи околната среда са „ВиК”- висока степен на амортизация, високи загуби на

вода, недоизграденост на съоръженията за пречистване на питейни и отпадъчни води и „Енергийна ефективност – ниска и в производството и в бита”.

Относно приоритетите за развитие пред община Свиленград, са посочени три, сред които е и „Опазване на околната среда”. По отношение на най-важните приоритети за община, свързани с опазване на околната среда е отговорено „Подобряване качеството на водите и „Опазване на биологичното разнообразие и защитените зони”. Счита се, че една от трите приоритетни сфери е „Оползотворяване на природните и културни ценности чрез устойчив туризъм”.

По отношение на водоснабдителната и канализационната инфраструктура, приоритетно трябва да се инвестира в: „Подмяна на водопроводната мрежа, с цел намаляване на загубите” и „Изграждане на пречиствателни станции за питейни води”

Инвестициите за подобряване на енергийната ефективност в общината трябва да се насочат най-вече към „Генериране на енергия от възобновяеми енергийни източници”, „Повишаване на енергийната ефективност в бита” и „Газификация в производствения сектор”.

По отношение управлението на отпадъците, най-сериозен проблем представлява „Разделното събиране, сортиране и преработка на отпадъците”.

Визия. Визията отразява стремежа за достигане на определено ниво на околната среда на община Свиленград за периода 2023 – 2027 г. През последните години се увеличиха предизвикателствата и заплахите в европейски, национален и регионален мащаб вследствие на глобализацията, икономическата криза, демографския упадък, климатичните промени, енергийната зависимост, рискът от възможната загуба на биоразнообразие и на природно и културно наследство. Независимо от новите реалности, общата представа за желаното бъдещо състояние на околната среда в община Свиленград следва да продължи да носи основните черти на позитивни представи и очаквания за: „устойчиво развитие”, „подобро качество на живот”, „съхранено природно и културно наследство”. В такава насока е формулирана визията за околната среда на община Свиленград в периода 2023 – 2027 г.	Поддържане на устойчива околна среда и рационално екологосъобразно използване на природните ресурси за осигуряване на по-високо качество на обитаване и повишаване благосъстояние на населението
---	--

РАЗДЕЛ V. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1. Генерална стратегическа цел

Бъдещото икономическо развитие на община Свиленград задължително трябва да се осъществява в синхрон с приоритета за намаляване негативните въздействия върху околната среда и по-ефективно използване на ресурсите, заложен в Стратегия „Европа 2020” на ЕС и в редица други европейски стратегически документи. Новите акценти в планирането до 2027 г. изискват отчитане на глобалните екологични цели в процеса на стратегическо планиране, включване на мерки, насочени към адаптирането на районите към климатичните промени и ориентация към нисковъглеродна икономика във всички сектори на развитие.

Резултатите от социално-икономическия анализ показват наличие на определени дефицити в тази сфера. Община Свиленград е в потенциален риск от последиците от климатичните промени. Канализационната мрежа е недостатъчна и в голямата си степен амортизирана. Делът на населението, обслужвано от ПСОВ е нисък. Изградената водоснабдителна инфраструктура е амортизирана и води до големи загуби на вода. Биологичното разнообразие е високо и това поставя изисквания към неговото съхраняване.

Стратегическата част се разработва, за да се отговори на следните по-важни изисквания:

идентифициране на приоритетните екологични цели и обединяване на усилията на различните заинтересовани страни за тяхното постигане;
формулиране на основните принципи на управление на околната среда на местно ниво;
определяне на ролите и отговорностите на всички заинтересовани от решаването на екологичните проблеми страни;
формиране на адекватна екологична политика на общината;
най-ефективно и целесъобразно използване на наличните ресурси;
ангажиране на местната общественост при вземането на решения за околната среда и в следствие при изпълнението им.

„Подобряване качеството на живот на населението в община Свиленград, чрез осигуряване на зелена и благоприятна околна среда, обновяване на инфраструктурите и благоустрояване на населените места“.

Стратегическа цел 1 Поддържане на екологичното равновесие на територията на общината

Специфична цел 1.1.1.Опазване и поддържане на биологичното разнообразие

Дейностите по тази цел ще включват опазване на обектите от НЕМ чрез спазване на статута им и необходимите ограничения в ползването им. Ще се включат още и картирането на природни местообитания и видове, предмет на опазване, поддържане на благоприятно природозащитно състояние на природните местообитания, осъществяване на мониторинг за установяване на промени, с оглед инициране на природозащитни мерки.

Друга дейност, която ще получи подкрепа, е разработването на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове на територията на общината.

Биоразнообразието е не само природно богатство, но и потенциал за бъдещото развитие на община Свиленград. Защитените видове на флората и фауната ще се популяризират като символи на района, които да засилват интереса към него. Създаването на подходящи условия за наблюдение на редки и застрашени видове и привличането на лимитиран брой туристи, ще създаде поминък за местното население и ще изгради позитивно отношение към опазването и доброто управление на обектите от НЕМ.

Специфична цел 1.1.2. Ограничаване на последиците от индустриални и битови замърсявания

Последиците от индустриалните и битовите замърсявания в община Свиленград са сравнително ограничени. Определени проблеми съществуват по отношение на качеството на природните води, замърсени от индустриални и битови замърсители, както и при почвената покривка, подложена на ерозийни процеси и замърсяване.

В тази насока дейностите по тази специфична цел ще са насочени към ликвидиране на замърсяванията и нарушенията на земите и почвената покривка, предизвиканите ерозийни процеси, добива на полезни изкопаеми, строителни дейности и др. и тяхната рекултивация.

Като цяло реализацията на дейностите ще доведе до превръщането на околната среда в по-здравословна за хората, които живеят и се трудят в общината.

Приоритет 1.2. Борба с климатичните промени

Борбата с природните процеси и явления, резултат от климатичните промени, които въздействат негативно на икономиката и застрашават здравето и живота на хората е важна приоритетна област. Съответно, най-засегнатите от това дейности вероятно ще бъдат земеделието, горското стопанство, рибарството, енергетиката и туризма. Неутрализирането на тези въздействия може

да се води по две линии – чрез превенция, с която се цели ограничаване на по-нататъшното развитие на климатичните промени и чрез борба с техните последици. Това са и ключови приоритети в ЕС. Климатичните промени предизвикват покачване на температурите на въздуха, увеличаване на засушаванията, влошаване на условията на вегетация на повечето традиционни култури в областта, увеличаване честотата и разрушителната сила на наводненията и градушките, активизация на свлачищата, влошаване на туристическия климат. За ограничаване на размера на климатичните промени най-важно действие е намаляване на емисиите на парникови газове чрез преминаване към нисковъглеродна икономика. Другата линия на противодействие изисква планирането и прилагането на мерки за ограничаване на вредното влияние на негативните процеси и явления предизвикани от климатичните промени.

Специфична цел 1.2.1 Превенция на климатичните промени чрез подкрепа за преминаване към нисковъглеродна икономика и интелигентна мобилност

За да успее да премине към нисковъглеродна, ефективно използваща ресурсите икономика, икономическото развитие на общината трябва да е насочено към намаляване на емисиите на въглероден диоксид, постигане на структурна промяна към по-малко ресурсоемки продукти и услуги, за спестяване на енергия в сградите и електрическите мрежи, както и за нискоенергийни и по-ефективни транспортни системи.

Потенциалът на региона по отношение на възобновяемите източници на енергия е много голям – най-вече за използване енергията на слънцето и вятъра. В това отношение е налице значителен резерв за усвояване.

Енергийната ефективност може да намали емисиите парникови газове с повече от една четвърт. Част от дейностите са насочени към повишаване на енергийната ефективност в обществения сектор и жилищния сектор и включват подобряване на енергийната ефективност, включително използване на възобновяема енергия и компоненти и системи (напр. интелигентно замерване, интелигентно осветление, силова електроника, микрогенериране на енергия и др.), което може да допринесе директно върхунамаляването на загубите и използването на енергия в обществени (училища, болници, административни офиси) и жилищни сгради.

Сред приоритетите на ЕФРР за периода 2023–2027 г. е и разработване на екологосъобразни и нисковъглеродни транспортни системи и насърчаване на устойчиво развита градска мобилност и използване на метанови превозни средства, електромобили. Подкрепата за електрификацията на градската мобилност и градския транспорт, чрез въвеждане на местни преференции и изграждане на зарядна инфраструктура за електромобили би допринесло за изпълнение на специфичната цел. В селско стопанското производство трябва да се вземат мерки за производство на енергия от земеделска биомаса, за устойчиво управление на горите и залесяване на неземеделски територии. При управлението на отпадъци важна задача е намаляване на метановите емисии от депата и оползотворяване на енергията от биогаз.

Специфична цел 1.2.2. Адаптация към последиците от климатичните промени

Адаптацията включва всички дейности насочени към подготовка за справяне с неизбежните въздействия от климатичните промени. Община Свиленград е сред най- рисковите региони в Европа по риск от уязвимост от наводнения вследствие на климатичните промени. Това налага да се планират дейности, осигуряващи адаптирането на района към климатичните промени и редуциране на природните рискове до допустими нива, както и да се стимулират научните изследвания за прогнозиране на регионалното и местно въздействие на климатичните промени.

Дейностите, които се предвижда да бъдат реализирани, са насочени към създаване и непрекъсната актуализация на база данни за рискови зони, изграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, почистване на корита на реки

и изграждане на защитни съоръжения, изграждане на съоръжения за борба с ерозията, залесяване на обезлесени участъци, устойчиво използване на земите и др.

Важно място следва да се отреди на мерките, свързани с възстановяването на горските масиви засегнати от бедствия – наводнения, пожари и др., чрез залесяване и повишаване качествата на горските култури, като фактори за противодействие на наводненията и вредното въздействие на климатичните промени.

Стратегическа цел 2 Постигане на по-добри условия за обитаване чрез повишаване качеството на околната среда

От извършения анализ е видно, че в община Свиленград е достатъчно е развита инфраструктурата целяща опазване на околната среда. В това отношение с най-сериозни дефицити се очертават най-вече по отношение на изградеността на канализационна мрежа, амортизираното състояние на съоръженията, липсата на пречиствателни станции за отпадни води и необходимостта от съвременна система за управление на отпадъците и рекултивация на нарушените от тази дейност терени.

Постигането на тази Стратегическа цел се осъществява чрез 2 Приоритета:

2.1. Подобряване на инфраструктурата за опазване на околната среда

2.2. Екологичен мониторинг

2.1. Подобряване на инфраструктурата за опазване на околната среда

Специфична цел 2.1.2. Оптимизация на системата за управление на отпадъците

Дейностите са насочени към комплексното решаване на проблемите, свързани с отпадъците в областта. Целта е да се ограничи вредното им въздействие върху здравето на хората и околната среда и същевременно да се премине към повторната им употреба, с което ще се намали ползването на първични природни ресурси. Предвижда се разработване на програми, чрез които да се намали драстично количеството на отпадъците и въвеждане на модерни схеми на управлението им, което от своя страна ще допринесе за намаляване на емисиите на парникови газове в района. Ще се търсят възможности по-голяма част от битовите и строителните отпадъци да бъдат сепарирани, рециклирани и използвани отново, и компостиране.

Системата за сметосъбиране работи относително добре в общинския център, но в част от селските райони тя не функционира ефективно и това води до поява на нерегламентирани сметища и увреждане на околната среда.

Подобряването на системата за сметосъбиране и въвеждане на по-ефективна система за управление на отпадъците е важна задача на общината. Подобряването на управлението на отпадъците ще се отрази изключително благоприятно на развитието на туризма и ще допринесе за подобряване качеството на средата в малките населени места.

Специфична цел 2.1.3. Благоустрояване на населените места

Реализирането на тези дейности цели да се подобри физическата и жизнената среда в община Свиленград като предпоставка за осигуряване на устойчива и екологична среда с по-високо качество на живот и нови възможности за икономическо и социално развитие.

С благоустрояването на населените места в общината ще се постигне подобряване на екологичната обстановка, привлекателността и конкурентоспособността на общината; повишаване на безопасността и подобряване сигурността на населението; засилване на интереса на посетителите и външните инвеститори; намаляване на миграционния процес, постигане на устойчивото и интегрирано развитие на селата.

Основните дейности, които се предвиждат са реконструкция на тротоари, площади и рехабилитация на зелени площи, засаждане на растителност в парковете и градинките в селата от община Свиленград.

Друга важна дейност за реализация е благоустройствени мероприятия върху обекти – общинска собственост, с участието на местното население. Целта е да се създадат механизми за взаимодействие между жителите на община Свиленград и местната власт. От една страна, усилията ще са насочени към активизиране на хората да започнат да обръщат повече внимание на необходимостта от поддържане на околблоковите пространства, а от друга – подкрепа и от частният бизнес.

Приоритет 2.2. Екологичен мониторинг

Специфична цел 2.2.1. Развитие на системата за екологичен мониторинг

Основна задача на *екологичния мониторинг* е да следи и измерва състоянието на околната среда в общинската територия и постигането на целите и ефективността им в хода на тяхната реализация. Той ще осигури възможности за навременно установяване на дефицити и деформации, за предприемане на корективни мерки, съобразени с реалността и потребностите на местната общност.

Постигането на този приоритет може да бъде осъществено както със собствени средства и ресурси, така и чрез ползването на различните външни системи за мониторинг на състоянието на околната среда.

Ще се доразвие и обогати водената система за наблюдение на компоненти на околната среда, както по отношение на твърдите отпадъци, зелените площи, състоянието на повърхностните и питейните води, шумовото натоварване и др. Данните ще бъдат систематизирани, анализирани и използване при оценка на качеството на околната среда в общината и ефектът от реализираните дейности/ мероприятия.

Стратегическа цел 3

Рационално екологосъобразно използване и валоризация на природните ресурси

Стратегическа цел 3 се изпълнява чрез 1 Приоритет:

3.1. Екологосъобразно използване на природните ресурси за развитие на устойчив туризъм

Приоритет 3.1. Екологосъобразно използване на природните ресурси за развитие на устойчив туризъм

Специфична цел 3.1.1. Екологосъобразно използване на природните ресурси за развитие на устойчив туризъм

Над 87% от общинската територия е под официална природозащита. Това обстоятелство силно ограничава възможностите за различни видове стопанско усвояване на територията, но е отлична предпоставка за валоризация на биологичното разнообразие чрез включването му в развитие на екотуризм, познавателен туризъм и придружаващите ги спомагателни дейности.

Независимо от съществуващите благоприятни природни възможности, свързани с изключителното биоразнообразие, потенциалът за развитие на алтернативни форми на туризъм в община Свиленград не е използван пълноценно. Привличането и задържането на туристи преминава през формиране на атрактивен туристически продукт и неговото популяризиране на туристически борси и изложения. Пълноценното им използване ще даде възможност за разнообразяване на туристическия продукт и включване на повече части от територията на

общината. Постигането на единна туристическа идентичност ще бъде основа за развитие на иновации и за създаване на позитивен имидж на района.

Ще се подкрепя създаването на регионален туристически продукт, свързан с биоразнообразието, провеждането на маркетингови проучвания, подпомагащи създаването на регионален туристически продукт. Всичко това ще засили интереса на туристите към района и ще създава позитивен имидж и популярност.

За популяризиране на туристическите продукти в общината от голямо значение е създаването и насърчаване на развитието на регионални и местни туристически асоциации и партньорството между тях и между общините в района, както и трансгранично сътрудничество, тъй като по този начин може да се постигне допълняемост на предлагане на туристически пакети.

Стратегическа цел 4 Повишаване на екологичната култура, специфичните проблеми при формиране на проблеми на околната среда и участие на обществеността в решаване на проблемите на околната среда

Приоритет 4.1. Участие на обществеността в решаването на проблемите на околната среда
Специфична цел 4.1.1. Участие на обществеността в решаването на проблемите на околната среда

Активното участие на гражданите в правенето на политики може да бъде добра инвестицията в по-ефективно управление. Повишава гражданския потенциал и води до приемане на по-качествени решения, като всеки от участниците допринася със своя опит и знания. Процесът носи полза и за двете страни. Насърчава се диалога между институциите, гражданите получават възможността да се запознаят по-пряко с работата на общинските власти и да изразят своето мнение. Гражданите имат възможност да идентифицират екологичните проблеми и недостатъци в населеното място или в общността, в която живеят, разработват идеи и набелязват възможни подобрения. Трябва да се осигури и възможност за участие на гражданите в решаване на ограничени по обхват екологични проблеми, касаещи почистване на улични и крайблокови пространства, озеленяване на малки територии до дома и т.н.

От своя страна общината има нов източник на сведения, емпирични данни и идеи. Намаляване дистанцията между институциите и гражданите, които се чувстват значими и удовлетворени. Изборът на подходящ метод на взаимодействие с гражданите е от ключова важност за успешното гражданско участие. Модели на участие на граждани ще бъдат граждански консултации, участие в работни групи или на пленарни заседания, гражданско жури, фокус-групи, кръгли маси, отворено пространство и др.

Приоритет 4.2. Повишаване на екологичната образованост
Специфична цел 4.2.1. Повишаване на екологичната образованост

Целта е да се развие екологичната култура на гражданите от различните възрастови групина територията на община Свиленград. С това да се постигне въвеждането на система от знания и умения, ценностни ориентации на местното население в областта на науката, изкуството, обичаите и традициите и като начини на активна дейност за опазване и подобряване на околната среда. Това предполага създаване на условия за включване на населението в инициативи по опазване на околната среда; интегрирано екологично образование и запознаване на гражданите с начините и средствата за опазване на околната среда.

РАЗДЕЛ VI. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

5. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1

ПОДДЪРЖАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНОТО РАВНОВЕСИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА

Приоритет 1.1. Опазване на биоразнообразието и неутрализиране на негативните процеси в природната среда				
Специфична цел 1.1.1. Опазване и поддържане на биологичното разнообразие				
№	Дейности	Изпълнител	Срок на изпълнение	Източник на финансиране
1.	Поддържане на благоприятно състояние на природните местообитания	Община, РИОСВ, ЕО	постоянен	РИОСВ, НПО, ЕФ и др. външни донори
2.	Създаване на планове за действие за застрашени животински и растителни видове	Община, РИОСВ, ЕО	постоянен	РИОСВ, МОСВ, ЕФ
3.	Създаване на подходящи условия за достъп и наблюдение на редки и застрашени видове	Община, РИОСВ, ЕО, НПО, област	постоянен	Община, МОСВ, ЕФ
4.	Управление и поддръжка на екомаршрути и изграждане на екопътеки	Община, РИОСВ, ЕО, област	постоянен	Община, РИОСВ, МОСВ, ОП, ТГС
5.	Мерки за предотвратяване на горски пожари	Община, ДГС, РИОСВ	постоянен	МЗХ, ДГС, ПРСР, ОП
6.	Реализация на трансгранични проекти за опазване на околната среда и биоразнообразието	МОСВ, РИОСВ, Област, Община	постоянен	МОСВ, ОП, ТГС, Община
7.	Поддържане и опазване на ЗМ "Лозенски път"-влажна зона-находище на блатно кокиче и устойчиво ползване на биологични ресурси	МОСВ, Община	постоянен	МОСВ, ОП ОС, Община, ТГС

Специфична цел 1.1.2. Ограничаване на последиците от индустриални и битови замърсявания				
8.	Контрол на източниците на емисии на територията на общината	Община, РИОСВ	постоянен	РИОСВ, Община
9.	Поддържане на база данни за източниците на емисии и изнасяне на информацията на видно място в общината	Община, РИОСВ, МОСВ	постоянен	Община, РИОСВ
10.	Съдействие при планиране и реализация на мероприятия за борба с ерозията и замърсяването на почвите	Община, РИОСВ, МОСВ	постоянен	Община, МОСВ, РИОСВ

Приоритет 1.2. Борба с климатичните промени

Специфична цел 1.2.1. Превенция на климатичните промени чрез подкрепа за преминаване към нисковъглеродна икономика и интелигентна мобилност				
11.	Саниране на обществени сгради, чрез извършване на енергоефективни дейности	Община	постоянен	Община, ОП, МРР, МОСВ, МИЕ, МФ
12.	Увеличаване дела на битовата газификация на гр. Свиленград	СВИЛЕНГРАД – ГАЗ" АД	постоянен	СВИЛЕНГРАД – ГАЗ" АД
13.	Стимулиране на ползването на алтернативни/ възобновяеми енергийни източници	Община	постоянен	ОП, ПУДООС
14.	Въвеждане на възобновяеми енергийни източници в общинските сгради	Община	постоянен	Община, ФЕЕВИ, ОП, ТГС
15.	Въвеждане на енергоспестяващи мерки в общинските и частни сгради и уличното осветление	Община, Местна общественост	постоянен	Община, ФЕЕВИ, граждани
16.	Разширяване дела на транспортните средства, работещи на екологични горива.	Инвеститори	постоянен	Инвеститори
17.	Изграждане на велосипедни алеи и организиране на обществена кампания за насърчаване на велосипедния транспорт	Община, НПО	2025	Община и др. външни донори
18.	Стимулиране на изграждане на системи за биогаз от органичен отпадък	МОСВ, Община	постоянен	МОСВ, ПУДООС

Специфична цел 1.2.2. Адаптация към последиците от климатичните промени

19.	Залесяване на опожарени горски територии и превантивни дейности в община за предотвратяване на горски пожари	ДГС, МОСВ, Община	2026	МЗХ, Община, ЕФ
20.	Залесяване на неземеделски земи и последващо отглеждане на насажденията	ДГС, МОСВ, Община	постоянен	МЗХ, Община, ЕФ
21.	Изграждане и поддържане на система за ранно предупреждаване при бедствия и аварии и горски пожари и горски пожари и поддържане на база данни за рискови зони	Община, МВР	постоянен	Община, МВР, ЕФ
22.	Изграждане и поддържане на брегозащитните съоръжения по водните обекти	Община, МОСВ, МЗХ	постоянен	Община, МОСВ, МЗХ, МФ,ЕФ
23.	Почистване коритата на реките в урбанизираните територии	Община	постоянен	МРР, МОСВ, Община, ЕФ
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2		ПОСТИГАНЕ НА ПО-ДОБРИ УСЛОВИЯ ЗА ОБИТАВАНЕ ЧРЕЗ ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА		
Приоритет 2.1. Подобряване на инфраструктурата за опазване на околната среда				
Специфична цел 2.1.1. Реконструкция и доизграждане на ВиК мрежата и на пречиствателни станции за отпадни води				
24.	Изграждане, реконструкция и модернизация на канализационна мрежа, ПСОВ и водопроводна мрежа в гр.Свиленград	Община, МОСВ	постоянен	МОСВ, ЕФ, Община
25.	Изграждане на пречиствателни станции за отпадъчни води в населените места	Община, МОСВ	2026	МОСВ, ЕФ, Община
26.	Реконструкция и изграждане на вътрешна водопроводна и канализационна мрежа в населените места	Община, МОСВ, МРР, ВИК оператор	постоянен	Община, ЕФ, МРР, МОСВ
27.	Стопанисване и поддържане на ПСПВ – Свиленград	МРР, ВИК оператор	постоянен	МРР, ВИК оператор
Специфична цел 2.1.2. Оптимизация на системата за управление на отпадъците				
28.	Изпълнение на пилотен проект в община Свиленград за изследване влиянието на нов начин на начисляване на такса битови отпадъци въз основа на количествата върху предотвратяването на отпадъците. Разпространение на опита в останалите общини от региона	МОСВ, Община	2023	Оперативна програма „Околна среда” (ОПОС); Съфинансирание от бюджета на Община Свиленград
29.	Почистване на нерегламентирано замърсените зони на територията на общината	Община	постоянен	Община
30.	Безопасно съхраняване на негодни за употреба пестициди	МОСВ, Община	постоянен	ПУДООС, Община
31.	Предприети превантивни и контролни мерки относно разделното събиране на отпадъците	Община,	постоянен	Община, Инвеститор
32.	Намаляване на количеството отпадъци на територията на общината чрез усъвършенстване на системата за разделно събиране на отпадъците	Община, фирма	2025	Община, ЕФ
33.	Изграждане на площадки за временно съхранение на биоразградими отпадъци, пластмаса,стъкло и отпадъци от МПС и строителни отпадъци	Община, МОСВ, Инвеститор	постоянен	Община, ЕФ, ПУДООС
34.	Изграждане на съоръжения и въвеждане на системи за сепариране, рециклиране и използване на отпадъците	Община, МОСВ, Инвеститор	2026	Община, МОСВ, Инвеститор
35.	Създаване на център за подготовка за повторна употреба в Община Свиленград. Проучване на възможностите за привличане на стажанти чрез Агенцията по труда, центрове за преквалификация, и образователни институции в т.ч. финансирани с публични средства социални програми и програми за обучение и квалификация. Трансфер на натрупания опит в останалите общини от региона.	Община	2024	Община
Специфична цел 2.1.3. Благоустрояване на населените места				
36.	Поддържане на актуален регистър на зелената система на община Свиленград.	Община, МОСВ	постоянен	Община, ЕФ, Републикански бюджет
37.	Подновяване на дървесни видове на територията на населените места	Община, МОСВ, местна общност	постоянен	Община, ЕФ, Републикански бюджет
38.	Реконструкция, рехабилитация и изграждане на уличната мрежа и прилежащи пространства в населените места	Община	постоянен	Община, ЕФ

39.	Предприемане на мерки относно овладяване популацията на бездомните кучета.	Община, НПО	постоянен	Община, НПО, ЕФ
40.	Доизграждане на околновръстен път	Община, ЕФ, Републикански бюджет	постоянен	Община, ЕФ, Републикански бюджет
41.	Залесяване на дървесна и храстова растителност в междублоковите пространства и обособяване на зелени площи в кварталите и селата	Община, местна общност, НПО	постоянен	Община, НПО, Местна общност
42.	Благоустройство на зелени площи и площи в гр.Свиленград и др. населени места	Община	постоянен	Община, ЕФ

Приоритет 2.2. Екологичен мониторинг

Специфична цел 2.2.1. Развитие на системата за екологичен мониторинг

43.	Систематизиране на база данни за компонентите на околната среда от собствени и външни наблюдения и от контролната дейност	Община, РИОСВ	постоянен	Община, РИОСВ, НПО
44.	Създаване на електронен бюлетин за състоянието на околната среда в общината	Община, РИОСВ	ежегодно	Община, НПО, РИОСВ

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3

РАЦИОНАЛНО ЕКОЛОГОСЪОБРАЗНО ИЗПОЛЗВАНЕ И ВАЛОРИЗАЦИЯ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

Приоритет 3.1. Екологосъобразно използване на природните ресурси за развитие на устойчив туризъм

Специфична цел 3.1.1. Екологосъобразно използване на природните ресурси за развитие на устойчив туризъм

45.	Популяризиране на природните ценности с цел развитие на устойчив туризъм	Община, НПО, РИОСВ	постоянен	Община, НПО, РИОСВ, ЕФ
46.	Подпомагане създаването на регионален туристически продукт	Община, област, НПО	постоянен	Община, ЕФ, НПО
47.	Подкрепа за създаване на местни, регионални и трансгранични партньорст-ва и туристически асоциации	Община, НПО	постоянен	Община, ЕФ

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4

ПОВИШАВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНАТА КУЛТУРА, ИНФОРМИРАНОСТ И АКТИВНО УЧАСТИЕ НА ГРАЖДАНИТЕ В РЕШАВАНЕТО НА ЕКОЛОГИЧНИТЕ ПРОБЛЕМИ

Приоритет 4.1. Участие на обществеността в решаването на проблемите на околната среда

Специфична цел 4.1.1. Участие на обществеността в решаването на проблемите на околната среда

48.	Съдействие за провеждане на екологични кампании	Община, НПО	постоянен	Община, Спонсори, НПО, партньори, ЕФ
49.	Привличане на обществеността при взимане на решения за ООС и решаване на ограничени по обхват екологични проблеми в района на живеене	Община	постоянен	Община, Спонсори, НПО, ПУДООС, ЕФ
50.	Осъществяване на акции за почистване на населените места на територията на общината	Община, НПО, Местна общност, Учебни заведения	постоянен	Община, Спонсори, НПО, ПУДООС, ЕФ

Приоритет 4.2. Повишаване на екологичната образованост

Специфична цел 4.2.1. Повишаване на екологичната образованост

51.	Организиране на обществени кампании, семинари и обучителни модули по "устойчиво развитие" и ООС	Учебни заведения, НПО	ежегодно	ЕФ, Община, Републикански бюджет
52.	Обучение на служители от общината по опазване на околната среда	Община	постоянен	Община, ЕФ, Републикански бюджет

1.МЕРКИ ЗА МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ

Отговорен отдел и длъжностно лице за координация по изпълнението на програмата.

Координацията по изпълнението на програмата ще се осъществява конкретно от лицата, които ще бъдат назначени със заповед на Кмета на Община Свиленград и които притежават

необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на околната среда.

Схема на изпълнението на програмата

Изпълнението на програмата ще се следи по съответствие на сроковете и очакваните конкретни резултати. Отчитането на резултатите от прилагането на програмата за изминала календарна година ще става до края на м. март следващата година чрез изготвяне на отчет за изпълнението ѝ, както и цялостен отчет за изпълнение на програмата в края на срока на действие.

Актуализация на програмата

Настоящата програма за опазване на околната среда в община Свиленград е отворен документ и подлежи на усъвършенстване, допълване и актуализиране. При настъпила промяна в нормативната база или поради други причини се подготвя актуализация на програмата чрез мотивирано предложение до Общински съвет Свиленград.

Такава актуализация е наложителна при съществена промяна в приоритетите на общината, съществени изменения в съществуващите условия, промяна в нормативната уредба по опазване на околната среда и т.н.

Информирание на РИОСВ и обществеността

Програмата за ООС е достъпна за компетентните органи (РИОСВ Хасково и МОСВ) и обществеността чрез интернет страницата на община Свиленград - www.svilengrad.bg.

Наблюдение и контрол по време на прилагане на плана или програмата

Целта на мониторинга е да отбелязва отклоненията от плана достатъчно рано, за да бъде възможно тяхното коригиране, преди последствията от тях да станат толкова сериозни, че да не могат да бъдат преодоляни.

Това, което е важно в случая и не бива да бъде забравяно, е необходимостта мониторингът да бъде извършван достатъчно често, за да могат да бъдат коригирани отклоненията от направените планове. В практически порядък системата на мониторинга трябва да отговаря на поставените задачи.

Определянето кога да се извършват наблюденията е творчески процес, който следва да отчита много фактори свързани със същността на програмата, но и да се съобразява с финансовите възможности на осъществяващия го, тъй като от практиката е добре известно, че този процес е изключително скъп и трудоемък.

След приемането на Програмата от Общински съвет по предложение на кмета на общината, общинският съвет определя работна група за наблюдение, която извършва мониторинга и оценката на изпълнението на плана за действие ежегодно. За отговорно длъжностно лице се определя екологът на общината.

РАЗДЕЛ VII. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Спазването на екологичното законодателство и прилагането на политиката на Община Свиленград, дефинирана в настоящата Програма за опазване на околната среда /ПООС/ за периода 2023-2027 г., се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго длъжностно лице. Реализацията на Програмата може да се определи като процес на системно планиране, събиране и анализ на информация и данни, разработване на проекти, кандидатстване за финансиране, реализация на одобрените проекти и редица други контролни и съпътстващи дейности. В този смисъл е целесъобразно Общината да разработи и прилага единна стройна система, в която са ясно определени отговорниците за заложените проекти и дейности в ПООС.

Наблюдението и оценката следва да проследяват ежегодно до каква степен са изпълнени конкретните задачи (чрез показателите) за постигане целите на ПООС и спазени ли са тези основни принципи. В случаи, че не са изпълнени задачите за съответния период или не са съблюдавани принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност се извършва анализ

на причините за това и какви действия следва да бъдат предприети с оглед на тяхното реализиране.

По отношение реализацията на заложените в Програмата цели и мероприятия, основната дейност за координация, изпълнение и отчет е задължение на еколога на общината.

Периодично да се извършва актуализация на програмата, свързана с възникнали нови обстоятелства и документи.

Да се представя ежегоден отчет за изпълнението пред Общинския съвет.

Източници на финансиране на екологични проекти

Основните източници за финансиране на екологични проекти са:

- Общинския бюджет;
- Държавния бюджет;
- Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/;
- Националният доверителен екофонд;
- Национален план за възстановяване и устойчивост /НПВУ/;
- Публична инвестиционна програма на МС;
- Кохезионен фонд на ЕС;
- Европейски фонд за регионално развитие;
- Финансови ресурси по линия на МОСВ;
- Оперативна програма „Околна среда“ 2023-2027 г.;
- Финансов механизъм на ЕИП;
- Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2023-2027 г. (СПРЗСР);
- Програма за иновации и конкурентоспособност 2023-2027 г.;
- Специализирани кредитни линии на банкови институции;
- Механизъм „съвместно изпълнени“ в рамките на протокола от Киото към Рамковата конвенция по изменение на климата;
- Споразуменията за двустранно сътрудничество;
- Международни организации, финансови институции и др.

СПИСЪК НА ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

ВиК	Водоснабдяване и канализация
ВЕЕС	Висш експертен екологичен съвет
ГПСОВ	Градски пречиствателни станции за отпадни води
ДБ	Държавен бюджет
ДЛ	Държавно лесничество
ЕРЕВВ	Европейския регистър на емисиите на вредни вещества
ЕРИПЗ	Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗВ	Закон за водите
ЗЗВВХВПП	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества, препарати и продукти
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗЗТ	Закон за защитени територии
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда

ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИСПА	Инструмент за структурни политики по присъединяването
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КР	Комплексни разрешителни
ЛУП	Лесоустройствен план
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НДНТ	Най-добри налични техники
НПОБР	Национален план за опазване на биологичното разнообразие
НПО	Неправителствени организации
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по отпадъците
НСОБР	Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
НСОСПД	Национална стратегия по околна среда и План за действие
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОБ	Общински бюджет
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност”
ОПДУ	Оперативна програма „Добро управление”
ПД	План за действие
ПДК	Предельно допустими концентрации
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РИОСВ	Регионална инспекция за околна среда и води
СКОС	Стандарти за качество на околната среда
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ТБО	Твърди битови отпадъци
ЮЦР	Южен централен район
dka	Декар
ха	Хектар
t	Тон